

Sirkusohjaajan ja työpajaohjaajan moniammatillista yhteistyötä kehittämässä - Sosiaalista taidetoimintaa työpajanuorille

Tia Dahlberg, Sanna Kiminki

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Sirkusohjaajan ja työpajaohjaajan
moniammatillista yhteistyötä kehittämässä -
Sosiaalista taidetoimintaa
työpajanuorille**
**Sirkusohjaajan ja
työpajaohjaajan moniammatillista
yhteistyötä kehittämässä - Sosiaalista
taidetoimintaa työpajanuorille**

Tia Dahlberg, Sanna Kiminki
Sosionomi
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2019

Tia Dahlberg, Sanna KiminkiTia Dahlberg, Sanna Kiminki

Sirkusohjaajan ja työpajaohjaajan moniammatillista yhteistyötä kehittämässä - Sosiaalista taidetoimintaa työpajanuorille

Vuosi 2019 2019

Sivumäärä 66

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata Sirkus Magenta ry:n sirkusohjaajien ja X kaupungin nuorisopalveluiden työpajaohjaajien välistä moniammatillista yhteistyötä työpajanuorille järjestetyissä sosiaalisen sirkuksen työpajoissa. Tarkoituksena oli myös tutkia, miten yhteistyötä tulisi kehittää. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Tenho-hankkeen aikana, marraskuussa 2017 - helmikuussa 2018 järjestettyihin sosiaalisen sirkuksen työpajoihin osallistuneiden sirkus- ja työpajaohjaajien näkemyksiä sirkuspajoissa tehdystä moniammatillisesta yhteistyöstä, sekä sitä, miten sirkustoiminnassa huomiottiin siinä mukana olevat nuoret. Työelämän yhteistyökumppanina opinnäytetyössä toimi Sirkus Magenta ry.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkielmana. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Taustatietoa tutkimukseen hankittiin kyselylomakkeella. Tutkimuksen tiedonantajina toimivat Sirkus Magenta ry:n sirkusohjaajat ja X kaupungin työpajaohjaajat.

Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään moniammatillista yhteistyötä, nuorten syrjäytymistä ja taidelähtöisiä menetelmiä. Näitä käsitteitä avaamalla pyrittiin lisäämään ymmärrystä syrjäytymisvaarassa olevan nuoren eteen tehtävää työtä kohtaan sosiaalisen sirkuksen työpajoissa, moniammatillisen yhteistyön viitekehyksessä. Sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välisessä yhteistyössä korostui luottamus ja arvostus toisten ammatillista osaamista kohtaan sekä halu tehdä työtä nuorten hyväksi. Moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välillä tärkeää on nuorten osallisuuden lisääminen sekä kaikkien osapuolten välillä tapahtuva yhteinen toiminnan suunnittelu. Onnistumisen edellytyksenä on organisaatioiden tuki, realistiset tavoitteet sekä yhteinen päämäärä ja yhteisesti jaettu vastuu päämäärän toteutumiseksi. Tutkimuksemme tuloksia voidaan hyödyntää pohdittaessa taidelähtöisten menetelmien merkityksellisyyttä ja sovellettavuutta hyvinvointialoilla.

Asiasanat: Nuorten syrjäytyminen, Moniammatillinen yhteistyö, Taidelähtöiset menetelmät

Tia Dahlberg, Sanna Kiminki

The multi-professional co-operation between the circus supervisors and the workshop supervisors - The social art activities in the youth workshop

Year 2019 2019

Pages

66

The purpose of this thesis was to document the multi-professional cooperation, between the Circus Magenta association's circus supervisors and the Municipal Youth Services' supervisors at the social circus workshops organized for the Municipal Youth Workshop members. The purpose of the thesis was also to explore how the cooperation could be developed. The aim of the thesis was to explore the views of the social circus supervisors and the workshop supervisors participating in the social circus workshops on what kind of multi-professional cooperation was conducted at the workshops as well as how the cooperation was attentive to the attending youth. The workshops were held during the Tenho project between November 2017 to February 2018. The Circus Magenta association was the professional working life partner during the thesis.

This qualitative research included group theme interviews and content analysis to analyze the results of the interviews. The background information for the study was collected through a questionnaire answered by Sirkus Magenta's supervisors and the municipal youth supervisors.

The theoretical framework used in the study includes multi-professional cooperation, youth alienation and art-based methods. Through these concepts the aim was to increase understanding of preventative work in social circus workshops aimed at youth at risk of alienation in the theoretical framework of multi-professional cooperation. It was established that the trust and esteem of others professional skills was valued high in the cooperation. In addition, the work for youth at risk of alienation was considered meaningful. The development suggestions for the multi-professional cooperation included providing support of the whole organization, increasing youth participation and the creation of shared- and customer-oriented goals for the circus activities. The results of this thesis can be utilized, for example, in discussions about the relevance and applicability of art-based methods in the well-being sector.

Keywords: Multi-professional cooperation, Youth Alienation, Art-Based Methods

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Nuorten syrjäytyminen ja työpajatoiminta.....	7
1.2	Tenho-hanke - elämäntaitoja taiteen keinoin	11
1.3	Taidelähtöiset menetelmät ja Sirkus Magenta ry.....	13
1.4	Moniammatillinen yhteistyö	18
2	Tutkimuksen toteuttaminen.....	20
2.1	Tutkimuksen taustaa	20
2.2	Tutkimusote ja tutkimuskysymykset	22
2.3	Tutkimusaineisto.....	22
2.4	Tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysi	24
3	Tutkimustulokset	28
3.1	Moniammatillisuus	29
3.1.1	Toiminnan lähtökohdat ja tavoitteiden asettaminen	29
3.1.2	Roolien määrittely	30
3.1.3	Ammatilliset vahvuudet ja niiden hyödyntäminen.....	32
3.1.4	Vastuunkanto	33
3.2	Asiakaslähtöisyys.....	33
3.2.1	Nuorten osallistaminen.....	33
3.2.2	Osallisuuden mahdollistaminen	35
3.2.3	Toiminnan joustavuus	37
3.2.4	Nuorten elämäntilannetta tukevaa toimintaa	38
3.3	Kehittäminen	38
3.3.1	Resurssit	39
3.3.2	Nuorten huomatuksi tuleminen ja osallisuuden vahvistaminen	40
3.3.3	Realistiset tavoitteet	41
3.3.4	Tiiviimpää ja pitkäjänteisempää yhteistyötä.....	43
3.3.5	Nuorisopalveluiden oma taidepaja.....	43
3.3.6	Totuttujen roolien murtaminen	44
4	Johtopäätökset.....	45
4.1	Yhteenveto ja tulosten tarkastelu.....	45
4.2	Pohdinta	51
4.3	Luotettavuus ja etiikka	55

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välistä moniammatillista yhteistyötä työpajanuorille järjestetyissä sosiaalisen sirkuksen pajoissa. Sirkuspajat olivat osa 2015-2018 välisenä aikana toteutettua Tenho-hanketta, jonka tarkoituksena oli viedä syrjäytymisriskissä oleville nuorille elämäntaitoja taiteen keinoin. Moniammatillisuuden tutkiminen ja kehittäminen taidesektorin, nuorisotyön ja sosiaalialan näkökulmasta on ajankohtainen: Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana on kertynyt runsaasti näyttöä taidelähtöisten menetelmien hyödyistä erityisesti lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä hyvinvointialoilla (Thl.fi 2019). Tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla tullaan painottamaan moniammatillisen yhteistyön merkitystä, sekä asiakkaiden oikeutta saada heidän osallisuuttaan vahvistavaa ohjausta. Ammatillisille työkäytännöille ja niiden kehittämiselle annetaan kehykset ja suunta, mutta itse muutostyö tulee olemaan ammattilaisten vastuulla. Vaateet palveluiden integraatiosta ja asiakaslähtöisestä toiminnasta luovat työntekijöille haasteen oman osaamisen ja työkäytäntöjen kehittämiselle. (Helminen 2017, 11,17.) Myös 1.1.2017 voimaan tullessa nuorisolaissa painotetaan monialaista yhteistyötä sekä nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä. (L1285/2016.)

Idea moniammatillisen yhteistyön tutkimisesta opinnäytetyönä syntyi Tenho hankkeen päätöseminaarissa. Siellä nousi esiin, että moniammatillisen yhteistyön kehittäminen, joka oli ollut yksi hankkeen tavoitteista, oli jäänyt vähäiselle huomiolle. Aihevalinnan taustalla vaikutti myös opintojemme aikana kertynyt, omakohtainen kokemus ja kiinnostus taidelähtöisiä menetelmiä ja niiden soveltamista kohtaan, sekä toisen opinnäytetyön tekijän suorittama työharjoittelu apuohjaajana sosiaalisen sirkuksen pajoissa. Työharjoittelun aikana opiskelijalle heräsi kysymyksiä liittyen sekä omaan että pajoihin osallistuvien nuorten, sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien rooleihin ja tehtäviin sirkuspajojen aikana. Oliko roolit ja tehtävät määritelty riittävän selkeästi? Olivatko kaikki osapuolet tietoisia toiminnan tavoitteista? Olisivatko pajoihin osallistujat hyötäneet siitä, jos toiminnan aluksi olisi tehty yhteinen sopimus, johon kaikki osallistujat olisivat sitoutuneet? Entä minkälaisia aikaisempia kokemuksia sirkuspajoihin osallistuvilla oli taiteen soveltamisesta sekä sosiaalisesta sirkuksista ja miten tämä vaikutti toiminnan onnistumiseen?

Tenho-hankkeen aikainen moniammatillinen yhteistyö sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välillä oli yhteistyön muotona uusi, eikä sitä oltu aikaisemmin tutkittu. Yhteistyön tutkiminen ja kehittäminen vastasi näin myös työelämän yhteistyökumppanimme, Sirkus Magenta ry:n tarpeisiin. Opinnäytetyön keskiössä olivat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret, sekä heidän koulutuspolun tai työpaikan löytymistä tukeva ja vahvistava toiminta. Aihetta lähestyttiin taideohjaajien ja työpajaohjaajien välisen moniammatillisen yhteistyön ja sen kehittämisen näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä siitä, mitä

moniammatillinen yhteistyö syrjäytymisuhan alla olevien nuorten kanssa taiteen rajapinnalla työskennellessä tarkoittaa. Halusimme myös selvittää, miten tätä tietoa voitaisiin soveltaa ja käyttää työpajanuorten hyväksi tulevaisuudessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välistä moniammatillista yhteistyötä ja sen asiakaslähtöisyyttä Tenho-hankkeen aikana. Toisena tavoitteena oli pohtia kehittämissuhteita yhteistyölle.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä oli teemahaastattelu. Tutkimuksen tiedonantajina toimivat sirkuspajoihin osallistuneet sirkusohjaajat ja työpajaohjaajat. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Analyysin pohjalta syntyneissä tutkimustuloksissa kuvataan niitä elementtejä, joita yhteistyö ja asiakaslähtöisyys tulosten perusteella piti sisällään sekä nostetaan esiin kehittämissuhteita. Tuloksia tarkastellaan ja peilataan aikaisempiin moniammatillisen yhteistyön kehittämistä koskeviin tutkimustuloksiin. Tulossuuden päättävässä pohdinnassa tuloksia tarkastellaan vielä laajemmin moniammatillisuuden ja taidelähtöisyyden sekä nuorten osallisuuden lisäämisen viitekehyksessä sekä mietitään opinnäytetyön onnistumista ja tulosten hyödynnettävyyttä. Tutkimusetiikan ja luotettavuuden pohdinta ovat myös oleellinen osa tätä raporttia.

Opinnäytetyöraportin viitekehyksessä syvennytään nuorten syrjäytymiseen ilmiönä sekä kuvataan nuorten työpajatoimintaa nuorten elämän nivelvaiheeseen kohdistuvana ja syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana. Moniammatillisuutta kuvaavassa osuudessa nostetaan esille teoreettisia lähtökohtia, joita moniammatillista yhteistyötä suunniteltaessa on hyvä huomioida, sekä päämääriä ja toimintatapoja joihin moniammatillisuudella pyritään. Taidelähtöisistä menetelmistä sekä Sirkus Magentasta ja sosiaalisesta sirkuksesta kertovassa osuudessaan kuvataan niitä hyötyjä ja etuja, joita taiteen soveltavalla käytöllä on, ja nostetaan esiin erityispiirteitä, joita taidelähtöisessä työskentelyssä on hyvä huomioida.

Suomessa on tällä hetkellä 65 941 syrjäytynyttä nuorta (Pyykkönen 2018). Todellisuudessa syrjäytyminen on kuitenkin prosessi, jonka vastakohta on osallisuuden lisääntyminen. Uusia toimintamalleja nuorten osallisuuden vahvistamiseksi pystytään kehittelyn jälkeen toteuttamaan jo olemassa olevilla resursseilla, kunhan se tehdään järkevästi. Tällä hetkellä nuorille on tarjolla lukematon määrä palveluita. Kyse on lähinnä siitä, miten nämä onnistutaan kokoamaan ja tarjoamaan nuorille matalan kynnyksen sekä yhden luukun periaatteella. (Aikalainen.uta.fi 2018.)

1.1 Nuorten syrjäytyminen ja työpajatoiminta

Julkisessa keskustelussa käytetään usein syrjäytyneestä nuoresta luonnehdintaa, jonka mukaan syrjäytyneiksi luokitellaan sellaiset työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olevat nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta (Myrskylä 2012, 2). Nuorten

syrjäytyminen on kuitenkin moniulotteinen ja vaikeasti selitettävä kokonaisuus. Syrjäytymisen sijasta nuorten kohdalla puhutaan mieluummin syrjäytymisriskistä, jolla viitataan tekijöihin, jotka mahdollisesti vaikuttavat myöhäisempään huono-osaisuuteen. (Eduskunta 2013.)

Syrjäytymisen todennäköisyyttä ei tule tarkastella suppeasti vain yhdestä elämän osa-alueesta käsin. Nuorten toiminnan irrallisuus ja päämäärättömyys voidaan nähdä myös osana normaalia nuoruutta. Nuorten ei automaattisesti odoteta olevan yhteiskunnallisesti tuottavia. Huoli nuoresta voi kuitenkin herätä esimerkiksi sosiaalisista suhteista vetäytymisen, normaaliksi mielletystä kasvusta ja kehityksestä poikkeamisen tai koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olemisen vuoksi. (Eduskunta 2013.)

Termillä koulupudokas tarkoitetaan nuorta, joka peruskoulun suorittuaan ei saa jatko-opiskelupaikkaa tai jättää opiskelemaan päästyään toisen asteen koulutuksen kesken. Sille, että nuori ei tule valituksi yhteishaussa on monia syitä, kuten heikko peruskoulun päättötodistus, ohjauksen epäonnistuminen tai tavoitteet, jotka eivät vastaa nuoren mahdollisuuksia. Kouluttautumista pidetään yhtenä nuoruuden merkittävimpänä vaiheena. Koulutuksen myötä nuoren ajatellaan saavuttavan yhteiskuntaelämän edellyttämät kansalaistaidot, sekä löytävän oman paikkansa niin yhteiskunnassa kuin työelämässä. Sen sijaan koulutuksen ulkopuolelle jääminen voidaan nähdä porttina nuoren osallisuuden vähenemiselle, sekä pahimmillaan laitostumiselle ja eristäytymiselle. (Ahola & Galli 2010, 132.)

Koulupudokkuuteen liitettäviä ilmiöitä ovat heikot valmiudet ryhmätyöskentelylle sekä puutteelliset vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Oppimisvaikeudet ja tunneperäiset häiriöt altistavat koulupudokkuudelle. Myös perhetaustalla ja perheen sosiaalisella asemalla on arvioitu olevan yhteys koulupudokkuuteen. Näiltä nuorilta puuttuu usein elämässä läsnä oleva ja heidän koulunkäynnistään kiinnostunut aikuinen. (Mäki-Ketelä 2012, 22-24.) Mahdolliseen huono-osaisuuteen johtavaa prosessia onkin kuvattu ylisukupolvisena haasteena, jossa karut ja pirstaleiset kasvuolosuhteet, perhettä kuormittavat taloudelliset ongelmat, vanhempien työttömyys, vähäinen koulutus, päihde ja mielenterveysongelmat sekä yleiseen elämäntalouteen liittyvät vaikeudet helposti kertaantuvat nuoren elämän siirtymäkohdissa, vaikuttaen näin muun muassa nuoren koulumenestykseen heikentävästi. Huonolla koulumenestyksellä on puolestaan suora yhteys siihen, etteivät nuoren kyvyt ja koulutus riitä työelämässä eteen tuleviin haasteisiin. (Aikalainen.uta.fi 2018.) Koulupudokkuuden taustalla vaikuttavat myös nuorista itsestään ja heidän pärjäämisen mahdollisuuksista riippumattomat syyt. Perinteisessä koulussa painottuu teoreettinen opiskelu, kun taas usealle nuorelle oppiminen tekemisen kautta olisi luontevampaa. Koululaitos ei aina pysty tukemaan nuorten kokonaisvaltaista kehitystä tai näkemään oppilaiden sosiaalista ja tuntevaa puolta. Jotkut kokevat koulutyön erityisen raskaana, jolloin koulunkäyntiä määrittävät epäonnistumiset, ymmärtämättömyys sekä negatiivisen palautteen saaminen. (Mäki-Ketelä 2012, 22-24.)

Koulupudokkuus ei kuitenkaan suoraan tarkoita yhteiskunnan ulkopuolella olemista. Usein elämän siirtymävaiheet ovat luovia ajanjaksoja, joiden aikana mietitään erilaisia mahdollisuuksia löytää uutta suuntaa elämälle. Tämän pohdinnan avuksi nuoret tarvitsevat eri ammattilaisten apua ja tukea. Nuorille tuleekin tarjota ohjausta, virikkeitä ja mahdollisuuksia oman elämän rakentamiselle. Lähtökohtana on aina oltava nuoren etu ja hänen mielipidettään tulee kunnioittaa. Kannustaminen toimii pakottamista tehokkaammin. (Mäki-Ketelä 2012, 22-24.) Tutkija Juha Saaren sanoja lainaten: "Todellisuudessa syrjäytyneitä ei ole. Syrjäytyminen on prosessi ja sen vastakohta on osallisuuden lisääntyminen. Syrjäytyminen ei siis ole tila, eivätkä syrjäytyneet ole ryhmä, vaan kyse on tapahtumaketjusta" (Aikalainen.uta.fi 2018).

Syrjäytymisen ennaltaehkäisy on haastava tehtävä. Koulutuksen nivel- ja muut elämän siirtymävaiheet ovat merkittäviä sekä kriittisiä elämänvaiheita syrjäytymisen ehkäisyssä. Näihin vaiheisiin kohdennettu oikeanlainen ja oikea-aikainen tuki nähdään tehokkaana toimintana kokonaisuuden kannalta. Tutkimusten mukaan parhaisiin tuloksiin päästään suunnitelmallisella ja tavoitteellisella palvelukokonaisuuksien integraatiolla. Taloudellisten etuuksien ohella nuori tarvitsee henkilökohtaista tukea ja ohjausta. Nuorten ajatellaan hyötyvän matalan kynnyksen yhteispalvelupisteistä, joista heillä on mahdollisuus ohjautua samalla kerralla kaikkiin tarvitsemiinsa palveluihin ja joissa huolehditaan siitä, että he myös saavat kyseiset palvelut eri sektoreilta. (Eduskunta 2013.)

Asiantuntijoiden mukaan, Suomessa on tarjolla runsaasti niin ammatillista osaamista kuin monipuolisia palveluita. Ongelmana on se, että palveluiden järjestämisessä ei ole huomioitu riittävästi nuorten erilaisia lähtökohtia ja elämäntilanteita. Jotta nuorten yksilöllisiä elämäntilanteita pystyttäisiin ymmärtämään, tarvitaan lisää tutkimustietoa nuorista. Tuon tiedon avulla opittaisiin tuntemaan nuoret ja se, minkä he kokevat itselleen merkitykselliseksi. Uusia toimintamalleja pystytään kehittelyn jälkeen toteuttamaan jo olemassa olevilla resursseilla, kunhan se tehdään järkevästi ja palvelut kootaan sekä tarjotaan nuorille matalan kynnyksen ja yhden luukun periaatteella. (Aikalainen.uta.fi 2018.)

Ammatillisessa ja koulutuksellisessa marginaalissa elävien nuorten elämää ja elämänkulkua kuvaavassa tutkimuksessa on hahmoteltu kolme erilaista näiden nuorten elämää kuvaavaa "raidetta". Nämä raiteet ovat luovimisen elämänraide, etsimisen elämänraide ja ajalehtimisen elämänraide. Hahmottelut ovat rakentuneet sen perusteella, kuinka nuoret tekevät valintoja pyrkiessään selviytymään elämäänsä liittyvistä haasteista. Nuorten päätöksenteon taustalla vaikuttavat kasvuympäristö ja kulttuuri, sekä niiden luomat odotukset ja tarjoama tuki. (Mäki-Ketelä 2012.)

Luovimisen raidetta kulkeva nuori kykenee asettamaan tavoitteita elämälleen ja aktiivisesti toimimalla hän pyrkii selviytymään hankalistakin haasteista. Nuoren toiminta ei juurikaan

poikkeaa valtavirrasta ja hänen avun tarpeensa rajoittuu yleensä hetkittäiseen asiakkuuteen esimerkiksi TE-toimistossa ennen sijoittumista opiskeluun tai työelämään. (Mäki-Ketelä 2012.)

Etsimisen elämänraide jakautuu kahteen alaraiteeseen, sinnittelemiseen ja luisumiseen. Etsimisen elämänraidetta kulkeva nuori on yleensä matkalla kohti luovimisen tai ajalehtimisen raidetta. Nuorella on kiinnostusta muutokseen, mutta hänen kykynsä asettaa henkilökohtaisia tavoitteita ja tehdä päätöksiä on alentunut. Kiinnostus ei etene toiminnan asteelle, varsinkaan, jos se vaatii nuorelta omia ponnisteluja. Sinnittelemisen raidetta kulkevan nuoren elämälleen asettamat tavoitteet ovat heikosti jäsenyneitä. Luisumisen raiteella kulkeva nuori puolestaan on alkanut etääntyä sekä yhteiskunnan hyväksyttävänä pitämästä elämäntavasta, että siitä, mikä objektiivisesti nähtynä olisi nuoren edun mukaista. Etääntyminen valtavirrasta voi tapahtua nuoren tahdosta riippumatta tai sitten se voi olla nuoren tietoinen valinta. (Mäki-Ketelä 2012.)

Ajelehtimisen raiteella nuorelta puuttuu päämäärä, eikä hänellä ole edes halua yrittää ohjata elämänsä kulkua. Elämä on hetkessä elämistä ja heittäytymistä mukaan siihen, mikä sattuman kautta osuu kohdalle ja saattaa tehdä elämästä hetkellisesti tyydyttävämpää ilman omia ponnisteluja. Äärimmäisissä tapauksissa tätä elämänraidetta kulkiessa lähestytään sitä ilmiötä, mitä voitaisiin kutsua syrjäytymiseksi. (Mäki-Ketelä 2012.)

Työpajatoiminta on yksi nivelvaiheeseen kohdistuva, nuorille suunnattu palvelumuoto. ”Pajojen perustehtävänä on selvittää nuorten kanssa yhdessä heidän ammatti- ja urahaaveet ja tukea heitä löytämään oikeita ratkaisuja” (Viinisalo 2013). ”Työpajatoiminnalle määriteltyjä tavoitteita ovat elämäntaitojen tukeminen, sosiaalinen vahvistuminen, varhainen tuki, omatahtinen ja yhteisöllinen kasvu sekä tekemällä oppiminen” (Eduskunta 2013). Tutkimuksen perusteella työpajatoiminta on arvioitu nuoria hyödyttäväksi toiminnaksi, jonka tärkeä ja vaikuttava tekijä on ohjaus. Työpajoilla on myös merkittävä rooli vaikuttavien palveluiden kehittäjinä ja hyväksi havaittujen toimintamallien toteuttajina. Työpajatoiminta tulisikin vakiinnuttaa ja toiminnan kattaa koko maa, lisäksi toiminnan järjestämistä sekä suunnittelua tulisi tukea pitkäkestoisesti valtion kohdennetuilla avustuksilla lyhytkestoisten avustusten ja hankerahoitusten sijaan. (Eduskunta 2013.)

Työpajatoiminta on osa nuorisopalveluita ja sen lainsäädännölliset puitteet on määritelty nuorisolaissa. Työpajatoiminnot on suunnattu 16-28-vuotiaille, TE-toimistossa työttöminä työnhakijoina oleville, sekä pääasiallisesti nuorille, jotka eivät omaa ammatillista koulutusta tai työkokemusta. Työpajoissa nuorta tuetaan ja ohjataan elämänhallinnassa, koulutuksessa sekä työelämässä hänen omien tarpeidensa mukaisesti. Nuorten työpajoissa toteutetaan opinnollistettuja oppimisympäristöjä, joissa nuorille tarjotaan mahdollisuus saada kerrytettyä eri ammatillisten alojen tietotaitoa. Nuori voi myös halutessaan suorittaa kesken jääneen peruskoulun loppuun. Tähän koulutukseen ovat oikeutettuja osallistumaan

oppivelvollisuusiän ylittäneet, 17- 28-vuotiaat nuoret. Mukaan työpajojen toimintaan voi hakea TE-palveluiden kautta.

1.2 Tenho-hanke - elämäntaitoja taiteen keinoin

Tenho-hanke oli kesäkuussa 2015 käynnistynyt ja toukokuussa 2018 päättynyt Euroopan sosiaalirahaston, Lasten ja nuorten säätiön ja useiden eri kuntien rahoittama hanke, jonka tarkoituksena oli viedä syrjäytymisuhan alla oleville nuorille elämäntaitoja taiteen keinoin. Hankkeesta vastasi Lasten ja nuorten säätiö yhteistyössä Nuorisotutkimusseuran, Laurea ammattikorkeakoulun sekä viiden eri taideorganisaation kanssa. Hankkeessa mukana olevia taidetoimijoita olivat Sirkus Magenta ry, Oulun tähtisirkus, Pirkanmaan elokuvakeskus, Vaara-kollektiivi ja Varkauden teatteri. Toimintaa toteutettiin yhdessä Helsingin, Vantaan, Kajaanin, Oulun, Tampereen ja Varkauden sekä Kainuun liiton kanssa. Hanketta hallinnoi Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. (Nuori.fi 2018.)

Tenho-hankkeen yhtenä tavoitteena oli vastata nuorisotakuuseen ja näin pyrkiä nuorten osallisuuden lisääntymiseen. Muita tavoitteita olivat erilaisten taiteellisten menetelmien jalkauttaminen ja levitys nuorisotyöhön, menetelmistä tiedottaminen sekä nuorten palveluverkoston, alan osaamisen ja moniammatillisen yhteistyön kehittäminen. Kolmen vuoden aikana luotiin toimintamalleja, jotka edistäisivät nuorten koulutukseen ja työelämään siirtymistä, sekä soveltuisivat eri kuntien erilaisiin tarpeisiin. (Nätkinniemi 2017.)

Nuorisotakuun tarkoitus on nuorten työllistymismahdollisuuksien parantaminen. Nuorten ammattitaitoa lisäämällä tai opiskeluvaihtoehtoja kehittämällä edistetään heidän mahdollisuuksiaan itsenäiseen elämään. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle tai alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaa kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. (TE-palvelut 2017.)

Nuorisolain tarkoituksena on nuorten osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Samalla ollaan tukena nuorten kasvussa sekä itsenäistymisessä. Lailla pyritään edistämään nuorten kasvu- ja elinolosuhteita, lisäksi tarkoituksena on edesauttaa heidän oikeuksiensa toteutumista. Asetettujen tavoitteiden lähtökohtina ovat toimineet yhteisvastuullisuus, kulttuurien moninaisuuden huomioiminen, kansainvälisyyden näkökulma, kestävän kehityksen periaate ja terveiden elämäntapojen edistäminen sekä niiden ylläpito. Lisäksi painotetaan sitä, kuinka tärkeää on kunnioittaa ympäristöä sekä elämää ja tehdä monialaista yhteistyötä. (Opetus- ja Kulttuuri-ministeriö 2016.) Nuorisolaki (L 21.12.2016/1285) tuli voimaan 1.1.2017 alkaen.

Nuorisolain toisessa pykälässä määritellään sen tavoite; lisätä nuorten osallisuutta ja heidän vaikuttamismahdollisuuksiaan, kykyjään ja edellytyksiään yhteiskunnassa toimiessa. Se tukee

heidän yhteisöllisyyttään. Nuorisolaki edistää nuorten harrastusmahdollisuuksia sekä heidän toimintaansa kansalaisyhteiskunnassa. Monialainen yhteistyö kuuluu kiinteänä osana nuorisolain toteuttamiseen. (L1285/2016.)

Nuorisolain kolmas pykälä määrittelee nuoriksi alle 29-vuotiaat henkilöt. Nuorisotyö on tukemassa nuorten yhteiskunnallista osallisuutta. Nuorisopolitiikan avulla pyritään kehittämään sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Nuorisotoiminta terminä tarkoittaa nuorista itsestä lähtöisin olevaa, oma-aloitteista toimintaa. (L1285/2016.)

Nuorisolain 13 pykälä määrittelee nuorten työpajatoiminnan tavoitteita. Nuorten työpajatoiminta pyrkii valmennuksen kautta parantamaan nuorten pääsyä koulutuksiin ja tukea koulutuksen suorittamista loppuun asti. Lisäksi nuoria tuetaan pääsemään avoimille työmarkkinoille tai vaihtoehtoisesti toisen tarvitsemansa palvelumuodon piiriin. Työpajatoiminnalla pyritään nuorten elämänhallintataitojen parantamiseen, sillä niillä voidaan tukea nuoren kasvua, itsenäistymistä sekä yhteiskuntaan osallisuuden tunnetta. Työtoiminnan tai työn tekemisellä nuorella on mahdollisuus valmentautua omien taitojen ja edellytysten mukaan. Työpajoilla yhteistyössä nuoren kanssa laaditaan hänelle oma, henkilökohtainen valmennussuunnitelma. (L1285/2016.)

Nuorten työpajatoimintaa voivat järjestää kunta tai vaihtoehtoisesti kunnat yhteistyössä. Tuottajana voivat toimia myös nuorten palveluja järjestävät yhteisöt. Nuorten työpajalla työntekijöillä edellytetään olevan sekä yksilö- että työvalmennusosaamista, lisäksi niillä on velvollisuus seurata toimintansa vaikuttavuutta ja tuloksia. Nuoret ohjautuvat työpajalle pääasiassa viranomaisen tai muun julkisen viran hoitajan kautta. Nuori voi myös itsenäisesti hakeutua työpajatoimintaan. Kun työpajatoiminta aloitetaan, valmennuksesta laaditaan kirjallinen sopimus, jossa yksilöidään nuori sekä määritellään työpajatoiminnalle asetetut tehtävät. Nuorten työpajatoiminnan järjestäjällä on velvollisuus määritellä tehtävät, joiden yhteydessä käsitellään arkaluontoista tietoa. (L1285/2016.)

Tietoja, joita on saatu nuoresta työpajatoiminnan työtehtäviä hoidettaessa, on luvallista antaa edelleen toiselle viranomaistehtävää hoitavalle ainoastaan nuoren omalla suostumuksella. Nuorten työpajatoimintaa järjestäville ei ole luvallista ilman nuoren suostumusta antaa sivullisille tietoja nuoren terveydentilasta, hänen saamistaan mahdollista etuuksista tai tukitoimista, taloudellisesta tilanteesta tai nuoren henkilökohtaisista asioista sekä oloista. Alaikäisen nuoren kohdalla tarvitaan suostumus myös huoltajalta, nuori itse saa myös päättää kehitystään vastaavasti tietojensa luovuttamisesta. Tiedot tulee hävittää välittömästi, kun niitä ei enää välttämättä tarvita työpajatehtävän hoitamiseen. (L1285/2016.)

1.3 Taidelähtöiset menetelmät ja Sirkus Magenta ry

Taidelähtöisillä menetelmillä tarkoitetaan erilaisia työskentely- ja taidemuotoja, joissa tavoitellaan muutosta toimintaan osallistuvien ajattelussa, sekä toiminnassa (Nieminen & Sainio 2013). Taidelähtöisillä menetelmillä voidaan tukea nuorten elämänhallintaa ja auttaa heitä omien vahvuuksien löytämisessä ja tunnistamisessa ja näin edistää myönteisen minäkuvan ja elämänasenteen muodostumista (Linnossuo & Parkkinen 2013, 18). Taiteen soveltamisella tarkoitetaan taiteen käyttöä muiden kuin taiteellisten päämäärien saavuttamiseen. Tavoitteena voi olla esimerkiksi vuorovaikutukseen liittyvän osaamisen, yhteisöllisyyden, itsetuntemuksen ja hyvinvoinnin edistäminen.” (Krappe & Parkkinen & Sinisalo-Juha 2013, 6.)

Taiteen soveltavassa käytössä tärkeää on taiteen tekemisen prosessi ja tuon prosessin herättämä keskustelu ja yhteinen pohdinta. Näin mahdollistuu uudenlaista ymmärrystä keskusteluissa esiin nousevia asioita kohtaan. Uusien ajatusten ja oivallusten herätteleminen yhteisen kokemuksen kautta on yksi taidetoiminnalle määritellyistä tavoitteista. Taidelähtöisessä prosessissa mukana olo voi vaikuttaa ihmisen tunteisiin avaamalla ja tekemällä näkyväksi erilaisia tunnetiloja. Tämä voi tapahtua erityisesti silloin, kun toiminnassa poistutaan omalta mukavuusalueelta. Tällöin pintaan saattaa nousta myös ahdistusta, tuskaa ja epävarmuutta. Näiden tunteiden kohtaamiseksi on erityisen tärkeää, että toimintaympäristö on luotu turvalliseksi, erityisesti silloin, kun taidelähtöisiä ja osallistavia menetelmiä käytetään haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten hyvinvoinnin ja oppimisen tukena. (Lehikoinen & Vanhanen 2017.)

Osallistumalla taiteelliseen toimintaan ihminen altistuu näkyväksi tulemiselle aitona itsenään, ilman sosiaalista roolia. Taiteen avulla avautuu mahdollisuus pysähtyä sekä oman itsensä että oman kokemuksen äärelle ja oppia siitä. Vaikka kyseessä olisi vain hetkellinen kokemus, voi sillä olla voimallinen vaikutus. Tällöin ihmisestä voi tulla myös haavoittuva. Ei ole olemassa oikeaa tai väärää tapaa tehdä tahi ymmärtää taidetta. Taide kutsuu mielikuvitukseen ja luovuuteen pohjautuvan tietämisen äärelle. Taiteen avulla on mahdollista etsiä vastauksia ihmisestä itsestään, ulkopuolelta määriteltyjen sääntöjen ja teorioiden sijasta. (Pulkki 2016, 46- 47.)

Artikkelissa Taide, taiteellinen toiminta ja nuorten hyvinvointi, Lehikoinen viittaa useisiin kansainvälisiin tutkimuksiin tuoden esille, että on olemassa näyttöä osallistavan taiteen positiivisista vaikutuksista nuorten hyvinvointiin, sosiaaliseen osallistumiseen sekä yhteisöön ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Siihen, minkälaisia merkityksiä toiminnalle annetaan ja kuinka pitkäaikaisiksi positiiviset vaikutukset muodostuvat, vaikuttavat yksilölliset, kulttuuriset, materiaaliset, rakenteelliset ja sosiaaliset tekijät. Myös taideprosessilla ja projektien toteuttamiseen liittyvillä tekijöillä on merkitystä. Nuorten mahdollisuus vaikuttaa

toiminnan sisältöön ja päätöksentekoon osallistuminen ovat asioita, jotka on hyvä huomioida, jotta toiminta olisi nuorille merkityksellistä ja he lähtevät siihen mukaan. (Lehikoinen 2017.)

Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, että taidelähtöinen toiminta suoraan mahdollistaisi sosiaalisten erojen kaventumista tai saisi aikaan toivottuja muutoksia. Myös negatiivisia ja ristiriitaisia vaikutuksia saattaa ilmetä. Esimerkiksi toiminnan päättyminen voi nostaa pintaan surua ja hylätyksi tulemisen kokemuksia. Toiminnan kesto ja jatkuvuus, sekä alku ja loppu, ovatkin asioita, joita tulisi tarkastella toimintaa suunnitellessa myös eettisestä näkökulmasta. Tarvitaan lisätutkimuksia niistä tekijöistä, jotka mahdollistavat toiminnan positiivisten vaikutusten syntymisen. Taidetoiminnalla voi olla myös sosiaalista eriarvoisuutta lisäävä ja vahvistava vaikutus. Usein juuri ne nuoret, jotka ovat lähtökohtaisesti sosiaalisesti aktiivisia, osallistuvat erilaiseen taidetoimintaan. Tärkeää olisi, että taidetoiminta tavoittaisi myös ne nuoret, jotka ovat vaarassa jäädä palveluiden ulkopuolelle ja joille osallistuminen olisi erityisen hyödyllistä. (Laitinen 2017.)

Taideammattilaisten asiantuntijuuden pohjana on monesti oma elämäkokemus, jota he ovat oppineet hyödyntämään taiteilijaksi kasvamisen ja kouluttautumisen prosessissa. Taiteilijoilla on taito sietää keskeneräisyyttä ja tehdä oivalluksia epämukavuudenkin tilassa. Tämän päivän työelämässä vaaditaan kykyä sietää epävarmuutta ja pirstaleisuutta. Taiteellisten menetelmien käyttö kiireisessä ja aikataulutetussa työelämässä voi olla haasteellista. Luovuuden syntyminen ja sen hyödyntäminen vaativat kypsytelyä. (Pulkki 2016, 42- 45, 48.)

Tieteessä ja taiteessa erona on, että taide sietää ristiriitaisuutta, lisäksi voi olla, ettei kysymyksiin saada vastauksia. Taidekasvatus auttaa ymmärtämään, käsittelemään sekä sietämään ilmiöitä, jotka ovat avoimia ja monikerroksisia. Samoin se opettaa kohtaamaan sekä taiteen että arkisen elämän ristiriitaisuuksia. Taide tulisi ottaa aktiivisesti ja kokonaisvaltaisesti mukaan elämään. (Sederholm 2007, 143.) Taiteen kautta ihminen saa tilaa itselleen ja antaa hänelle aikaa ajatteluun ja pohdintaan. Arjessa saattaa olla niin kiireistä, ettei ehdi pysähtymään ja tutkiskelemaan kokemuksiaan. (Sederholm 2007, 147.)

Taiteen kautta mahdollistuu maailman kuvaaminen ja nimeäminen. Näin käytännön kokemuksen kautta tehdyt havainnot avautuvat työstämiselle. Taide luo ja jakaa sekä muotoja että merkityksiä. Taiteen avulla voidaan peilata ja tulkita sekä muuttaa olemassa olevien ilmiöiden ja asioiden hahmotusta, havaitsemista, kokemista sekä tapoja niiden tuntemiseen. Taiteella on samanaikaisesti sekä ylevöittävä että käytännönläheinen vaikutus, se kykenee laittamaan aistimme, tuntemme sekä mieleemme liikkeelle sen kaltaisilla tavoilla, joita muilla keinoilla on haasteellista saavuttaa. (Bardy 2007, 21.)

Taidetoimintaa voidaan käyttää hyödyksi kaikilla elämän osa-alueilla. Toimintaan osallistuvat henkilöt synnyttävät ne elementit, joita tavoitellaan. Kun paneudutaan sen hetkiseen ja koettuun todellisuuteen luovalla tavalla, arjen kokemuksista muodostuu moniulotteinen

kokonaisuus. Taidetoiminnassa toiminta voi perustua usean osapuolen keskinäiseen vuorovaikutukseen. Toiminnan aikana tulevat esiin osapuolien erilaiset intressit, lisäksi koetellaan osapuolien jännitteiden sietokykyä. Syntyy jaettu vastuu, jolla on vaikutusta eri alojen ammattilaisten ammatti-identiteettiin. Kun omaa tietoa ja osaamista jaetaan, tämä vaikuttaa voimaannuttavasti ja vahvistavasti myös jakajan ammatti-identiteettiin. (Bardy 2007, 25 - 27.)

Hyvinvointialalla työskentely saattaa olla melko yksinäistä. Taitelijan kanssa työparina työskenteleminen antaa mahdollisuuksia asiakkaiden kohtaamiseen asiakaslähtöisesti uusilla toimintatavoilla. Kun monenlaista osaamista yhdistetään sekä jaetaan, työtavat muuttuvat enemmän kuin pelkästään oman tai sitä läheisesti muistuttavan ammattialan edustajan tekijän tahi kokijan kanssa, lisäksi se antaa heille omat roolit taiteen ja luovuuden parissa. Ollessaan kokijan, etsijän tai tekijän roolissa ihminen voi tavoittaa ennakoimattomia ja odottamattomia asioita tai oivalluksia. Nämä voivat olla suuria tai pieniä, oleellista on kuitenkin se, että ne ovat ihmiselle itselle merkityksellisiä. (Rinta-Panttila 2007, 49.)

Taide ja kulttuuri ovat aika- ja kulttuurisidonnaisia. Ne nivoutuvat osaksi kulloisiakin yhteiskunnallisia tapoja arjen tasolla ja käytännönläheisissä toiminnoissa. Voidaan olettaa, että hyvinvointikin on toimintaa määritellyssä ajassa ja paikassa. Ihminen saa tehdä omanlaisiaan elämänvalintoja, sellaisia, joiden kautta hänestä tulee fyysisellä, psyykkisellä, sosiaalisella ja emotionaalisella tasolla hyvinvoiva. (Lintunen 2011, 3.)

Eetos siitä, että taiteelliset toiminnot sekä sosiaali- ja terveysalan eri sektorit ja toimijat koskettaisivat toisiansa rajapinnoillaan, on syntynyt jo aikaisemmin. Muun muassa taideterapioista sekä nuorison taidetyöpajoista on muodostunut arjen tasolla olevia ja käytännönläheisiä hyviä käytänteitä. Yhteiskunnalliset olosuhteet ovat kuitenkin vaihtelevia, taloudelliset arvokriteerit ovat enemmän tai vähemmän se palvelujen tarjontaa määrittävä kriteeri. Vaarana tässä on, että hyvinvoinnin ylläpitoon liittyvät arvot jäävät toissijaisiksi, jos niiden ajatellaan olevan yhteiskunnallisesti tuottamattomia. ”Näin siitäkin huolimatta, että kulttuurisessa toiminnassa muodostuvat arvoketjut voisivat olla muilla kriteereillä kuin taloudellisella lisäarvolla mitattavissa.” (Lintunen 2011, esipuhe.)

Terminä taide- ja hyvinvointisisältöiset palvelut on varsin laaja-alainen. Se pitää sisällään niin perinteisiä kulttuuripalveluja kuin erilaisia kulttuuritoimintojakin. Lisäksi mukaan ovat tulleet yhteisölliset projektiluontoiset taidetoiminnot, jotka perustuvat yhteisötaiteeseen. Taideprosessit sisältävät sosiaalisia ja soveltavia elementtejä. Taidetoiminta, joka pohjautuu yhteisötaiteeseen, järjestetään useimmiten ryhmämuotoisena. Nämä voivat olla esimerkiksi työpajoja, joiden aikana osallistujan passiivinen taiteen vastaanottajan rooli murretaan. Henkilö alkaa vähitellen luomaan taidetta ja kulttuuria itse, hän rohkaistuu ilmaisemaan itseään taiteen kautta ja hänestä tulee tasavertainen taitelijan kanssa. (Lintunen 2011, 2.)

Sosiaali- ja terveysalalla on mahdollista auttaa ja tukea ihmistä aktiivisella hyvinvointipoliittisella väliintulolla. Kulttuuria ja taidetta hyväksi käyttäen on mahdollista tehdä sosiaalista ja terveydellistä ennaltaehkäisevää työtä. Sairauden kanssa elävälle ihmiselle on mahdollista antaa tukea ja apua, sekä näin opastaa häntä auttamaan itse itseään, omilla voimavaroillaan. Kun taidetoimintaa suunnataan sosiaali- ja terveyssektorin asiakkaille, toiminnan tulee olla heille soveltuvaa, jotta se voisi olla vaikuttavaa. (Lintunen 2011, 2.)

“Taiteen mahdollisuudet laajentavat yhteiskunnan innovaatioperustaa, kun taiteen, yhteiskunnan, elinkeinoelämän ja kansainvälisen kulttuurielämän kohtaamista lisätään. Valtionhallinto edistää osaltaan näitä yhteyksiä, jolloin monipuolistetaan taiteen soveltavaa käyttöä yhteiskunnallisena voimavarana. Taiteen soveltavan käytön tulee ulottua yhteiskunnassa kaikkiin niihin toimintoihin, joissa se on mielekästä ja yksilöiden tai yhteisöjen elämää hyödyttävää”. (Opetusministeriö 2002.)

Soveltavan taiteen käytöllä voidaan edistää ihmisten terveydentilaa. Taiteen käyttö saattaa olla henkilölle myös vahingollista. Taide voi joskus olla laadultaan huonoa, väärässä ajassa ja paikassa toteutettua, sekä turhan rajua. Taide-elämysten saaminen kuluttaa lisäksi energiaa. (Strandman 2007, 160 - 161.)

Taiteilija voi olla osana hyvinvointiyhteiskunnan kehittämistä sekä perinteisessä ympäristössään että menemällä ihmisten luo, heidän arkeensa. Tällaisia paikkoja voivat olla esimerkiksi erilaiset sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteet. Moni ihminen elää arjessa, jossa he vain harvoin tai ei koskaan näe taidetta sen perinteisessä ympäristössä. Taiteen avulla voidaan antaa arvostusta sellaisille ihmisille, joiden on sitä muulla tavoin vaikeaa saada. Taide mahdollistaa heidän kuulluksi ja nähdyksi tulemisensa. Nykyään taiteilijalla voi olla enemmän mahdollisuuksia vaikuttamiseen taidelaitosten sekä julkisten paikkojen ulkopuolella. Taiteilijan poistuessa perinteisestä taiteilijan roolistaan, hän samalla tulee rikkoneeksi sektorien välisiä rajoja. Tämän seurauksena perinteisellä taidekentällä saattaa herätä erilaisia tunteita sekä mahdollisia ennakkoluuloja. Taiteilijalla on oma etiikkansa, se edellyttää kysymään itseltään, kenen kanssa työskentelee. Lisäksi on hyvä olla selvillä niistä työnantajan todellista tarkoitusperistä, joihin omaa työtä saatetaan hyödyntää. (Nurminen 2007, 261- 262.)

Sirkus Magenta ry on syksyllä 2011 perustettu yhdistys, jonka päätoimialue on sosiaalinen sirkus. Sosiaalisen sirkuksen tarkoituksena on pyrkiä tukemaan erilaisten erityisryhmien hyvinvointia taiteen keinoin. (Sirkusmagenta.fi.) Sosiaalista sirkusta on Suomessa järjestetty jo reilut 30 vuotta. Sosiaalinen sirkus tarkoittaa sirkusopetusta, jota räätälöidään tarpeen mukaan erityisryhmille. Sen on väline, jonka avulla voi oppia muun muassa elämänhallintaa ja sosiaalisia taitoja. Uusien taitojen oppimisen lisäksi sen päämääränä on tuottaa onnistumisen

kokemuksia sekä iloa osallistujille. (Tanttari 2016.) Sirkustoiminnan sisällä kulkevia tavoitteita ovat muun muassa positiivisten elämysten mahdollistaminen osallistujille, itsetunnon vahvistaminen, luovuuden herättely, liikunnallisuuden tukeminen, henkisten ja fyysisten voimavarojen vahvistaminen, yhteisöllisyyden rakentaminen ja eri etnisten ryhmien välinen vuoropuhelu. (Sirkusmagenta.fi.)

Erilaisten hankkeiden myötä Sirkus Magenta on ollut rakentamassa kolmannen sektorin ja kuntien välistä moniammatillista yhteistyötä ja samalla jalkauttanut taiteellisia menetelmiä osaksi sosiaalityötä. Lyhyiden ja intensiivisempien sirkuspajojen lisäksi yhteistyötä on tehty useiden vuosien ajan muun muassa etsivän nuorisotyön kanssa. Hankkeiden puitteissa järjestetyt sirkuspajat ovat osallistujille maksuttomia. Maksuttoman toiminnan lisäksi Magenta järjestää myös säännöllistä harrastustoimintaa, vetää tilauksesta erilaisia sirkustyöpajoja ja sirkusesityksiä erilaisille kohderyhmille kuten työyhteisöille. Toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja ovat, yhdenvertaisuus, ilo, hyvinvointi ja yhteisöllisyys. (Sirkusmagenta.fi.)

Sirkus Magenta ry oli yksi Tenho-hankkeessa mukana olleista taidetoimijoista. Hankkeen aikana Magenta teki yhteistyötä muun muassa työpajatoiminnan kanssa järjestämällä sosiaalista sirkustoimintaa työpajoihin osallistuville nuorille. Tenho-hankkeeseen liittyen sirkustoiminnan tavoitteena oli nuorten elämäntilanteisiin liittyvien teemojen käsittely sirkuksen keinoin. Ohjaajien tärkeä tehtävä oli luoda yhdessä osallistujien kanssa toiminnalle suotuisa ilmapiiri, jossa kaikkien oli mahdollista rohkaistua kokeilemaan uusia asioita ja löytää itsestään uusia puolia. Luottamusta itseen ja muihin ryhmäläisiin rakennettiin ja vahvistettiin yhdessä tekemisen ja toimimisen myötä. Sirkusharjoitteiden tukena käytettiin myös sanallista viestintää ja pidempään jatkuvissa ryhmissä painottui yhdessä olemisen tärkeys. (Nuori.fi 2018.)

Sosiaalinen sirkus on olennaisessa roolissa, kun puhutaan itsetunnon kohottamisesta. Sekä nuori että sirkustoimintaa järjestävä henkilö voi huomata, että jokaisella on taitoja ja mahdollisuuksia tekemiseen, lisäksi sinnikkäästi työskentelemällä kaikki oppivat uusia asioita. (Mankkinen 2015.)

Kaisa Penny Sorin Sirkuksesta ”muistuttaa, että sosiaalinen sirkus ulottuu itse osallistujien lisäksi muihin heidän kanssaan työskenteleviin ammattilaisiin ja normaaliin päivätoimintaan sirkuksen ulkopuolella. Opetusta kehitettäessä tulee huomioida, miten sirkus vaikuttaa osallistuvien ryhmien ohjaajiin tai opettajiin. Saadun palautteen perusteella sosiaalinen sirkus on tuonut positiivisia vaikutuksia ammattilaisten toimintaan, kun osallistujaryhmien aktiivisuus ja hyvinvointi ovat lisääntyneet. Sosiaalinen sirkus on osoittanut sosiaali- ja terveysalan sekä kulttuurialan uudenlaisen yhteistyön merkityksellisyyden ja tarpeen yhteistyön kehittämiseksi myös jatkossa.” (Tanttari 2016.)

1.4 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan asiakaslähtöistä toimintamallia, jossa eri alojen ammattilaiset ja mahdollisesti eri organisaatiot suorittavat omia työtehtäviään yhteisen päämäärän hyväksi. Sosiaali- ja terveysalalla asiakas ja/tai hänen läheisensä ovat oman elämänsä asiantuntijoina merkittäviä osapuolia yhteistyössä. Asiantuntijuus ei ole vain yksittäisen henkilön ominaisuus, vaan se syntyy yhteistyössä kaikkien osapuolten kanssa. Toimiva yhteistyö edellyttää avointa kommunikaatiota ja vuorovaikutusta niin asiakkaan, työntekijöiden kuin organisaatioiden välillä. Yhteistyön osapuolilla on hyvä olla selkeät roolit ja päätöksentekoon ja vastuun kantamiseen tulisi kaikkien osapuolten osallistua. Hyvin toimiessaan moniammatillisen yhteistyön etuja ovat asiakaslähtöinen ja parempi palvelu sekä luovempi kehittämistoiminta. Päätöksenteko pohjautuu monipuolisempaan näkemykseen ja tämä voidaan nähdä asiakkaan etuna. (Isoherranen & Rekola & Nurminen 2008, 16, 29) (Mattila 2010, 109- 110.) Moniammatillisen työn merkitys tulee näkyväksi, kun on tarvetta jäsentää ihmisen elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti. Sen avulla voidaan hahmottaa laaja-alaisesti, minkälaista apua, palveluja tai tukimuotoja asiakas tarvitsee. (Helminen & Sukula-Ruusunen 2017, 46.)

Moniammatillisessa yhteistyössä on tärkeää, että osapuolet arvostavat toinen toistaan sekä kykenevät hyödyntämään toistensa erityisosaamista (Helminen 2017, 7). Tämä ei aina ole itsestään selvää, eikä helppoa käytännössä. Erilaisten koulutusten ja ammatillisten näkemysten, persoonallisten ominaisuuksien, elämän- ja työkokemusten ja myös erilaisten ammattikielien yhteensovittaminen vaativat sekä ymmärrystä että luottamusta toisen ammattitaitoon. Erityisesti sosiaali- ja terveysalalla ammattien väliset kulttuuriset ja historialliset erot voivat nousta yhteistyön esteiksi, jos valta perustuu tehtävänimikkeiden mukaisten roolien valta-asemaan. (Isoherranen & Rekola & Nurminen 2008, 17).

Työntekijän oma ammatillinen epävarmuus voi nousta esteeksi yhteistyön onnistumiselle. Tällöin toisen työntekijän osaaminen ja pätevyys hoitaa työtehtävää koetaan itselle uhkana. Tärkeätä olisi nähdä, että erilaiset näkökulmat, mielipiteet ja ammatillinen osaaminen ovat voimavaroja, jotka monipuolistavat ammattilaisen roolia, sekä mahdollistavat asiakkaiden auttamisen laajemmassa mittakaavassa. (Mattila 2010, 109 - 110.) Yhteinen koulutus on avainasemassa moniammatillista yhteistyötä toteutettaessa. Koulutuksen avulla voidaan muokata tietoja, taitoja ja asenteita, sekä näin luoda edellytyksiä yhteiselle osaamiselle. (Isoherranen & Rekola & Nurminen 2008, 17.) Edellytyksenä yhdessä tekemiselle on se, että pyritään rakentamaan yhteistä ymmärrystä. Perekhyttäessä toisen työntekijän tietotaitoon, työskentelystä tulee yhteinen oppimisprosessi. (Helminen 2017, 27.)

Toimivan moniammatillisen työyhteisön taustalla on yhteistyön mahdollistava organisaatorakenne. Moniammatillisuutta tukeva ja edistävä organisaatio arvostaa työntekijöidensä tietoa, asiantuntijuutta, osallistumista, itsenäisyyttä, tasa-arvoa ja

ilmaisunvapautta. Moniammatillisten ryhmien johtamiseen kuuluvia tehtäviä ovat muun muassa koulutus- ja kehittämistyön organisointi, tiedonkulun järjestäminen, yhteistyön toteutumiseen liittyvät järjestelyt, ajallisista ja taloudellisista resursseista huolehtiminen sekä yhteistyön tavoitteiden asettaminen. Johtamisella on suuri merkitys yhteisiin tavoitteisiin sitoutumiselle. (Isoherranen & Rekola & Nurminen 2008, 17.)

Tuleva Sote-uudistus tuo mukanaan uudenlaisia käytäntöjä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten työskentelyyn. Sote-uudistus tulee erityisesti painottamaan moniammatillisen yhteistyön merkitystä, sekä asiakkaiden oikeutta saada heidän osallisuuttaan vahvistavaa ohjausta. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillisille työkäytännöille ja niiden kehittämiseksi annetaan kehykset sekä suunta, mutta itse muutostyö on ammattilaisten vastuulla. (Helminen 2017, 11.) Sosiaali- ja terveyspalveluissa työskenteleville Sote-uudistuksen vaateet palveluiden integraatiosta sekä asiakaslähtöisestä toiminnasta luovat haasteen oman osaamisen sekä työkäytäntöjen kehittämiseksi (Helminen 2017, 17).

Yhdessä tekeminen tarkoittaa käytännössä sitä, että työn tavoitteet ja päämäärät määritellään yhdessä (Helminen 2017, 23). Asiakkaat tulee nähdä sosiaali- ja terveyspalveluissa objektin sijasta subjekteina, joiden tulee saada osallistua aktiivisesti heitä koskevaan moniammatilliseen prosessiin. Tällöin asiakas nähdään työntekijöiden kumppanina ja näin siirrytään yhteistyöstä yhdessä tekemiseen. (Helminen 2017, 26.) Yhdessä tekeminen vahvistaa sekä osallistumisen että osallisuuden kulttuuria. Toimintatapana yhdessä toimiminen korostaa avoimuutta, osallisuutta, vuorovaikutusta, jakamista, kokeilemista, arviointia, kehittämistä sekä oppimista. Toimintamotivaatio lujittuu, kun tekemisen perusteet on määritelty yhdessä. Sitoutuminen yhdessä toimimiseen vahvistuu, kun toimijat saavat kokemuksen siitä, että he hyötyvät konkreettisesti sen tuloksista. (Helminen 2017, 27.)

Rakennettaessa uusia ja muuttuvia palvelujärjestelmiä asiakaslähtöisyys ja sitä koskevat ajatusmallit ovat keskiössä. Malleja tulee selkiyttää ja palveluja kehittää asiakkaiden tarpeet entistä paremmin huomioiviksi. Noudattamalla asiakaslähtöisiä toimintakäytäntöjä on mahdollista syventää sosiaalisen tuen vaikuttavuutta. Palveluista voidaan tehdä kustannustehokkaampia, sekä samalla edistää asiakas- ja työntekijätyytyväisyyttä. Voidaankin sanoa, että muutospaineet, joita sosiaali- ja terveydenhuoltoon kohdistuvat, voivat osittain kehittää palvelujen asiakaslähtöisyyttä. Perinteiset käsitykset asiakkuudesta muovautuvat asiakaslähtöisemmiksi, kun palveluilta ja palvelujen antajilta edellytetään aiempaa enemmän syväluotaavaa työtettä suhteessa asiakaskunnan vaihtuviin ja kaiken kattaviin tarpeisiin sekä odotuksiin. (Hyväri 2017, 33.)

Parhaimmassa tapauksessa palvelut tukevat ja lisäävät kansalaisten osallisuutta sekä heidän selviytymistään arjessa (Hyväri 2017, 35). Sosiaali- ja terveyspalveluissa tulee kuulla asiakasta. Kuulemisen keskeisenä ajatuksena on palveluiden käyttäjien oikeus sanansa sanomiseen palveluita suunniteltaessa, toimeenpantaessa sekä kehitettäessä, kun puhutaan julkisin verovaroin järjestetyistä palveluista. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilta

edellytetään kykyä yhteistyöhön, jossa asiakkaiden uudet näkökulmat eroavat työntekijän ammatillisista näkemyksistä. Hallinnollinen tulosvastuullisuus edellyttää palveluiden olevan läpinäkyviä, lisäksi painotetaan palveluita käyttävien osuutta olla osana prosessia. Sosiaali- ja terveystyöpalveluita järjestettäessä tulee tunnistaa sen kaltaiset tilanteet, kun asiakas kokee palvelun hyödyttömäksi. Palvelua ei tällöin ole syytä jatkaa tai jatkossa tarjota hänelle. (Hyväri 2017, 36, 38, 43.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden tulisi tiedostaa ja huomioida, ettei heillä ole oikeutta määrittellä sitä, mikä asiakkaalle on hyvää. Tämän asian määrittelee aina ihminen itse. Ammatillinen voi olla itsekeskeinen, sekä omaa erinomaisuuttaan korostava. Voi olla, että taustalla on valmiiksi kyyninen asenne asiakasta kohtaan, jolloin työntekijä ei oikeastaan edes kuuntele, mitä asiakkaalla olisi sanottavaa. Työntekijä voi käyttää tarpeettomasti valtaa asiakasta kohtaan tai suhtautua häneen ainoastaan objektina, johon suunnataan erilaisia toimenpiteitä. Asiakas voidaan myös kokea ongelmaksi tai rasitteeksi, josta halutaan hankkiutua mahdollisimman nopeasti eroon. Työntekijän ja asiakkaan välisen vuorovaikutuksen tulisi olla asiakkaalle tilaa antavaa, häntä huomioivaa ja työntekijän tulisi olla aidosti läsnä asiakasta varten. Työntekijän tulisi arvostaa asiakasta ja luottaa hänen mahdollisuuksiinsa. (Helminen & Sukula- Ruusunen 2017, 48.)

Jotta asiakas aktivoituisi työskentelemään yhteistyössä asiakkaalle laadittujen tavoitteiden eteen, ohjauksen tulisi pitää sisällään asiakkaan motivointia, innostamista ja rohkaisua. Ohjausprosessin aikana huomio kohdennetaan asiakkaan voimavarojen sekä toimintamahdollisuuksien vahvistamiseen ja vakauttamiseen. Samalla tavoitteena on ennakoita ja ehkäistä sellaisia riskejä, jotka mahdollisesti hidastaisivat tai olisivat esteenä tavoiteltaessa niitä päämääriä, jotka asiakas on työskentelylleen asettanut. (Helminen & Sayed 2017, 71.)

2 Tutkimuksen toteuttaminen

2.1 Tutkimuksen taustaa

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi, kun Sirkus Magenta ry tarjosi työharjoittelupaikkaa apuohjaajana Tenho-hankkeeseen liittyvissä sirkuspajoissa syksyllä 2017. Sirkuspajat toteutettiin yhteistyössä Sirkus Magentan ja X kaupungin nuorisopalveluiden työpajatoiminnan kanssa. Harjoitteluun sisältyi mahdollisuus opinnäytetyön tekemiseen. Toinen opinnäytetyön tekijöistä suoritti kuuden viikon työharjoittelun loppuvuoden 2017 ja alkuvuoden 2018 välisenä aikana ja opinnäytetyötä alettiin suunnitella parityönä. Työharjoitteluun sisältyvissä sirkuspajoissa oli mukana kuusi eri työpajaryhmää ja sirkustoimintaa järjestettiin jokaiselle ryhmälle keskimäärin kahdeksan kertaa, kaksi tuntia kerrallaan. Pajoihin osallistui kerrasta riippuen kaksi sirkusohjaajaa, 1-2 työharjoittelijaa, 1-3 työpajaohjaajaa sekä 2-15 nuorta. Sirkuspajat toteutettiin seuraavalla

tavalla: Ennen varsinaisia sirkuspajoja sirkusohjaajat ja pajaohjaajat pitivät alkupalaverin, jossa käytiin läpi toimintaan sisältyviä teemoja, sekä sovittiin aikatauluista. Sirkustoiminnan tarkoituksena oli viedä työpajanuorille elämän taitoja sirkuksen keinoin ja pajojen aikana käsitellyjä teemoja olivat muun muassa, onnistuminen ja epäonnistuminen, pettymyksen sieto, kommunikaatio, luottamus, leikki ja heittäytyminen, ilmaisutaito, tasapaino sekä sirkusvälineisiin ja -lajeihin tutustuminen. Alkupalaverissa pajaohjaajilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä tulevaan toimintaan liittyen. Aloituspääläverin jälkeen toiminta esiteltiin nuorille ja tässä yhteydessä heille myös kerrottiin Tenho-hankkeesta ja hankkeen tarkoituksesta. Nuoret täyttivät hankkeeseen sisältyvän esitietolomakkeen. Esittelyssä nuorilla oli mahdollisuus kertoa omista aikaisemmista sirkuskokemuksistaan. Puolivälissä sirkuspajojen järjestämistä ohjaajien kesken pidettiin välipalaveri. Toiminnan lopussa nuorilta ja ohjaajilta kerättiin palautetta. Tämän lisäksi ohjaajien kesken järjestettiin loppupalaveri, johon osallistui myös Lasten ja nuorten säätiön edustaja. Sirkustoimintaan keskittyvien pajojen lisäksi, jokaisen pajan kanssa vierailtiin kahdessa eri sirkusteemaan sopivassa kohteessa, esimerkiksi Rush-trampoliinipuistossa, Talvisirkuksessa tai Super Park sisäaktiiviteetti- ja puistossa. Toiminnan aikana nuorilla oli mahdollisuus esittää toiveita vierailukohteista.

Yksittäiset toimintakerrat pitivät sisällään alun ja lopun kuulumiskierroksen, jossa kaikilla osallistujilla oli mahdollisuus kertoa omista tuntemuksistaan. Toiminnallinen osuus sisälsi päivän teemaan virittäytymistä sekä käsittelyä erilaisten kehollisten harjoitteiden kautta. Pääpaino oli toiminnallisuudessa, mutta teemoja avattiin myös, joko sirkusohjaajien selittämänä, yhteisellä keskustelulla, tai ryhmätyönä. Erilaisilla sirkusvälineillä oli iso rooli toiminnassa. Välineiden käytön tiedettiin helpottavan osallistumista, kun huomio kiinnitettiin itse välineeseen ja itsensä tarkkailu voi unohtua hetkeksi. Toiminta oli suunniteltu matalan kynnyksen periaatteella toteutettavaksi, jolloin osallistuminen oli tehty mahdollisimman helpoksi. Kaikkia osallistujia kannustettiin mukaan toimintaan, mutta ketään ei pakotettu osallistumaan.

Tenho hankkeen tavoitteisiin kuului taidelähtöisten menetelmien juurruttaminen nuorisotyöhön sekä moniammatillisen yhteistyön kehittäminen. Hankkeen päätöseminaarissa nousi esiin, että moniammatillisen yhteistyön kehittäminen oli jäänyt vähäiselle huomiolle. Yhdessä opinnäytetyön työelämäkumppanin Sirkus Magentan edustajan ja opinnäytetyötä ohjaavan opettajan kanssa käydyissä keskusteluissa opinnäytetyön aiheeksi valikoitui sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välinen moniammatillinen yhteistyö. Vaikka Tenho-hanke oli jo päättyneessä aiheen tutkiminen koettiin tarpeelliseksi ja hyödylliseksi mahdollista tulevaisuuden yhteistyötä ajatellen.

2.2 Tutkimusote ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Koska sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välinen moniammatillinen yhteistyö oli ilmiönä uusi ja tutkimaton, laadullisen tutkimuksen nähtiin tarjoavan parhaimmat välineet lähestyä tutkimusongelmaa.

Laadullista tutkimusta käytetään silloin, kun tutkittavana kohteena on jokin uusi ilmiö ja tavoitteena on tutkittavan ilmiön tarkka kuvaaminen ja mahdollisimman syvä ymmärtäminen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavat tapaukset ovat aina ainutlaatuisia ja saatua aineistoa tulkitaan sen mukaan. Tutkimustuloksia ei voida yleistää, vaan ne määrittävät ainoastaan kyseistä tutkimusta. (Kananen 2017, 35, 62- 63.)

Yhdessä työelämän edustajan kanssa tutkimuksen tiedonantajiksi valittiin Sirkus Magenta ry:n sirkusohjaajat ja X kaupungin nuorisopalveluiden työpajaohjaajat, jotka osallistuivat Tenho-hankkeessa viidelle eri työpajalle järjestettyihin sirkuspajoihin marraskuuta 2017- helmikuuta 2018 välisenä aikana. Laadullisessa tutkimuksessa tiedonantajien valinta ei voi olla sattumanvaraista, vaan heidän tulee olla henkilöitä, jotka tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon, heillä on kokemusta asiasta ja heiltä myös oletetaan saatavan riittävästi tietoa tutkimusaineistoa varten (Tuomi & Sarajärvi 2011, 86).

Aiherajauksen jälkeen tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

1. Miten sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välinen moniammatillinen yhteistyö ilmeni Tenho-hankkeen aikana?
2. Miten asiakaslähtöisyys huomioitiin sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välisessä moniammatillisessa yhteistyössä?
3. Miten sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välistä moniammatillista yhteistyötä voitaisiin kehittää?

2.3 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelminä käytettiin kyselylomaketta ja haastattelua. Tutkimuslupaa haettiin X kaupungin nuorisopalveluiden johtajalta ja se myönnettiin 4.5.2018. (Liite 1) Tutkimusluvan saamisen jälkeen tiedonantaja lähestyttiin kirjeellä, joka sisälsi saatekirjeen (Liite 2), kyselylomakkeen (Liite3) ja postimerkillä varustetun palautuskuoren. Kirje toimitettiin kymmenelle työpajaohjaajalle sekä kolmelle sirkusohjaajalle.

Saatekirjeessä kerrottiin, että tutkimus oli kaksivaiheinen ja tulisi kyselylomakkeen lisäksi sisältämään ryhmähaastattelun, johon vastaajien toivottiin osallistuvan. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli kerätä tutkimuksen kannalta tarpeellista taustatietoa. Lomakkeessa oli yhdeksän kysymystä ja niiden aiheet nousivat opinnäytetyön viitekehystä.

Kysymysten avulla selvitettiin tiedonantajien koulutustaustaa, aikaisempaa kokemusta sosiaalisesta sirkustoiminnasta, tapaa osallistua sirkuspajojen suunnitteluun, sirkuspajojen tavoitteita, vastaajan roolia ja vastuuta sirkuspajojen aikana sekä vastaajan käsitystä muiden toimintaan osallistuneiden ohjaajien rooleista ja vastuista. Lisäksi selvitettiin, miten tiedonantajat ymmärsivät käsitteet moniammatillinen yhteistyö ja asiakaslähtöisyys.

Kyselylomakkeen tarkoituksena oli myös virittää tiedonantajia tulevan haastattelun teemoihin. Haastattelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että tiedonantajilla on mahdollisuus tutustua haastattelukysymyksiin etukäteen tai vähintään heillä olisi tiedossa, mitä teemoja haastattelussa tullaan käsittelemään (Tuomi & Sarajärvi 2011, 72- 73).

Vastauksia pyydettiin viikon kuluessa. Työpajaohjaajista kyselylomakkeen palautti seitsemän henkilöä. Sopivan haastatteluajan järjestymiseksi otettiin sähköpostitse yhteyttä työpajojen esimieheen. Hänen avustuksella työpajaohjaajien haastattelupäiväksi sovittiin 5.6.2018 ja hän myös vastasi tiedon välittämisestä työpajaohjaajille. Sirkusohjaajilta ei alkuun palautunut vastauksia. Heitä lähestyttiin uudestaan sekä sähköpostilla että tekstiviestillä.

Työpajaohjaajien haastattelu pidettiin työpajatoiminnan tiloissa. Haastatteluun saapui paikalle seitsemän ohjaajaa. Sirkusohjaajia haastateltiin kauppakeskuksen kahvilassa. Sirkusohjaajista haastatteluun osallistui kaksi ja he palauttivat kyselylomakkeet haastattelun yhteydessä.

Haastattelut toteutettiin ryhmähaastatteluina. Haastatteluja pidettiin kaksi, joista toinen työpajaohjaajille ja toinen sirkusohjaajille. Tämä oli yhteistyökumppanin toive ja näin varmistettiin, että eri ammattiryhmien mielipiteet saatiin kuuluviin. Molempia ryhmiä haastateltiin yhden kerran. Ryhmähaastattelulla pyrittiin siihen, että aineistoa saataisiin kerralla mahdollisimman paljon eikä haastattelutilanteesta muodostuisi kenellekään liian jännittävä. Ryhmähaastattelun koettiin myös helpommaksi haastattelijoiden kannalta, koska näin saatiin osallistujat keskustelemaan samasta aiheesta ja pystyimme haastattelijoina varmistamaan, että saimme tutkimuksemme kannalta oleellista tietoa ja riittävän kattavan aineiston.

Ryhmähaastattelun etu on nopea tiedon saaminen yhtä aikaa monelta haastateltavalta. On myös kokemuksia siitä, että menetelmänä ryhmähaastattelu on helpompi kuin yksilöhaastattelu. Esimerkiksi ujojen tai arkojen ihmisten on helpompaa ilmaista itseään sekä mielipiteitään ryhmässä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 63.)

Ryhmähaastattelu voidaan mieltää keskusteluksi, koska siinä tavoitteet on asetettu melko vapaamuotoisesti. Haastateltavat voivat kommentoida asioita spontaanisti sekä tehdä huomioita keskusteltavasta aiheesta, lisäksi heidän ansiostaan tuotetaan moniulotteista aineistoa tutkittavasta ilmiöstä. Ryhmähaastattelussa haastattelijä kohdistaa kysymykset

usealle haastateltavalle samanaikaisesti, aika ajoin kysymyksiä voi suunnata vain jollekin ryhmän jäsenistä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 61.)

2.4 Tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysi

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Teemahaastatteluun tutkimusmenetelmänä päädyttiin, koska tarkoituksena oli syventyä moniammatilliseen yhteistyön ja asiakaslähtöisyyden teemoihin sirkuspajojen aikana. Nämä teemat olivat tutkimuksen kannalta oleellisia. Haastattelujen tueksi laadittiin apukysymyksiä, jotka pohjautuivat kyselylomakkeilla saatuihin vastauksiin. Teemahaastatteluun päädyttiin, koska toivoimme tiedonantajien välille syntyvän heistä itsestään viriävää vapaata keskustelua edellä mainituista teemoista. Tavoitteena oli kerätä tutkimusaineistoa, joka perustui yhtä aikaa sekä tiedonantajien omiin kokemuksiin ja tunteisiin että ryhmässä syntyneen keskustelun herättämiin ajatuksiin.

Teemahaastattelun tarkoituksena on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta ilmiöstä kysymällä asioista suoraan kohderyhmään kuuluvilta ihmisiltä. Näin saadaan selville, mitä he tutkittavasta ilmiöstä ajattelevat ja miksi he toimivat määrättyllä tavalla. Haastattelun etuna on joustavuus aineistoa kerätessä. Haastattelijalla on mahdollisuus osallistua keskusteluun ja tarvittaessa toistaa kysymys, tarkentaa vastauksia sekä korjata ja varmistaa, että asiat on ymmärretty oikein. Haastattelu saattaa tuottaa monitahoisia vastauksia ja siksi haastattelun aikana haastattelijalla onkin mahdollisuus esittää kysymyksiä tilanteeseen sopivassa järjestyksessä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 73).

Teemahaastattelu rakentuu etukäteen valittujen, tutkimusongelman kannalta keskeisten teemojen ja niistä johdettujen tarkentavien kysymysten varaan. Teemat puolestaan perustuvat tutkimuksen viitekehykseen eli siihen, mitä ilmiöstä jo etukäteen tiedetään. Teemahaastattelu on kuitenkin avoin intuitiiviseen ja kokemusperäiseen havainnointiin, mikä määrittää sitä, kuinka tiukasti haastattelun aikana pysytään vain etukäteen valituissa kysymyksissä. Teemahaastattelussa korostuu ihmisten oma tulkinta valituista aiheista ja heidän niille antamistaan merkityksistä, sekä merkitysten syntymisestä vuorovaikutuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 74- 75).

Haastattelun aluksi haastatteluun osallistuvien kanssa käytiin läpi luottamukseen, aineiston nauhoittamiseen ja säilyttämiseen liittyviä asioita ja haastateltaville kerrottiin, että heillä on mahdollisuus vetäytyä tutkimuksesta missä vaiheessa tahansa, jos he niin kokevat.

Haastattelun tukena käytettiin seuraavia apukysymyksiä:

Miten kuvailisit ohjaajien välistä yhteistyötä? Mitä se piti sisällään?

Minkälaista tietoa teillä oli toistenne toiminnasta etukäteen?

Minkälaisia tavoitteita yhteistyölle oli määritelty?

Ketkä osallistuivat tavoitteiden laatimiseen?

Olivatko nuoret mukana tavoitteiden määrittelyssä?

Kenellä oli vastuu tavoitteiden toteutumista?

Mitkä olivat ohjaajien vastuualueet yhteistyön aikana?

Oliko vastuualueista sovittu etukäteen?

Osallistuitte toiminnan suunnitteluun osallistumalla palaveriinhin ja aikataulun laatimiseen.

Oliko tämä mielestänne riittävää? Perustele vastaus

Pajojen aikana olitte pääsääntöisesti osallistujan roolissa, joskin rooliin kuului myös ohjaajana toiminen ja toiminnasta kertominen ja kokemusten jakaminen. Miten päädyit tähän rooliin?

Sirkusohjaajilla oli vahva rooli pajojen sisällön suunnittelussa ja ohjaamisessa, nuorten rooli oli osallistua toimintaan. Miten näihin rooleihin päädyttiin?

Oliko roolijako toimiva? Perustele vastaus.

Minkälaisia haasteita yhteistyön toteuttamiseen Tenho-hankkeen aikana liittyi? esim. vaihtoluovollisuus, ammattietiikka...

Haastatteluiden aikana toinen tutkimuksen tekijöistä toimi haastattelijana ja toinen vastasi nauhurin toiminnasta sekä kirjasi ylös, jos haastattelun aikana nousi esiin tarkennusta vaativia vastauksia. Haastattelijan tehtävänä oli tarvittaessa ohjata keskustelua takaisin oikeisiin teemoihin ja huomioida, että kaikki haastateltavat saivat mahdollisuuden vastata. Haastattelijan vastuulla oli myös esittää kysymyksiä, jos keskustelu uhkasi tyrehtyä.

Työpajaohjaajien haastattelussa, vaikka ryhmä olikin melko iso, kaikki haastateltavat osallistuivat luontevasti yhteiseen keskusteluun ja toivat esiin omia ajatuksiaan ja mielipiteitään. Vaikka haastattelija kokemattomuuttaan aika ajoin esitti suljettuja kysymyksiä, haastateltavien vastauksissa nousi esiin monenlaisia ajatuksia ja kokemuksia, joita pohdittiin ja syvennettiin yhdessä. Myös eroavia mielipiteitä tuotiin esiin. Tästä voi päätellä, että haastattelutilanteeseen sisältyi luottamusta.

Sirkusohjaajien haastattelua hankaloitti se, että kyselylomakkeiden vastauksia ehti ainoastaan nopeasti silmäillä läpi ennen haastattelun alkua, sillä sirkusohjaajat palauttivat kyselylomakkeet vasta haastattelun yhteydessä. Teemoihin liittyvän keskustelun

käynnistymiseksi tarvittiin haastattelijoiden esittämiä tarkentavia kysymyksiä, koska haastateltavat eivät saaneet alkuun kiinni siitä, mihin avoimilla kysymyksillä pyrittiin. Haastateltavien välille syntyi kuitenkin vilkasta vuoropuhelua, jossa omia kokemuksia vaihdettiin avoimesti. Haastattelutilaksi kahvila osoittautui hieman liian hälyisäksi ja levottomaksi.

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa hankitaan, kunnes tutkimusongelman kannalta uutta tietoa ei enää synny ja tutkimuskysymyksiin saadaan ratkaisu ja ilmiöstä tulee tutkijalle ymmärrettävä. Tätä ilmiötä nimitetään saturaatioksi eli kylläntymiseksi. Jotta saturaatiopiste olisi mahdollista saavuttaa, tulee tiedonkeruu- ja analyysivaiheen olla yhteydessä toisiinsa. Lisäksi tutkijan tulee olla tietoinen aineiston laadusta. Saturaatiopistettä ei ole mahdollista määrittää ennalta. (Kananen 2017, 97.)

Molemmat haastattelut nauhoitettiin. Nauhoitettu materiaali kuunneltiin ja litteroitiin. Litteroinnilla tarkoitetaan äänitteiden purkamista kirjalliseen muotoon. Työpajaohjaajien haastattelu kesti 75 minuuttia ja litteroitua materiaalia syntyi 19 sivua. Sirkusohjaajien haastattelu kesti 73 minuuttia ja litteroitua materiaalia kertyi 19 sivua. Nauhoitetut materiaalit purettiin sana sanalta, kirjaamatta kuitenkaan äännähdyksiä. Kirjaamisen ulkopuolelle jätettiin myös osuudet, jotka eivät mitenkään liittyneet tutkimusaiheeseen. Tätä kutsutaan propositiotason litteroinniksi. Koska litterointi on aikaa vievä työvaihe, propositiotason litterointi mahdollistaa aineiston rajaamista koskemaan tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Tarvittaessa nauhoitettuun materiaaliin on aina mahdollisuus palata. (Kananen 2017, 134- 135.)

Litteroinnin jälkeen tutkimusaineisto oli valmis analysoitavaksi. Analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, joskin analyysivaihe osoittautui eläväksi ja muuntuvaksi prosessiksi, jolle oli vaikea löytää yhtä ainoaa sitä tarkasti ja täsmällisesti kuvaavaa käsitettä.

Sisällönanalysissä tavoitteena on luoda kuvaus tutkitusta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysin avulla etsitään tekstistä merkityksiä ja niiden pohjalta tutkimusaineisto saadaan järjestettyyn muotoon. Tämä ei kuitenkaan tarkoita vielä valmiita tuloksia, vaan aineistosta on vedettävä erillisiä johtopäätöksiä. Tuloksena ei synny totuuksia, vaan todellisuuden ymmärtämistä inhimillisen ajattelun kautta. Lopullisena tarkoituksena on mielekkään, selkeän ja yhtenäisen tiedon luominen tutkittavasta ilmiöstä, sekä sen sanallinen kuvaaminen. (Tuomi & Sarajärvi 2018. 117-119, 122.)

Analyysiä tehdessä työpajaohjaajilta ja sirkusohjaajilta, saadut aineistot pidettiin erillään toisistaan. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa luettiin läpi litteroitua haastatteluaineistoa. Tavoitteena oli hahmottaa, mistä haastatteluissa keskusteltiin. Tämän jälkeen teksteistä erotettiin ajatuskokonaisuuksia, jotka aihealueeltaan liittyivät tutkimuskysymyksiin. Tässä

vaiheessa aineistosta rajattiin myös ulos loput tekstiosuudet, jotka eivät liittyneet aiheeseen. Tämän jälkeen jäljelle jääneitä tekstejä pilkottiin vielä pienempiin osiin ja analyysiyksiköiksi määrittyivät virke, lause ja lauseen osa. Tätä aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaihetta kutsutaan redusoinniksi eli pelkistämiseksi

Aineistosta poimittuja ilmaisuja käytiin läpi ja alettiin ryhmitellä sen mukaan, mitkä ilmaisut kuvasivat samaa aihetta. Ryhmittelyä ohjasivat tutkimuskysymyksiin liittyneet kolme teemaa; moniammatillinen yhteistyö, asiakaslähtöisyys ja moniammatillisen yhteistyön kehittäminen. Aineistosta pilkottuja osia/analyysiyksiköitä listattiin erillisille papereille näiden teemojen alle. Tämän jälkeen ryhmittely jatkui eri teemojen sisällä etsimällä samankaltaisuuksia listattujen ilmaisujen välillä. Tämän vaihe toteutettiin ”leikkaa ja liimaa”-tekniikalla. Näin oli helpompi hahmottaa kokonaisuutta ja siirrellä ja yhdistellä asioita toisiinsa. Aineiston ryhmittelyn jälkeen alettiin etsiä samoja asioita kuvaavia ilmaisuja yhdistäviä käsitteitä. Kyseisestä analyysin vaiheesta käytetään nimitystä klusterointi.

Analyysiä jatkettiin yhdistämällä edellä syntyneitä käsitteitä ja muodostamalla niistä yhteisiä alaluokkia. Näin analyysissä edettiin taso tasolta ja lopputuloksena alkuperäisistä ilmauksista syntyi pääluokkia, joiden avulla pystyttiin kuvaamaan tutkimuksen tuloksia ja luomaan johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Tätä analyysin viimeistä vaihetta kutsutaan abstrahoinniksi eli käsitteellistämiseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122- 127.)

Esimerkkejä analyysin pohjalta syntyneistä luokitteluista:

Asiakaslähtöisyys (Sirkusohjaajat)

Mahdollisuus vaikuttaa

Työntekijän kyky lukea nuorta Nuorten osallistaminen

Nuori sanoittaa

Merkityksellinen nuori

Taide urapolkuna? Tukena elämätilanteessa

Taiteen mahdollisuudet

Asiakaslähtöisyys (Työpajaohjaajat)

Mukautuva menetelmä

Yhteinen uusi kokemus Toiminnan joustavuus

Tilanteeseen reagoiminen

Oivaltamisen ilo ja vapaus

Nuori toiminnan keskiössä

Ei ennakko-oletuksia

Matalalla kynnyksellä

Osallistumisen mahdollistaminen

Yksilönä ryhmässä

Kehittäminen (työpajaohjaajat)

Resurssien kohdentaminen

Rahoitus

Resurssit

Oikea aika

Oikea paikka

Realistiset tavoitteet

Ohjaajien perehdyttäminen

Osallisuuden vahvistaminen

Taustatietietoja nuorista

Nuorten vaikuttamismahdollisuudet

Huomatuksi tuleminen

Nuorten osallisuus

Välitön palaute

3 Tutkimustulokset

Analyysin pohjalta syntyneet tulokset esitellään seuraavassa järjestyksessä: ensin moniammatillisuutta kuvaavat tulokset, sitten asiakaslähtöisyyttä kuvaavat tulokset ja lopuksi yhteistyön kehittämistä kuvaavat tulokset. Tulosten luotettavuuden tueksi tekstissä esitetään suoria lainauksia haastattelumateriaalista. Lainauksen perään on merkitty joko (TO), jolla viitataan työpajaohjaajaan tai (SO), jolla viitataan sirkusohjaajaan. Tuloksissa ei ole huomioitu, kuinka monen vastaajan mielipidettä kyseinen tulos edustaa, koska tutkielman tarkoituksena oli kuvata yleisesti tutkimukseen valikoituneiden pajojen tilannetta. Kaikki aineistosta esiin nousseet, erilaiset havainnot on kuitenkin pyritty tuomaan esiin. Vastauksissa nousi esiin samoja mielipiteitä ja tuloksissa oli paljon päällekkäisyyttä, minkä perusteella

voidaan päätellä, että saturaatiopiste saavutettiin, mikä lisää tulosten luotettavuutta. Tulokset on otsikoitu analyysin pohjalta syntyneiden pääluokkien mukaan. Tekstiosioissa kuvataan erilaisia alaluokkia, joiden pohjalta pääluokat syntyivät.

3.1 Moniammatillisuus

Analyysin jälkeen aineistosta nousi esiin neljä pääluokkaa, jotka kuvasivat sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välistä moniammatillista yhteistyötä sosiaalisen sirkuksen pajoissa. Nämä pääluokat ovat: toiminnan lähtökohdat ja tavoitteiden asettaminen, roolien määrittely, ammatillisuus ja sen hyödyntäminen sekä vastuunkanto.

3.1.1 Toiminnan lähtökohdat ja tavoitteiden asettaminen

Aineistosta nousi esiin, että yhteistyön määrä ja osapuolten aktiivisuus vaihteli. Kaikkien pajojen ohjaajien kanssa kuitenkin järjestettiin aloituspalaveri ja välipalaveri toiminnan puolivälissä. Sirkuspajojen yhteydessä pyrittiin siihen, että työpajaohjaajat tulisivat kuulluiksi ja saisivat esittää toivomuksia toiminnan suunnittelun tueksi. Aineiston mukaan yhteistyössä ei kuitenkaan saavutettu syvällisempää vuorovaikutusta hankkeen aikana.

“... välipalaveri puolivälissä käyty läpi, miten se on edennyt se toiminta ja mitkä ovat ryhmän vahvuudet ja heikkoudet.” (SO)

“Kyl sitä kysytään joka kerta ... et me mielellään haluttais tietää, et mitä ohjelmaa teillä on milläkin viikolla. Niin voidaan tuoda se mukaan sinne meidän toimintaan ...” (SO)

“Niin, kyl se pintapuoliseksi jäi.” (SO)

Aineistosta ilmenee, että työpajaohjaajien keskuudessa koettiin, että heidän osuutensa sirkustyöpajojen suunnittelussa oli vähäinen. Sirkusohjaaja teki aloituspalaverissa ehdotuksia mahdollisista toiminnoista ja työpajaohjaajat valitsivat joukosta ne, jotka vaikuttivat kunkin pajan nuorille ja työpajojen toimintaan yleisesti sopiviksi.

“Muistelin, et se oli silleen, että siinä aloituspalaverissa se sirkusohjaaja, koska eihän me tiedetty siitä mitään, niin se sirkusohjaaja kävi sitä ennen niitä. Se heitteli asioita ilmaan ja sitten me sieltä noukittiin, että mitkä sopii meidän toimintaan ja nuorille. Ja minkälaisia nuoria meillä on. Siitä sitten varmaan muodostui... se oma ohjelma, minkä ne aikoo siellä vetää.” (TO)

Aineistosta esiin nousi myös, että työpajaohjaajat eivät muista, että toiminnalle olisi asetettu yhteisiä tavoitteita. Tältä pohjalta arvioitiin, että mahdolliset tavoitteet oli määritelty sirkusohjaajien toimesta. Koettiin myös, että työpajaohjaajana oli vaikeaa osallistua sirkustyöpajojen tavoitteiden laatimiseen, sillä he eivät riittävästi tunteneet sirkusta menetelmänä. Hankkeessa mukana olevilta sirkustoiminnan järjestäjiltä odotettiin

asiantuntemusta ja ammattitaitoa. Työpajaohjaajat luottivat siihen, että kun toiminta on merkitty aktiviteetiksi viikkokalenteriin, niin se todennäköisesti on luonteeltaan vaikuttavaa.

”Mut se on sitten selkee se, että jos on ostanut sen jutun, niin se on vaikuttavaa.” (TO)

”Toimi se niinkin..., lähettiin silleen, että mennään vaan. Me osallistutaan, totta kai. Sittenhän se nähdään, minkälaista se on. Yllätys oli sitten ihan positiivinen, toimi se näinkin.” (TO)

3.1.2 Roolien määrittely

Aineistosta ilmeni, että sirkusohjaajat mielsivät, että aloituspalaverissa työpajaohjaajien kanssa määriteltiin kunkin rooli ja vastuualue sirkustyöpajoissa. Sirkusohjaajan mukaan hankkeessa ideoita jaettiin sirkustoimintaan osallistuneiden ohjaajien kesken. Sirkusohjaajat nostivat esiin, kuinka merkityksellistä sirkusohjaajienkin on hankkia kokemusta ja tietoa osallistumalla kaupungin työpajoihin sekä osanottajana että ohjaajana.

”...kyllä mä uskon, että jokaisen ryhmän kanssa on alussa käyty sellanen perustieto.” (SO)

”Kyllä, niitä ollaan palloteltu puolin ja toisin, sit koska hankkees pysty vähän mieltä niitä rooleja.” (SO)

Sirkusohjaajat kuvasivat työpajaohjaajien roolin olleen sosiaalisen sirkuksen työpajoissa sekä havainnoija että tiedon tuottaja. Sirkusohjaajat mielsivät olevansa ryhmän jäseniä tuomalla toimintaan mukaan omaa näkökulmaansa ja persoonaansa ja toivoivat olevansa ryhmässä muussakin kuin sirkusohjaajan roolissa. Haastatteluaineistossa kuitenkin korostuu, että nuoren urapolkua tai koulutusta suunniteltaessa, sirkustoiminnan ulkopuolella toimivat sosiaalityöntekijät ja nuorisotyöntekijät ovat heitä merkityksellisemmässä roolissa. Sirkusohjaajat katsoivat voivansa auttaa nuoria muodostamaan avoimen ja luottamuksellisen suhtautumistavan muihin heidän kanssaan työskenteleviin ammattilaisiin, mieltämään heidät inhimillisenä ja erehtyväisenä muiden ihmisten tavoin. (SO)

”... me oltiin osa sitä ryhmää ja me tuotettiin sit sitä meiän näkökulmaa. Mekin ollaan jotain muuta kuin vain sirkusohjaajia. Mitä enemmän on mukana siinä nuoren arjessa, sitä enemmän pystyy antamaan eväitä.” (SO)

Tämmönen toiminta antaa mahdollisuuden, et hei, se voiki olla kiva tyyppi, et sillä on kiva puoli... luottamus syntyy siinä ja me annetaan siihen... alusta” (SO)

Sirkusohjaajan rooli suhteessa työpajanuoreen koettiin merkitykselliseksi. Ohjaajat olivat kyselleet työpajanuorilta siitä, mitä he ovat tehneet työpajoissa lähiaikoina. Sirkusohjaajat

toimivat näin, koska he kokivat, että työpajaohjaajilta oli ajoittain vaikea saada tietoa työpajojen aikatauluista ja ohjelmasta. (SO)

“Nuorilta joskus yritetään saada, et mitäs te ootte touhunnut, välttämättä pajaohjaajilta ei tullu sitä informaatiota, et mikä heidän aikataulunsa on.” (SO)

Haastattelussa sirkusohjaajat pohtivat, että he ovat aikuisia ja oma nuoruus on jo taakse jäänyttä elämää. Vaikka perehtyi nuorison maailmaan kirjallisuuden ja tiedotusvälineiden kautta, ei siihen enää päässyt kokonaisvaltaisesti sisälle. Eletty elämä ja sen mukanaan tuoma elämäkokemus vaikutti siten, että sirkusohjaajan lähtökodot olivat huomattavan erilaiset työpajanuoriin verrattuna. Sirkusohjaajan ja nuorten suhteessa korostui täten voimakkaammin itse sirkusohjaajuus.

“Mä koen aina, koska en ole enää nuori, enkä tiedä heidän maailmasta, et vaikka mä luen ja seuraan, niin elämäkokemus on jo eri.” (SO)

“Kyllä se on aika vahvasti jäänyt siihen sirkustoimintaan.” (SO)

Sirkusohjaaja kertoman mukaan työpajaohjaajat olivat kutsuneen hänet osallistumaan kuukausipalaveriinsa. Sirkusohjaajat myös keskustelivat yhteistyöpajan ohjaajien kanssa ammatillisista asioista.

“...tää on osoitus, et me ollaan osa heidän toimintaa. Silloin mä en päässyt ja toista kertaa en kutsua saanut, mutta just tällöinen...” (SO)

“... esimerkiksi yhteistyöpaja, heidän kanssaan on puhuttu ja he on tullu Tenhon kehityspäiville mukaan ... heillä on vahva kiinnostus tästä.” (SO)

“... he haluavat tätä, et se on ihan heti tullut sellainen itseaktivointi.” (SO)

Aineiston perusteella työpajaohjaajat eivät kokeneet, että heidän rooleistaan sirkuspajoissa olisi keskusteltu ennen varsinaisen toiminnan aloittamista. Epätietoisuus omasta roolista aiheutti alkuun hämmennystä työpajaohjaajien keskuudessa. Oma roolia kuvattiin vertaisena toimimisena työpajanuorten rinnalla, osana ryhmää. Aineistosta nousee esiin työpajaohjaajien kokemus siitä, että he olivat sirkuspajojen alkaessa ennemminkin ohjattavia kuin työpajanuorten ohjaajia. Sosiaalinen sirkus uutena ja tuntemattomana menetelmänä vaati heiltä tiivistä keskittymistä itse toimintaan ja sirkusohjaajien ohjeistukseen.

“... ihmettelin, että mikä ihmeen sirkus, mistä te puhutte. Kun se alkoi, niin mä en oikein tiennyt, mikä se mun rooli oli siinä.” (TO)

“Mä en ainakaan muista, että meillä oltaisiin puhuttu sellaisesta etukäteen. (TO)

“Mä olin siellä mukana ihan siinä asemassa kuin muut nuoret, yksi muiden joukossa. Ei se ... silleen eronnut.” (TO)

3.1.3 Ammatilliset vahvuudet ja niiden hyödyntäminen

Sirkusohjaajat ja työpajaohjaajat olivat keskustelleet yksittäisessä työpajassa siitä, millainen koulutusohjaaja tai muuta ammatillisia vahvuuksia kullakin oli. Muiden työpajojen ohjaajien ammattitarinoista sirkusohjaajilla ei ollut tietoa, eivätkä he pitäneet niiden tuntemista merkityksellisenä näin lyhyen hankkeen aikana. Sirkusohjaajien arvion perusteella kaikki ne yhteistyötahot, joiden kanssa he olivat työskennelleet Tenho-hankkeen aikana, olivat tietoisia heidän ammatillisesta taustastaan.

“Siellä me tiedettiin, koska ne kertoivat myös oman ammattipolun ... Ja ne kertoivat omaa ammattitarinaa...” (SO)

“...mikä se niiden rooli tai työtehtävä on, niin sitä on vaikea sanoa tai koulutustasosta.” (SO)

Aineiston mukaan työpajaohjaajien ammatillisuus toteutui sirkustyöpajojen aikana havainnoimalla ja tukemalla nuoria. He tekivät toiminnan aikana havaintoja sekä nuorista että sirkustyöpajan tapahtumista kokonaisuudessaan. Näin työpajaohjaajien oli mahdollista käsitellä ja käydä läpi mahdollisia ongelmatilanteita nuorten kanssa toiminnan jälkeen. Pääsääntöisesti pyrittiin siihen, että kaikki ohjaajat olisivat kokoaikaisesti mukana sirkustoiminnassa. Toiminnasta syystä tai toisesta vetäytyvät ja tukea tarvitsevat nuoret olivat ohjaajien näkökulmasta kuitenkin aina etusijalla. Läsnäolo työpajanuorille koettiin valintatilanteessa tärkeämmäksi asiaksi kuin varsinaiseen sirkustoimintaan osallistuminen.

“Show jatkui ja yksi vaan lähti pois ... kun meistä ei koko ajan pystyneet kaikki ohjaajat olemaan siinä paikalla sirkustoiminnassa. Pyrittiin olemaan kyllä aina kaikki, mutta aina ei pystynyt. Ne, jotka eivät jostain syystä olleet siellä, me ohjaajat oltiin enemmän niiden kanssa, jotka eivät pystyneet osallistumaan siihen.” (TO)

Työpajaohjaajien keskuudessa miellettiin, että sirkustoiminnassa nimenomaan ohjaajuus on keskeistä. Sirkuspajojen järjestämisessä sirkusammattilaiset alansa asiantuntijoina olivat keskiössä. Heidän tehtävänä on suunnitella toiminnan sisältö sekä laatia sille tavoitteet.

“Kyllä se vastuu niistä tavoitteista on varmaan niillä sirkusohjaajilla kuitenkin, et ne täyttyy. Me voidaan vaan havainnoida.” (TO)

“Se asiantuntijuus on siellä, nehän rakentaa sen systeemin. Ei siinä tarvi enää mitään aloittelijoita.” (TO)

3.1.4 Vastuunkanto

Aineiston mukaan työpajaohjaajat kokivat, että he eivät olleet nuorten silmissä uskottavia sirkusohjaajan roolissa. Heillä ei ollut kyseiseen tehtävään vaadittavaa ammattitaitoa. Ajateltiin, että tutun ohjaajan mukaantulosta sirkustoiminnan vetämiseen voi olla jopa haittaa. Ulkopuolisen, ammattitaitoisen vetäjän odotettiin ottavan vastuu toiminnasta kokonaisuudessaan, sen koettiin myös selkeyttävän toimintaa. Aineistosta ilmenee, että ohjaajien erilaiset ammatilliset taustat voivat olla rajoittava tekijä sosiaalisen sirkuksen työpajoissa.

“Niin se asiantuntijuus. Missä se silloin on? Niin me kun ei kuitenkaan olla tämän alan asiantuntijoita sit kuitenkaan, kyllähän nuoret sen tietää.” (TO)

“Se vaikeuttaa sitä tekemistä. Mä ainakin aina lähden, jos joku käy vetään jotain, se sitten vetää sen kokonaisvastuun. Se vaan voi hajoittaa, se on helpompaa, kun tulee ulkopuolista.” (TO)

3.2 Asiakslähtöisyys

Analyysin jälkeen aineistosta nousi esiin neljä pääluokkaa, jotka kuvasivat nuorten huomioon ottamista sirkuspajoissa. Nämä pääluokat ovat: Nuorten osallistaminen, osallisuuden mahdollistaminen, toiminnan joustavuus ja nuorten elämäntilannetta tukeva menetelmä. Analyysiä tehdessä hahmottui selkeästi, että sirkusohjaajilta saadussa aineistossa painottui nuorten osallistaminen ja osallistamiseen liittyvät erityispiirteet, kuten ohjaajan kyky ymmärtää nuorta. Sirkusohjaajilla oli päävastuu toiminnan järjestämisestä ja näin ollen myös nuorten osallisuuden toteutumisesta. Työpajaohjaajilta saadussa aineistossa puolestaan painottuivat menetelmään ja toiminnan rakenteeseen liittyvät seikat sekä sirkusohjaajien ammattitaito toimia nuorten kanssa. Kokonaisuudessaan analyysiä tehdessä syntyi vaikutelma, että nuoret ja heidän hyvinvointi olivat merkityksellisiä sekä sirkusohjaajille, että työpajaohjaajille.

3.2.1 Nuorten osallistaminen

Aineistosta nousi esiin, että nuoria osallistettiin monella eri tasolla. Ensimmäisestä tapaamisesta alkaen heillä oli mahdollisuus vaikuttaa sirkuspajojen sisältöön. Jokaisen toimintakerran jälkeen pidetyn fiiliskierroksen antamaa tietoa käytettiin hyväksi seuraavien kertojen suunnittelussa. Joissakin ryhmissä tehtiin päätöksiä äänestämällä. Aineiston perusteella nuoria kuultiin koko toiminnan ajan, mutta nuorten vaikeasta elämäntilanteesta ja rikkinaisesta elämästä johtuen heitä kunnioitettiin eikä mielipiteen ilmaisemista vaadittu.

”Niiltä kysytään joka kerta, mitä ne haluais tehdä, niille annetaan vapaa mahdollisuus vaikuttaa alusta asti, et jos on jotain mitä halua kokeilla, niin kerro, yritämme tuoda sitä tänne, et niitä osallistetaan tällä tavalla.” (SO)

”...jossain ryhmässä on ollu tosi vahva osallisuus, et siel on äänestetty, et nuoret päättävät, et tää on se mikä meitä kiinnostaa.” (SO)

”Pajan jälkeen me on pidetty fiiliskeskustelu, et millanen fiilis jäi tästä päivästä ja sit huomioitu se jatkopajoissa.” (SO)

”Nuorilla on ollut tosi paljon mahdollisuuksia vaikuttaa, mut ku se niitten elämä on tosi rikkinäistä niin ei niiltä voi hirveesti olettaa tai odottaa. Mä en oleta niiltä mitään.” (SO)

Nuorten kuulemiseen tarvittiin ohjaajien kykyä lukea nuorten sanatonta viestintää ja tulkita sen perusteella, olivatko he kertoneet tai osanneet kertoa todellisen mielipiteensä. Erityisen tärkeätä oli huomioida, jos jostakin tekemisestä tuli nuorille huono fiilis. Sirkustoimintaan kuului omalta mukavuusalueelta poistumista, mutta herkkyyksille, ettei toiminnassa ylitetty nuorten sietokykyä tuli säilyttää. Ohjaajilla ei välttämättä olisi ollut keinoja liian epämukavien tunteiden ja aikaisempien traumaattisten kokemusten käsittelylle. (SO)

”...mut me ollaan tavallaan oletettu tai yritetty lukee, et tää on nuorista kivaa ja häntä kiinnostaa, ku ei voi tietää, onko nuori osannu sanoo, et ei mua oikeesti kiinnosta.” (SO)

”...et jos nuori vähänki osottaa, et heitä ei kiinnosta, niin me otetaan se huomioon, et tää ei kiinnosta tai tästä tulee huono fiilis.” (SO)

”Tietenki osa meidän toimintaa on puskea epämukavuusalueelle, et hei tää on vähän epämukavaa, mut oisitko valmis kokeilemaan lisää, mutta meidän työ ei oo vahingoittaa nuorta.” (SO)

”...me ei pusketa sinne...meillä ei ois mahdollisesti työkaluja käsitellä sitä.” (SO)

Ohjaajilta vaadittiin myös taitoa tarttua tilanteisiin, joissa nuoret itse sanoittivat kokemaansa ja ottaa tämä huomioon sekä toiminnan aikana, että tulevien toimintakertojen suunnittelussa. Omia mielipiteitä nousi monesti esiin vasta sirkustoiminnan loppupuolella. Aineiston perusteella tähän vaikutti se, että sosiaalinen sirkus menetelmänä oli nuorille uusi ja vaikeasti ymmärrettävä, eikä toiveiden esittäminen ollut helppoa, ainakaan toiminnan alkuvaiheessa. (SO)

”Tai sit jos joku nuori sanoo, et tää on nastaa, niin sit otetaan se huomioon.” (SO)

”Mut sirkus on itsessään sen verran vaikea asia nuorelle, et niillä ei saata olla käsitystä, et mitä se on, et kiinnostaako sua tää. Ne jotka on ollu pitempää, niin ne sit osaa sanoa.” (SO)

”Mut se niitten elämä, kun ne on työpajassa, monilla on niin heikko kunto, et sä saat vasta viimeisellä kerralla, et mä tykkään tästä.” (SO)

3.2.2 Osallisuuden mahdollistaminen

Aineistosta ilmeni, että sirkuspajojen joustava rakenne, jota ei oltu suunniteltu liian tiukaksi ja liian tavoitteelliseksi tuki nuorten osallistumista. Näin nuorten toiveisiin pystytiin reagoita nopeastikin toiminnan aikana ja itse toiminnassa säilyi kokemisen vapaus ja oivaltamisen ilo. Osallistumisen kynnys pidettiin matalalla, mikä mahdollisti jokaisen nuoren mukana olon ilman ennako-oletuksia heidän osaamisestaan. Toiminnasta oli lupa vetäytyä sivuun jos siltä tuntui. Aineistosta nousi esiin, että tavoitteiden määrittely etukäteen olisi voinut herättää nuorissa liian kriittistä itsetutkiskelua suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Spontaanisti koetuilla onnistumisilla nähtiin olevan yhteys nuorten rohkaistumiseen jossakin muussa tilanteessa.

“On mahdollisuus osallistua kykyjensä mukaan. Tavallaan vaan, että se juttu vie menessään.” (TO)

“Ettei se alleviivaten, en mä usko, painetta liikaa, ja sit alat kattoo, et alkoks mussa nyt tapahtumaan” (TO)

”Jos lähtökohta on niin, ettei ole tavallaan asetettu, niin eri tyypeist tulee sellasii puolii...Siltä tavalla siinä näkee kyllä jotakin poikkeuksellista sit siitä voi vetää et nyt täältä tuli tämmönen, et selkeesti joku osaaminen, onnistuminen rohkas sitä tämmöiseen.” (TO)

Nuorten osallisuutta vahvisti heidän huomioiminen yksilöinä. Jokaisen nuoren ääni pyrittiin saamaan kuuluviin, jotta kaikille löytyisi mielekästä tekemistä. Aina toiveiden toteuttaminen ei kuitenkaan ollut mahdollista, jos esimerkiksi tarvittavia sirkusvälineitä ei juuri sillä kerralla ollut mukana. Nuoret saivat itse määritellä osallistumisen tasonsa. Koska toiminta oli lähtökohtaisestikin vapaaehtoista, nuorilla oli lupa tehdä sen mukaan, minkä itse hyväksi kokivat. Toiminnasta sivuun jättäytyminen sallittiin kyseenalaistamatta nuorten reaktioita. Toisaalta yksittäisen nuoren ohjaustarpeeseen vastattiin nopeasti, jos tilanne sitä vaati. Jokaisen nuoren merkityksellisyyttä korosti se, että sirkusohjaajat muistivat nuorten nimet heti ensimmäisen kerran jälkeen. Nimien muistamisella oli positiivinen vaikutus sirkusohjaajien ja nuorten välisen luottamuksen syntymiselle.

“ja just se, että tulee se nuori yksinäänkin kuultua. Jos ei oikein nappaa tää, niin sitten jauhettiin niin kauan, että jokin tuli, et oisko tää tai oisko tää. Se on juuri se osallistaminen.”(TO)

“Ehkä se painopiste siirrettiin siinä hetkessä, mutta ei niillä aina ollut ne kamat mukana. Sillä tavalla se oli oletettu se setti.”(TO)

“Tavallaan ne oli hoidettu, jos joku nuori ei pysty johonkin, niin ei sitä ohjaaajat myöskään kysynyt, et miksi ei. Se nuori pysty jäämään pois. Lähteen sivulle. Ei ne ollut enää niitä ongelmia.(TO)

“Ja vaikka oltiin ryhmänä aina, niin kuitenkin hyvin yksilöllisesti ja nopeasti pystyi aina ohjaamaan myös yksilöinä.(TO)

“Niillä oli hyvä, koska ensimmäisen kerran jälkeen ne muisti kaikkien nimet ja se toi siihen heti, ne pääs paljon nopeemmin tutuiksi nuorten kanssa.” (TO)

”En mä tiedä saiks ne sen kummemmin toivoo, muuten kuin silloin, kun oli välineet mukana, sit mitä haluaa.” (TO)

Nuorten osallisuuteen vaikuttavana tekijänä aineistosta nousi esiin myös se, että sirkustoiminta oli kokemuksena uusi sekä työpajaohjaajille, että nuorille. Näin työpajaohjaajat ja nuoret kohtasivat toisensa ”samalla tasolla”, ilman totuttuja rooleja. Osassa työpajoista sirkustoiminta oli synnyttänyt rikasta vuoropuhelua toimintakertojen jälkeen.

“Mä kun olin ensi kertaa, mä tykkäsin hirveesti siitä, että kun meni sinne yhtä ummikkona kuin nuoret nii tavallaan sai sitten fiilistellä sitä nuorten kanssa aidosti.”

“Niin ainakin käytiin jälkipuintia joka kerran jälkeen. Tosi paljon herätti keskustelua, hedelmällistä sellaista. Se oli tosi hyvää.” (TO)

Nuorten huomioimista kuvaa myös se, että sirkuspajat pyrittiin järjestämään paikoissa, joihin heidän oli helppo kulkea. Kaikkien tutkimuksessa mukana olleiden pajojen kanssa tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista sirkus- ja työpajaohjaajista riippumattomista syistä. Sijainnin lisäksi kellonajalla oli merkitystä siihen, saapuivatko nuoret paikalle. (TO)

“Oli tosi tärkeää, että se tapahtui siellä pajalla. Jos oltaisiin jonnekin muualle lähetty kuin pajalle, en tiedä mikä osanotto olisi ollut silloin. Kun se tapahtui pajalla, kaikki osallistuivat.”(TO)

“Itse asiassa vaikuttaa siihen sillä lailla, että esimerkiksi aikaisin aamulla kaikki eivät tule ajoissa.”

Osallistumisen vapaaehtoisuudessa ja menetelmän tuntemattomuudessa oli myös riskinsä. Etukäteen ei ollut mahdollista tietää, minkälaisia reaktioita toiminta nuoreissa herättää. Tilanteen hallitsemisessa luotettiin siihen, että sirkusohjaajilla oli taitoa vetää rajoja ja tarvittaessa keskeyttää toiminta. Pääsääntöisesti aineisto osoitti, että “vaikeilta tilanteilta” vältyttiin ja sosiaalinen sirkus sai osallistujat innostumaan ja sitoutumaan.

“Samoin se, että jos tulee jotain uutta, voi olla nuorellekin yllätys, minkälaisen reaktion joku aikaansaa.” (TO)

“Lähtökohtaisesti on vapaaehtoista, tietyllä tavalla pitäis asettaa ne rajat, jos näyttää, että se alkaa mennä rikki.”(TO)

“Se toiminnan joustavuus on varmaan on siinä itse hommassaki, mut tietysti noi on tehnyt paljon just vastaavanlaisen kohderyhmän kanssa. (TO)

“Aika harvoin sellaisia tilanteita. Ihan tommonen normaali, että joku ihminen epäonnistuu, eikä halua tehdä uudestaan, kun epäonnistuu. Ei siitä oikeesti tuu mitään semmosta, että nyt oikeesti, ala laittaa, kyllähän sä nyt tän tästä. Mut siinä oli koko ajan se hyvä ilmapiiri, luottamus synty, se säily. (TO)

3.2.3 Toiminnan joustavuus

Sosiaalinen sirkus menetelmänä mukautui hyvin vaihteleviin tilanteisiin. Eri ryhmillä oli erilaisia tarpeita johtuen esimerkiksi ryhmän koosta, ryhmän tilanteesta, ryhmäläisten voinnista tai siitä, missä vaiheessa ryhmäytymisprosessia sirkusta järjestettiin. Monipuolisen menetelmän tarjoamien mahdollisuuksien lisäksi joustavuus edellytti ohjaajien kykyä reagoida vaihtuviin tilanteisiin. Nuoria ja työpajaohjaajia kuunneltiin. Aina tilanteisiin ja toiveisiin ei pystytty reagoimaan, jos esimerkiksi toivottuja sirkusvälineitä ei ollut mukana.

”Musta oli hienoa, kun mä toin sen viestin, että meillä on nyt tällainen tilanne, niin kaikki pystyttiin vaihtamaan. Se oli musta tosi makeeta se yhteistyö siinä, että ne nuoret olivat nimenomaan siellä keskiössä.” (TO)

”Miten hienosti se ohjelma oli tehty niille uusille...ja ne sano, et oli ihana päästä heti mukaan ryhmään.” (TO)

”Ehkä se painopiste siirrettiin siinä hetkessä, mutta ettei niillä aina ollut ne kamat mukana. Sillä tavalla se oli oletettu se setti.” (TO)

Menetelmän joustavuus mahdollisti sen, että toiminnan rakenne pystyttiin pitämään väljänä, mutta monipuolisena ja toiminta soljui koko ajan luontevasti eteenpäin eikä siitä tullut liian tavoitteellista. Vaikka osallistuminen oli vapaaehtoista sosiaalinen sirkus ikään kuin huijasi osallistumaan mukaan liitetyn tarinallisuuden ansioista. (TO)

”Toisenlaiset menetelmät, nehan perustuvat aina vapaaehtoisuuteen. Sekin on tavallaan yksi asia, että jos se olis jotenkin suunnitelmallisesti joillakin nuorilla prosessoitu, että nyt on tarkoitus tällaisia asioita tehdä. Se jotenkin velvoittaa. On mahdollisuus osallistua kykyjensä mukaan. Tavallaan vaan, että se juttu vie mennessään.” (TO)

”Niin tavallaan, niin mun mielestä sit sen prosessin aikana pystyy sitten painottamaan. Tuntuu vähän, ettei siinä nuorta hirveesti huomioida, jos lyödään kaikki etukäteen lukkoon, mitä nyt tehdään.” (TO)

3.2.4 Nuorten elämäntilannetta tukevaa toimintaa

Aineisto osoitti, että nuoret olivat yhteistyön keskiössä. Sosiaalisen sirkuksen keinoin pyrittiin auttamaan nuoria elämäntaitojen vahvistamisessa ja yksilöllisen polun löytymisessä. Nuorille haluttiin tarjota mahdollisuus taiteellisiin kokemuksiin elämässään ja saada niistä voimaa. Osallistamalla sosiaalisen sirkuksen työpajoihin nuoria rohkaistiin oppimaan uutta, sekä saamaan onnistumisen kokemuksia ja näin kasvattamaan itseluottamusta. Toiminnan vaikuttavuutta ja merkitystä nuorille oli kuitenkin mahdoton arvioida juuri sillä hetkellä. Sosiaalisen sirkuksen myötä opitut asiat aukeavat mahdollisesti vasta myöhemmin, jonkun muun kokemuksen yhteydessä. Ura sirkustaiteilijana ei lähtökohtaisesti ollut toiminnan tavoitteena, mutta tätä vaihtoehtoa ei myöskään suljettu pois. Taidekokemusten rinnalla nuorille tarjottiin sosiaalisia kokemuksia.

”Että taide urana on vaikee kysymys. Jokainen voi tehdä taidetta, se ei oo keneltäkään poissuljettu ja jokainen voi saada sen voiman taiteesta ja jokaisen pitäisi kokea taiteellisia hetkiä elämässä.” (SO)

”...kasvattais ihmisen luovuutta, antais siihen mahdollisuuden, löytää oman yksilöllisen tiensä.” (SO)

”Mut hän saa semmosen fiiliksen, et vitsit mä osaan.” (SO)

”Et tavallaan silloin kun suoriutuu niin tekeekö taidetta, et silloin kun altistaa itsensä epäonnistumiselle ja yrittää tehdä jotain uutta itselleen...antaa itseluottamusta ja rohkaista ihmisiä et sä pystyt kun sä laitat siihen aikaa.” (SO)

”Ja sit se ehkä oppii sitä kautta itsestään, en usko, että monikaan siinä tilanteessa, vaikka tässä nyt käytiin tää elämäntaito läpi. Se tulee vasta vuosien jälkeen, ootkin yhtäkkiä jossakin tilanteessa, joka peilaa sitä, et viisi vuotta sitten joku sirkus, ai et se tarkotti tätä juttua.” (SO)

”Se et ollaaks me onnistuttu antamaan monille taidekokemusta, en tiedä, mut ollaanhan me annettu jotain sosiaalisia kokemuksia.” (SO)

3.3 Kehittäminen

Analyysin tuloksena Aineistosta nousi esiin kuusi pääluokkaa, jotka kuvasivat moniammatillisen yhteistyön kehittämistä. Nämä pääluokat olivat: resurssit, nuorten

huomatuksi tuleminen ja osallisuuden vahvistaminen, realistiset tavoitteet, tiiviimpää ja pitkäjänteisempää yhteistyötä, nuorten oma taidepaja sekä totuttujen roolien murtaminen

3.3.1 Resurssit

Sosiaalinen sirkus nähtiin hyvänä, joskaan ei ylivertaisena vaihtoehtona muiden toiminnallisten menetelmien joukossa. Työpajaohjaajat mielsivät sosiaalisen sirkuksen melko kalliiksi menetelmäksi, jonka jatkuvuus ilman hankkeiden tarjoamaa rahoitusta olisi epävarmaa. Tulevaisuudessa työpajaohjaajat haluavat olla avoimia kokeilemaan myös muita toiminnallisia menetelmiä. Sirkusohjaajan palkkaaminen työntekijäksi työpajoihin nousi esiin vaihtoehtona. Silloin sirkus voitaisiin luontevasti sisällyttää osaksi muuta työpajatoimintaa. Näin toimintaa voitaisiin suunnitella pitkäjänteisemmin ja välttyttäisiin aikataulullisilta haasteilta, joita hanketoiminnassa helposti esiintyy. Aineistosta nousi myös esiin, että on tärkeää pohtia minkälaisia hyötyjä toiminnalla toivotaan olevan ja kenelle sitä tulisi kohdentaa. Onko tavoitteena yhden osallistujan kokonaisvaltainen auttamiseen vai keskitytäänkö tarjoamaan jotakin pientä mahdollisimman monelle nuorelle.

”Tai voisko siinä jatkossa olla taas erilaisia kokeiluja, niin voishan se puhutella eri nuoria...sitten se on ehkä hahmotettavissa lähemmäksi omaa elämää kuin sirkus.”(TO)

”Että jos se on meidän budjetista pois, niin onko se sitten enää mielekästä. että oliko siitä kuitenkaan niin paljon hyötyä” (TO)

”Tai sitten pitää ottaa sirkusohjaaja töihin. Sittenhän sen voi sisällyttää tähän toimintaan.” (TO)

”Et mitä me ollaan tehty, siihen ei riitä aika, nää on niinku rahallisia ja ajallisia asioita mihin törmää aina näissä hankehommissa.” (SO)

”Menetelmänä kaikki on loppupeleissä kiinni, et mitä resursseja laitetaan.” (SO)

”Et onko järkevää käyttää kaikki energia auttaa yhtä henkilöä vai se, että auttaa vähäsen monta, et se pitää punnita.” (SO)

Toiminnan sujuvuuden kannalta on oleellista, että sirkustoiminta toteutetaan ajankohtana, jolloin se parhaiten tukee kyseessä olevan työpajan toimintaa. Aineistosta nousi esiin, että toisille ryhmille sosiaalinen sirkus toimii tärkeänä ryhmäytymisen välineenä, kun taas jotkut ryhmät hyötyvät siitä vasta työpajatoiminnan päästyä käyntiin. Toiminnassa oli myös huomioitava työpajojen luonne, että joissakin ryhmässä nuoria tulee ja menee. Tärkeää on myös, että tilat, joissa sirkuspajoja järjestetään sekä sijainti ovat sirkustoiminnalle sopivia sekä nuorille helposti saavutettavia. Jos nuorilta kysytään toiveita pajojen sisältöön liittyen tilojen, välineiden ja ajankohdan tulee olla sellaisia, että toiveiden toteuttaminen on

pääsääntöisesti mahdollista. Muuten osallistaminen jää vain kuulemisen tasolle. Sirkus näytöksessä vierailu osana sosiaalisen sirkuksen työpajoja on toivottavampaa kuin esimerkiksi käynti Rush- trampoliinipuistossa.

”Me sitten jälkeenpäin mietittiin sitä, että sen pitäis olla joka kerta , kun tulee uusia nuoria vähän enemmän. Se olis siis ihan mielettömän hieno.” (TO)

”Toi oli meille väärä ajankohta. Me ei oltais otettu sitä ikinä tonne syksyyn. Se on huono aika. Kevät on selkeempi. Ryhmät on erilaisessa kuosissa, se eli silloin vielä syksyllä.” (TO)

”Näissä on niin monta erilaista toimintatapaa missä me toimitaan ja tietenkin ei voikaan, koska joku saattaa olla vaan viikon ja lähtee kouluun tai niissä ei koe sitä et no niin me tiedetään mikä toimii tällasille.” (SO)

”Kehittämisen kannalta toi tilahaastehan nyt oli, tavallaan, että se olis helppo tila tulla.” (TO)

”Niin sitä varmaan sai toivoa, mutta jos haluaa vaikka tankotanssia treenata tai taikatemppeja, ei oo mahdollisuuksia sellaseen.” (TO)

”Mutta mä olisin ehkä toivonut, että se raha olisi käytetty paremmin, et me oltaisiin menty katsomaan sirkusesitystä. Ja vaikka sillä hetkellä juuri ei olisi ollut, niin sitten oltaisiin jätetty se sinne, sitten kun tulee, koska ehkä se olisi liittynyt enemmän siihen itse sirkukseen.” (TO)

3.3.2 Nuorten huomatuksi tuleminen ja osallisuuden vahvistaminen

Sirkusohjaajien mukaan on tärkeää, että nuorten ääni saadaan kuuluviin. Keinoiksi tähän he esittävät nuorten omia palavereja sekä yhteisiä kokouksia ohjaajien ja työpajanuorten välille. Luottamuksellisuuden säilyttäminen palaverissa nousee esiin oleellisena asiana.

Sirkusohjaajat mainitsevat turvallisen aikuisen merkityksen työpajanuorille. Heidän mielestään oleellisia seikkoja tässä turvallisuuden tunteen luomisessa ovat totuttujen roolien murtaminen. Sirkusohjaajat hahmottelevat, että nuorille perustettaisiin oma parlamentti. Ajatuksena olisi, että nuoret tekisivät keskenään päätöksiä sekä antaisivat palautetta ajankohtaisista asioista.

”Siellä olisi aikuinen vaan ohjaamassa ja ne saa sitten kehittää. Sit se viesti viedään vähän korkeammalle tasolle.” (SO)

Myös yhteisen välipalaverin, esimerkiksi yhteisen kuukausipalaverin pitäminen työpajoissa ohjaajille ja nuorille nousi esiin aineistosta hyvänä vaihtoehtona. Huolimatta siitä, ettei luottamuksellisia ja vaitiolovelvollisuuden alaisia asioita voida silloin enää käsitellä, sirkusohjaajat näkevät idean kokeilemisen arvoisena. Luottamuksellisuuden merkitystä

pohdittiin laajemminkin. Vaikka sirkusohjaajatkin ovat vaitiolovelvollisia nuoriin liittyvissä asioissa ei heillä ole oikeutta saada esimerkiksi sosiaalitoimesta tietoja nuorista. Aineistossa korostuukin, että nuorten kanssa yhteisen pöydän ääressä asioita käsiteltäessä tulee noudattaa harkintaa ja hienotunteisuutta myös lainsäädännön määrittelemissä puitteissa.

“... välipalaveri, kaikki nuoret mukaan. Et mennään syvemmälle, miten tämä on mennyt...” (SO)

“... voishan sitä kokeilla ... Silloin se ei oo enää luottamuksellista keskustelua, ei voida puhua nuorista, kun ne on paikalla.” (SO)

“...täydellistä avoimuutta ei tietenkään, jos ... on nimetty sosiaalityöntekijä nuorelle, niin hänhän ei voi jakaa nuoren tietoja jossain...” (SO)

“... et ei sillai, et se nuori ois samassa pöydässä, kun puhutaan raskaistakin asioista. Et on ollu joku ongelma, nää nuoret on herkkiä, ei missään tapauksessa...” (SO)

3.3.3 Realistiset tavoitteet

Jotta toiminnan onnistumista tai saavutettuja hyötyjä voitaisiin mitata, tulisi toiminnalle asettaa realistiset tavoitteet. Aineistosta nousi esiin, että nuorten olisi hyödyllistä olla läsnä, kun tavoitteita laaditaan. Nuorten mielipiteitä tulisi kuulla erityisesti toiminnan alkaessa. Nyt tavoitteet oli määritelty Tenho-hankkeessa sekä sosiaalisen sirkuksen yleisissä tavoitteissa ja niiden toteutumisen arviointi oli mahdotonta näin lyhytkestoisen toiminnan puitteissa.

”et kun mietin sitä, et sitä hanketta on arvioitu siitä mitä sillä on työllistäviä vaikutuksia niin onhan se ihan mahdoton arvioida...kun eihän se oo niin nopee prosessi.” (TO)

”Niin ja kuitenkin ne nuoret on kaikki saaneet siitä jotain ja missä vaiheessa elämää se alkaa tuottamaan tai näkymään. Sitähän ei voi millään mitatakaan.” (TO)

”Osallistua esim...pajan palaveriin, missä ne käsittelee niiden tavoitteita...” (SO)

”...kyl mä koen, et nuoren kannattais olla ... alussa ... kertomassa ... Nuortenkin kanssa oli erilaisia palavereja riippuen toiminnasta.” (SO)

Aineistosta nousi myös esiin, että nuorten vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi heille tulisi tarjota ensin mahdollisuus tutustua sosiaaliseen sirkukseen ja vasta sen jälkeen miettiä, mikä heitä kiinnostaa ja mihin suuntaan toimintaa tulisi viedä. Näin pystyttäisiin luomaan erilaisia sisältöjä. Jotta toiminnalla säilyisi jonkinlainen yhteys arkielämän mahdollisuuksiin, siihen olisi hyvä sisällyttää sirkusesitys. Myös tämä vahvistaisi nuorten mahdollisuuksia esittää toiveita.

”Ryhmätkin on erilaisia, sitten en tiedä ainakaan, ennen kuin altistettu tollaselle, miten ne suhtautuu.” (TO)

”Että tulee siihen sirkushommaan. Nuoret eivät tiedä mitä se on... olisi muutama kerta sitä pohjustusta ja sitten se sirkusesitys, menis kattoo mitä ne on jo itte vähän kokeillut. Sen jälkeen välipalaveri. He pystyisivät vaikuttaa, mikä heitä kiinnostaa.” (TO)

Pajaohjaajien perehdyttäminen sosiaaliseen sirkukseen on tärkeää yhteistyön ja tavoitteiden laatimisen kannalta. Aineistosta kävi ilmi, että menetelmän monet mahdollisuudet ja mukana kulkevat teemat avautuivat työpajaohjaajille vasta toiminnan aikana. Olemalla tietoinen niiden olemassa olosta myös heidän olisi mahdollista ennakoida tulossa olevaa ja toimia tavoitteellisemmin nuorten hyväksi. Aineistosta nousi esiin, että menetelmän tunteminen herätti myös pohdintaa siitä, olisiko siitä ollut konkreettista hyötyä?

”Silloin olis enemmän edellytyksiä meilläkin siihen todellisempaan...siellä on niin paljon sellasta piilossa olevaa...sä et voi sitä ennakoida jos sä et tiedä ollenkaan mitä on tulossa.” (TO)

”Sitä olisi voinut ohjata haluamaansa suuntaan, jos olisi halunnut. Tavallaan, jos ryhmä on tuttu.” (TO)

”Oisko se ollut parempi sitten niin, ehkä...että olisi tiennyt minkälainen se on. Toisaalta, mihin sitä tietoa olisi käyttänyt.” (TO)

Nuorten huomatuksi tulemisen ja yksittäisen nuoren oman prosessin tukemiseksi henkilökohtaisen ja tilannesidonnaisen palautteen antaminen on tärkeää. Välittömässä palautteessa tapahtuma on vielä tuoreessa muistissa, eikä se jää näin irralliseksi. Toiminnassa tulisi myös varmistaa, ettei kukaan jää ilman palautetta. Aineistossa palautteen antamista verrattiin oma-ohjaaja toimintaan ja rinnalla kulkemiseen, mikä edellyttää myös läsnä olemista ja nuorten tuntemista.

”Sirkusohjaajathan ei tunne niitä nuoria sillain, niitten se palautteen antaminen.” (TO)

”Et se nuori saa kuitenkin sen palautteen, niin sit sitä vois ehkä käyttää, oikaisisi tai nopeuttaisi sitä prosessia.” (TO)

”mut sä voit seurata niitä ja antaa, mut kuitenkin siihen tilanteeseen liittyen, et sen muistaa vielä et me tehtiin tätä silloin. Elää tavallaan ite siinä sivussa.” (TO)

”Osa voi jäädä kokonaan ilman palautetta...välitön palaute on se parempi palaute kun se, että erikseen istutaan alas. (TO)

3.3.4 Tiiviimpää ja pitkäjänteisempää yhteistyötä

Sirkusohjaajien keskuudessa pohdittiin Tenho-hankkeen ja työpajojen tavoitteiden kohtaamista. Aineiston perusteella työpajanuoret hyötyisivät, jos työpajajakson alkaessa sirkustoiminnan ja työpajatoiminnan työskentely suunniteltaisiin toisiaan tukeviksi sekä ajallisesti että teemallisesti. Tiiviimmällä yhteistyöllä sirkusohjaajat voisivat ottaa paremmin huomioon nuorten toiminnot työpajoissa. Tämä mahdollistaisi sen, että sirkuspajojen ohjelma suunniteltaisiin samaa teemaa mukailevaksi, mutta ei kuitenkaan samanlaiseksi.

“... tavallaan ne tukis tietynlaista aspektia nuoren elämässä ja sit seuraava viikko ois taas eri, et suunniteltais niin, et ne istus ja tukis toisiaan.” (SO)

“... se yhteistyö olisi voinut olla tiiviimpää. Se ei olis välttämättä muuttanut meidän toimintaa, mut se ois antanut eväitä meille, et mitä ne nuoret tekee siellä ... et edistääkö se, et ne saa samalaista toimintaa.” (SO)

Aineistosta nousi esiin, että olisi hyödyllistä, jos taideohjaaja kohtaisi työpajanuoria muissakin toiminnoissa kuin sirkuspajoissa. Tämä syventäisi ohjaajien suhdetta nuoriin. Aineistosta nousi esiin toive, että sirkusohjaajat pääsisivät osaksi työpajojen toimintaa, ei ainoastaan kokonaisuudesta erilliseksi viriketoiminnaksi. Sirkusohjaajien kokemuksen mukaan yhteistyö pajaohjaajien kanssa muuttui yhä antoisammaksi aikaa myöten. Syvällisempi tutustuminen työpajanuoriin vaatisi riittävästi aikaa vapaamuotoiseen oleskeluun nuorten kanssa.

“Et se vaikka tulee ... urapäiville aamupalaveriin mukaan. Hänestä tulee osa sitä ryhmää, osa nuoren elämäntaitoa vahvistavaa polkua.” (SO)

“Se jää pintapuoliseksi, jos ohjaaja on vain sirkusohjaaja yhden kerran viikossa, siinä ei synny sellaista syvällisempää.” (SO)

“Et ne näkee, et me ollaan samalla asialla, sen nuoren elämäntaitojen vahvistaminen.” (SO)

“Et sit se muuttu hedelmälliseksi, kun pidempään työskenteli niiden kanssa.” (SO)

“Ei vaan ole sellaista hengailuaikaa ... koska se pajatoimintahan on paljon sitä, et siellä ollaan keskenään. Ollaan opittu tuntemaan nämä nuoret ja niiden toimintatavat.” (SO)

3.3.5 Nuorisopalveluiden oma taidepaja

Yhteistyötä työpajojen kanssa sirkustyöpajoissa pidettiin tuloksellisena. Työpajaohjaajat olivat oppineet tuntemaan sirkusta menetelmänä. Sirkusohjaajat kokevat, että nyt voisi olla oikea aika ohjaajien välisen yhteistyön lisäämiselle ja kehittämiseksi.

“... tästä ois nyt mahdollista käynnistää oma taidepaja, missä meidän työntekijä ois täyspäiväisesti työssä nuorisopalveluille.” (SO)

3.3.6 Totuttujen roolien murtaminen

Sirkusohjaajat arvelivat identifioituvansa työpajanuorten silmissä pääsääntöisesti sirkusohjaajina, sillä kohtaamiset tapahtuivat aina sirkustyöpajoissa. He pohtivat myös, voidaanko ajatella, että sirkustaiteilija on vain sirkustaiteilijan roolissa. Aineistosta selvisi, että Tenho-hankkeen aikana oli käyty myös tutustumassa yhteistyöpajan toimintaan ja sirkusohjaajalle esitettiin siellä toivomus toiminnallisen harjoituksen ohjaamisesta ryhmälle.

“... et ootsä niille nuorille pelkästään sirkusohjaaja.” (SO)

“... jos me halutaan vahvistaa niiden sosiaalisia taitoja ja päästä vahvemmin niihin elämän ... teemoihin, niin niiden pitäis nähdä ... muunakin kuin sirkusohjaajana ja sen pitäis tapahtua jossain muussa kuin sirkustoiminnassa.” (SO)

“... se voi olla...että se on tarpeeksi... että ne näkee ... sirkustaiteilijana ja ne tapaa hänet kerran viikossa...ne tavallaan kunnioittaa ... se on niille tärkeitä ...” (SO)

“... voisiksä vetää jonkun harjoituksen...No kait mä voin, tää on mun ammattitaito ja sitä halutaan hyödyntää ... se on hieno asia ... Musta tulee siinä hetkessä taas se sirkusohjaaja ...Kun mä vedän muuta harjoitusta, niin mä oon silti se ryhmänohjaaja.” (SO)

Sirkusohjaajat toivat esiin näkemyksen, että heidän toimintansa välityksellä työpajanuoret voisivat kokea sosiaalityöntekijät helpommin lähestyttävänä, tavallisina ihmisinä. Keskeistä olisi, että sirkusohjaajat koettaisiin ensisijaisesti vertaisena, ei auktoriteettiasemassa olevana.

“... kynnys madaltuu ottaa heihin yhteyttä, niin samalla tavalla sen kynnyksen pitäis madaltua myös meihin.” (SO)

“... että ne pystyis rentoutua ja nähdä meidät vertaisena, eikä niin, että me sanotaan, nyt tehdään näin ja te seuraatte meidän esimerkkii...” (SO)

Sirkusohjaajat toivoivat, että heillä olisi mahdollisuus osallistua viikoittain työpajojen toimintaan nuoriso-ohjaajan roolissa. He voisivat tehdä havaintoja nuorista aikuisen roolissa, ei sirkusohjaajana. Sirkusohjaajat mainitsivat, että he mielellään osallistuisivat työpajoihin myös uuden oppijana, omaksuen niiden tarjoamaa tietotaitoa.

“... ois hienoo ,et meiän ohjaaja olis mukana siinä toiminnassa ilman ... sirkusohjaajan tarraa.” (SO)

“...nyhän me päästään tarkkailemaan nuorta vain ja ainoastaan ohjaajan näkökulmasta.”
(SO)

“se et olis vaikka yhden päivän opettelemassa heidän taitojaan, se olis tosi kivaa.” (SO)

“... jotain merkittäviä juttui, et on omaakin kokemusta ... vaikka ei tietäisikään, mut turvallisena aikuisena ...” (SO)

4 Johtopäätökset

4.1 Yhteenveto ja tulosten tarkastelu

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää työpajaohjaajien ja sirkusohjaajien välisen moniammatillisen yhteistyön ilmenemismuotoja sosiaalisen sirkuksen työpajoissa. Haastatteleamalla työpajoissa mukana olleita ohjaajia etsimme vastauksia siihen, minkälaista moniammatillista työtä ohjaajien välillä tehtiin, miten yhteistyö ilmeni, miten asiakaslähtöisyys huomioitiin ja miten yhteistyötä voitaisiin kehittää. Seuraavassa vedetään yhteen edellä kuvatut tutkimustulokset ja tarkastellaan niitä viitekehukseen ja aikaisempiin tutkimustuloksiin peilaten. Samalla annetaan vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välistä yhteistyötä suunniteltiin yhdessä. Suunnittelu piti sisällään yhteisiä palaverieja sekä yhteisiä keskusteluja, joissa mietittiin sirkuspajojen sisältöä, pohdittiin onnistumisia ja epäonnistumisia sekä jaettiin toiminnan suunnitteluun vaikuttavia, nuorten tilanteeseen liittyviä oleellisia tietoja. Tutkimustulosten mukaan kommunikoinnissa ei kuitenkaan päästy syvälliselle tasolle, eikä toivottu tieto aina kulkenut ohjaajien välillä. Haasteeksi yhteiselle suunnittelulle muodostui, että sosiaalinen sirkus menetelmänä oli lähes kaikille tutkimukseen osallistuneille työpajaohjaajille uusi. Tämä hankaloitti heidän osallistumistaan sekä suunnitteluun, että sirkuspajojen tapahtumien ennakointiin. Menetelmän sisällä kulkevat teemat avautuivat työpajaohjaajille vasta oman kokemuksen myötä. Myös sirkusohjaajat olisivat hyötäneet, jos heillä olisi ollut kokemusta työpajatoiminnassa mukana olosta sekä tietoa työpajatoiminnan tavoitteista ja sisällöistä. Näin toiminnat olisi voitu integroida paremmin yhteen. Myös aikaisemmassa tutkimuksessa on todettu, että hyvin toimiakseen moniammatillinen yhteistyö edellyttää, että kaikilla osapuolilla on ymmärrys yhteisistä ja jaetuista merkityksistä, lisäksi yhteistoimintaan osallistuvien tiedossa tulisivat olla työskentelyn peruseriaatteet sekä arvot. (Isoherranen 2012, 147.)

Sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien yhteistyössä omat ammatilliset roolit tulivat esiin vahvoina. Tuloksista ilmenee, että työpajaohjaajien rooliin sisältyi havainnointia, nuorten tukemista ja tiedon välittämistä ryhmän tilanteesta sirkusohjaajille. Nuorten kokonaistilanteen hahmottaminen auttoi työpajaohjaajia pohtimaan ja läpikäymään nuorten kanssa toiminnan herättämiä ajatuksia ja ongelmallisia tapahtumia sirkuspajojen jälkeen.

Sirkusohjaajien rooliin kuului vastata sirkuspajojen ohjaamisesta, tavoitteista ja lopullisesta sisällöstä. **Toiminnan aikana syntyi myös uusia rooleja**, kuten työpajaohjaajien kokemaa roolia vertaisena olemisesta nuorten kanssa sekä molempien yhteistyön osapuolien kokemus roolista ohjattavana olemisesta. Tulosten mukaan sirkusohjaajilla ja työpajaohjaajilla oli **erilaiset käsitykset siitä, kuinka roolit määriteltiin**. Sirkusohjaajien mukaan erilaisia rooleja käytiin läpi sekä aloituspalaverissa, että hankkeen aikana, kun taas työpajaohjaajien mielestä heidän oma roolinsa, erityisesti sirkustoiminnan aikana jäi epäselväksi ja aiheutti hämmennystä. Sirkusohjaajat toivoivat, että heillä olisi ollut enemmän mahdollisuuksia hypätä pois totutusta sirkusohjaajan roolista ja tulla huomioituksi erityisesti nuorten silmissä myös tavallisena ihmisenä. Tulosten mukaan, työpajaohjaajat eivät kokeneet sirkusohjaajan rooliin astumista omaan osaamiseensa pelattuna tarpeellisenä saati mahdollisena.

Myös aikaisemmassa tutkimuksessa todetaan, että tietty asiantuntijuus on pitkään merkinnyt sosiaali- ja terveysalan organisaatioissa aina tiettyä roolia. Perinteisten ammatillisten roolien uudelleen neuvottelu on osoittautunut haastavaksi. Kun ammatillisten roolien rajoja ylitetään, syntyy ristiriitoja, jollei ammattilaisten rooleista ja niiden mahdollisista ylityksistä ole yhteisesti sovittu paikallisesti, osastokohtaisesti tai henkilökohtaisesti. Jos yhteistä ymmärrystä roolirajojen ylityksistä ei ole, syntyy helposti väärinymmärryksiä ja ikäviä tulkintoja. (Isoherranen 2012, 101.) Aikaisempi tutkimus myös osoittaa, että asiantuntijuuteen kuuluu taito käyttää osaamista oikea-aikaisesti ja oikeassa paikassa. Näin nähtynä asiantuntijuuteen liittyy myös yhteisöllinen ulottuvuus. Yhtäältä osaaminen kehittyy arkielämän suhteissa, toimimisessa käytäntöyhteisössä. Toisaalta asiantuntijuuteen kuuluu myös oman ammatillisuuden rajojen tunnistaminen ja toisen osaamisen kunnioittaminen. Moniammatillisessa ryhmässä toimimisessa tämä tarkoittaa sitä, että kaikki toimijat ovat tasavertaisia ja jokaisen osaaminen on yhtä arvokasta. (Koskela 2013, 101.) Omassa ammatillisessa roolissa toimiminen ilman yhteistä sopimusta voidaan siis nähdä osoituksena siitä, että omaan ja vastapuolen ammatilliseen osaamiseen luotettiin ja sitä arvostettiin. Ammatillisia vahvuuksia hyödynnettiin ja omia rajoja tunnistettiin.

Tutkimustulokset osoittavat, että **työpajaohjaajien ja sirkusohjaajien välinen yhteistyö sisälsi luottamusta ja arvostusta toisten ammatillista osaamista kohtaan**. Keskustelua ohjaajien erilaisista koulutustaustoista sekä osaamisesta käytiin yhdessä läpi jonkin verran. Sirkusohjaajien taustaoja ja heidän ammatillisia polkuja käytiin läpi eri yhteistyötahojen kanssa laajemminkin Tenho-hankkeen aikana. Lyhytkestoisessa yhteistyössä työpajaohjaajien taustoilla ei koettu olevan merkitystä. Tuloksista nousee esiin pyrkimyksiä oman roolin laajentamiseen ja osaamisen monipuolisempaan hyödyntämiseen. Tuloksista on myös nähtävissä, että yksittäiset, pienetkin kokemukset perinteisten roolijakojen ja toimintamallien rikkoutumisessa ovat olleet merkityksellisiä ja luoneet tunteen ”yhteistyön syvenemisestä”. Aineistosta nousi esiin, että nuorten tulevaisuutta, työllistymistä ja opintoja ajatellen hänelle nimetty ”organisaation ulkopuolinen” sosiaalityöntekijä tai

nuorisotyöntekijä nähdään olevan pääroolissa. Yhteys sirkustoiminnan tuomaan hyötyyn nähtiin siinä, että toiminnallisten harjoitteiden myötä nuorille avautui mahdollisuus työpajaohjaajien näkemiseen tavallisena ja epätäydellisenä, virheitä muiden tavoin tekevinä henkilöinä ja tämän toivottiin edistävän työpajanuorten mahdollisuuksia luoda avomielinen luottamussuhde sekä heihin että toisiin heidän hyväkseen työskenteleviin ammattilaisiin. Se, avautuivatko tämänkaltaiset tärkeät tavoitteet kaikille yhteistyön osapuolille jäi epäselväksi ja herättääkin ajatuksen tiedon jakamisen tärkeydestä liittyen sekä yhteistyön osapuolten henkilökohtaiseen osaamiseen, että heidän toimintaan liittyviin asiakkaiden kannalta tärkeisiin erityispiirteisiin, joiden tiedostaminen olisi yhteistyön kannalta hyödyllistä. Tulosten perusteella syntyi vaikutelma, että yhteistyön osapuolet toimivat ”erillään toisistaan” ja esimerkiksi työpajaohjaajien mahdollinen monipuolinen osaaminen jäi yhteistyön aikana selvittämättä ja hyödyntämättä. Esiin nousi myös ajatus ”ulkopuolisen” aikuisen mukana olemisen eduista. Tällä viitataan sirkusohjaajan mahdollisuuksiin tehdä havaintoja nuorista uutena ihmisenä, ilman ennako-oletuksia. Aikaisemmassa tutkimuksessa (Koskinen 2018, 177) todetaan, että erityisesti silloin, kun keskustellaan haasteellisista ja monisyisistä ongelmista, esimerkiksi siitä, miten yhteiskunnalliseen eriarvoistumiseen liittyviä ongelmia olisi mahdollista ratkaista, kaikkien asiantuntemus on hyödyllistä. Tieteen raja-aitoja murtaamalla, on kenties mahdollista kehittää uudenlaisia menetelmiä tai teorioita. Näiden kautta voidaan löytää myös innovatiivisia ratkaisuja ongelmiin. Samankaltaisiin tuloksiin on päädytty toisessakin tutkimuksessa (Lintunen 2015, 146), jonka perusteella sosiaalialalla työskentelevien olisi hyödyllistä havaita, minkälaiseen sosiaaliseen ja kognitiiviseen viitekehykseen heidän ja toisen ammattialan edustajan työskentely perustuu. Ilman tätä kaikkien osapuolien ammattiosaamista ei saada hyödynnettyä yhteistyön aikana. Ratkaisuksi tämän tyyppiseen ongelmaan esitetään täydennyskoulutuksen antamista niille ammattilaisille, jotka ovat jo mukana työelämässä. Näin heillä olisi mahdollisuus harjoitella ja omaksua niitä keskustelu- ja vuorovaikutustaitoja, joita moniammatillisen yhteistyön tekeminen vaatii. Myös toisessa Edeltävässä tutkimuksessa (Isoherranen 2014, 147) tuodaan esiin, kuinka tärkeässä osassa koko tiimille suunnattu koulutus, sekä mahdollisuus arvioida toimintaa ja osallistua siihen kehittämistarkoituksessa ovat.

Sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välisen yhteistyön tavoitteet määrittyivät Tenho-hankkeen tavoitteista. Sirkusohjaajat määrittivät sirkuspajojen tavoitteet. Tutkimustulokset osoittavat, että **tavoitteista ei käyty yhteistä keskustelua**. Näin olleen vastuuta tavoitteiden toteutumisesta ei myöskään määritelty, vaan sen oletettiin kuuluvan sirkusohjaajille. Sirkusohjaajilla oli myös vastuu ohjauksesta sirkuspajojen aikana. Työpajaohjaajien vastuu sisälsi viestin välittämistä sirkusohjaajille ryhmän tilanteesta ja he myös vastasivat havainnoinnista ja sirkustoiminnan herättämien tunteiden reflektoinnista ja kokemuksen jakamisesta nuorten kanssa sirkuspajojen ulkopuolella. Työpajaohjaajat luottivat sirkusohjaajien vastuuseen järjestää nuorille toimintaa, jossa huomioitiin nuorten rajoja ja

sietokykyä. Sirkusohjaajat puolestaan luottivat työpajaohjaajiin henkilöinä, jotka tunsivat nuoret paremmin kuin he ja juuri siksi heidän läsnäolonsa sirkuspajoissa oli toivottavaa. Työpajaohjaajat toivoivat että sirkusohjaajat olisivat ottaneet enemmän vastuuta nuorten huomioimisesta antamalla heille suoraa palautetta sirkustoiminnan aikana. Tulosten mukaan **vastuukysymykset noudattivat pitkälle ohjaajien asiantuntijuuteen ja ammatillisuuteen sisältyviä vastuita**. Tuloksista nousee myös esiin, että **vastuuta yli ammattirajojen toivottiin, mutta sellaisesta ei oltu yhteisesti puhuttu tai sovittu**. Aikaisemman tutkimuksen mukaan (Isoherranen 2014, 53) yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan selkeämpää osapuolten roolien ja niihin kuuluvien vastuiden määrittelyä. Vastuiden selkiennyttäminen tiimissä on ilmeisen tärkeä yhteisvastuun onnistumisen kannalta: kuka on vastuullinen mistäkin, ja mitä yhteisvastuu tarkoittaa tietyssä vaihtelevissa tilanteissa ja konteksteissa.

Sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välisessä yhteistyössä **nuoret sijoittuivat kaiken toiminnan keskiöön**. Toimintaa suunniteltiin ja toteutettiin nuoria ajatellen ja yhteistyötä tehtiin heitä varten ja heidän hyväksi. Nuoret nähtiin merkityksellisinä ja arvokkaina ja heidän rajoja kunnioitettiin, jopa suojeltiin. Tuloksista nousi esiin, että sirkusohjaajilla ja työpajaohjaajilla molemmilla oli selkeä näkemys nuorten elämäntilanteeseen liittyvästä haavoittuvuudesta ja heidän rajoja ja sietokykyä tarkkailtiin erityisen herkästi. Tämän kaltainen herkkyys on tärkeä taito ohjaajilla, erityisesti kun työskennellään taiteen rajapinnalla. Myös teoreettisessa viitekehyksessä nousi esiin, että taidelähtöisessä prosessissa mukana olo voi vaikuttaa ihmisen tunteisiin avaamalla ja tekemällä näkyväksi erilaisia tunnetiloja. Tämä voi tapahtua erityisesti silloin, kun toiminnassa poistutaan omalta mukavuusalueelta. Tällöin pintaan saattaa nousta myös ahdistusta, tuskaa ja epävarmuutta. Näiden tunteiden kohtaamiseksi on erityisen tärkeää, että toimintaympäristö on luotu turvalliseksi, erityisesti silloin, kun taidelähtöisiä ja osallistavia menetelmiä käytetään haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten hyvinvoinnin ja oppimisen tukena. (Lehikoinen & Vanhanen 2017.)

Nuoria osallistettiin antamalla heille mahdollisuus esittää toiveita ja näin vaikuttaa sirkuspajojen sisältöön. Nuoria kuultiin ja heidän toiveita pyrittiin ottamaan huomioon koko toiminnan ajan. **Sirkuspajojen lopullisesta sisällöstä vastasivat sirkusohjaajat. Nuoret eivät osallistuneet ohjaajien kesken järjestettyihin palavereihin eivätkä myöskään tavoitteiden laatimiseen**. Aineistosta selvisi, että nuorten ymmärtäminen ei aina ollut helppoa. Vuorovaikutukseen liittyi paljon yritystä tulkita nuorten sanatonta viestintää tilanteissa, joissa nuoret eivät sanoittaneet tunteitaan tai ajatuksiaan tai sitten ei oltu varmoja kertoivatko he todellisen mielipiteensä. Aikaisemmassa tutkimuksessa (Känkänen 2013, 46) siteerataan hiljaisen tiedon -käsitteen kehittäjää Michael Polanyita seuraavasti: "...hiljaisella tiedolla tarkoitetaan sellaista tietoa, joka on olemassa ihmisessä, mutta jota on vaikea ilmaista tai pukea sanoiksi. Hiljaisen tiedon ajatellaan olevan ihmisessä läsnä kokonaisvaltaisesti: ihon tietona, käsien taitona ja aivojen syvien kerrosten tietona. Yksilön

kantamaa hiljaista tietoa voi herätellä eloon eri aistien avulla. Eri aistit puolestaan voivat aktivoida mielen liikkeeseen, saaden kehon muistamaan, hiljaisen tiedon kommunikoimaan.” Tutkimustulosten mukaan sirkusohjaajat tiedostivat tulkintojen tekemisessä olevan myös riskinsä: elämä ja aika olivat jo jalostaneet sirkusohjaajien omia nuoruuden kokemuksia eikä niitä voinut suoraan verrata. Työpajanuorten ja sirkusohjaajien lähtöasetelmat eivät olleet vertailtavissa, tästä syystä heidän välisessä vuorovaikutuksessaan painottui sirkusohjaajuus.

Tutkimustulosten mukaan **Sosiaalinen sirkus menetelmänä tuki asiakaslähtöisyyttä.**

Menetelmän monipuolisuus ja joustavuus mahdollistivat toiminnan muuttamisen ja muokkaamisen nuorten tarpeisiin soveltuvaksi nopeallakin aikataululla. Tähän tarvittiin sirkusohjaajien ammattitaitoa ja kykyä reagoida tilanteisiin. Sirkus osoittautui myös menetelmäksi, joka sai nuoret kiinnostumaan, innostumaan ja sitoutumaan. Sosiaalinen sirkus mahdollisti sekä ryhmässä tehtäviä harjoitteita, että yksilöllisemmän työskentelyn. Asiakaslähtöisyyttä tuki myös se, että sosiaalista sirkusta oli mahdollista soveltaa erilaisten ryhmien tarpeisiin, riippuen siitä, missä vaiheessa ryhmäytymisprosessia kunkin ryhmän kanssa oltiin. Tämän hankkeen puitteissa työpajoilla ei ollut kuitenkaan mahdollisuutta toivoa ryhmällensä sopivinta ajankohtaa. Tutkimustulosten perusteella **sirkuspajojen aikana nuorten ja työpajaohjaajien välille syntyi uusi kohtaamisen taso.** Totutut roolit riisuttiin ja molemmat olivat osallistujina sekä ohjattavia, että vertaisia uutta kokemassa. Tämä kokemus synnytti tulosten mukaan hedelmällistä vuoropuhelua sirkuspajojen ulkopuolella. Myös viitekehyksessä nostettiin esiin yhteisen kokemuksen merkitys taidetoiminnassa: Taiteen soveltavassa käytössä tärkeää on taiteen tekemisen prosessi ja tuon prosessin herättämä keskustelu ja yhteinen pohdinta. Näin mahdollistuu uudenlaista ymmärrystä keskusteluissa esiin nousevia asioita kohtaan. Uusien ajatusten ja oivallusten herätteleminen yhteisen kokemuksen kautta on yksi taidetoiminnalle määritellyistä tavoitteista. (Lehikoinen & Vanhanen 2017.) Aikaisempi tutkimus on osoittanut (Känkänen 2013), että joidenkin lasten ja nuorten kohdalla toiminnallinen ja taiteelliseen itseilmaisuun perustuva työskentely saattaa olla jopa ainoa mahdollinen lähestymistapa tai keino parantaa lapsen tai nuoren ilmaisukykyä ja herättää tunnemuistoja. Taiteen avulla havainnoiminen kartuttaa myös ohjaajan ymmärrystä ja antaa suoraa palautetta esimerkiksi lapsen käytöksestä. Tutkimuksen perusteella on myös tehty havaintoja taiteellisen toiminnan hyvää tekevien vaikutusten siirtymisestä arjen muihin toimintoihin. Kiinnostavassa toiminnassa ja mielekkääksi koetun tekemisen yhteydessä lisääntynyt keskittymiskyky ja pitkäjännitteisyys siirtyivät myös muihin toimintoihin. (Känkänen 2013, 12 ja 48.) Tutkimustulosten mukaan sirkustoiminnan vaikutuksia nuorten elämään pidemmällä aikavälillä ei ollut tämän hankkeen puitteissa mahdollista arvioida, mutta viitteitä esimerkiksi rohkeuden lisääntymisestä ja uusien puolien havaitsemisesta nousi esiin.

Ideoita moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi nousi esiin runsaasti. Kehittämistarpeet liittyivät erilaisiin rooleihin, nuorten osallisuuteen ja toiminnan rakenteeseen

Kehittämisen haasteena nousi esiin **resurssikysymykset**. Tutkielman perusteella sirkusohjaajat kokivat oman roolinsa ajoittain jäykäksi ja leimaavaksi ja he toivoivatkin mahdollisuuksia kohdata nuoria myös sirkustoiminnan ulkopuolella, jossakin muussa roolissa. Omien taitojen hyödyntäminen laajemmin sekä myös uusien taitojen oppiminen ja tietojen omaksuminen yhteistyökumppaneilta syventäisivät yhteistyötä, motivoisivat ja olisi myös asiakkaiden etu. Tenho-hankkeen aikaisesta käynnistä työpajalla oli jäänyt hyvä kokemus, silloin sai toimia yhtäaikaaisesti sekä sirkusohjaajana että ryhmänohjaajana. Siitä oli jäänyt hyvä tunne, sirkusohjaajan ammattitaitoa ja ryhmänohjaustaitoja sai käyttää moniulotteisesti.

Tutkimustulosten mukaan **nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia yhteistyön aikana tulisi lisätä**. Nuoret tulisi ottaa mukaan yhteisiin palavereihin. Ristiriitaisia tuloksia nousi esiin sen suhteen, missä vaiheessa yhteistyötä näin tulisi toimia. Yhden näkemyksen mukaan heti suunnitteluvaiheessa, toisen näkemyksen mukaan vasta sen jälkeen, kun menetelmä (sosiaalinen sirkus) oli tullut nuorille tutummaksi. Yhtä mieltä oltiin kuitenkin siitä, että nuorten äänen kuuleminen on tärkeää. Yhtenä vaihtoehtona nousi esiin nuorten oma kuukausipalaveri. Luottamukselliseen ilmapiiriin näissä palaverissa tulee kiinnittää huomiota. Nuoret tulisi ottaa mukaan myös tavoitteiden laatimiseen. Tavoitteet tulisi laatia realistisiksi ja sellaisiksi, joiden toteutumista pystyisi konkreettisemmin arvioida. Yhteisen suunnittelun ja tavoitteiden laatimisen kannalta sosiaalisen sirkuksen menetelmän tuntemisesta on hyötyä. Nuorten huomatuksi tulemista ja positiivisen palautteen antamista sirkuspajoissa tulisi myös vahvistaa. Aikaisemmissa tutkimuksissa (Lintunen 2014, 131) tutkimustulos on samansuuntainen; moniammatillisessa yhteistyössä asiakkaan tulisi olla ytimessä oman elämänsä parhaana asiantuntija. Myös taideprosessilla ja projektien toteuttamiseen liittyvillä tekijöillä on merkitystä. Nuorten mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöön ja päätöksentekoon osallistuminen ovat asioita, jotka on hyvä huomioida, jotta toiminta olisi nuorille merkityksellistä ja he lähtevät siihen mukaan. (Lehikoinen 2017.)

Tulosten mukaan yhteistyötä tulisi kehittää työpajatoimintaa tukevaksi niin, että samankaltaiset aihepiirit kulkisivat rinnakkain sekä sirkuspajassa, että työpajassa. **Yhteistyön tulisi olla pitkäjänteisempää ja tiiviimpää**, jotta tavoitteet elämäntaitojen vahvistumisesta voisivat toteutua. Työpajatoiminta on kuitenkin luonteeltaan sellaista, että ”nuoria tulee ja menee”, riippuen heidän tilanteestaan. Tämä aiheuttaa haasteensa ryhmäytymiselle. Tulosten mukaan tiiviimmälle yhteistyölle tarvitaan riittävästi yhteistä aikaa, jotta mahdollisuuksia ”ylimääräisille” keskusteluille syntyisi eikä yhteistyö jäisi pelkäksi ”sirkustoiminta” merkinnäksi kalenterissa. Tuloksista ilmenee, että sirkus- ja työpajatoiminnan tukiessa toisiaan, toiminta hyödyttäisi kaikkia sirkuspajoihin osallistuvia. Yhteistyön eri osapuolina nuoret, työpajaohjaajat ja sirkusohjaajat oppisivat tuntemaan toisiaan pintaa syvemältä. Edeltävissä tutkimuksissa (Björn 2007) todetaan yhteistyön

kahden organisaation välillä edellyttävän avointa työotetta. Viestinnän tulee olla tasapuolista ja läpinäkyvää, lisäksi tiedottamisen tulee olla hallittua osapuolten välillä.

Konkreettisina kehittämisehdotuksina aineistosta nousi esiin **nuorisopalveluiden omaan taidepaja, jossa käytettäisiin erilaisia luovia toimintoja**. Myös sirkusohjaajan palkkaamista mukaan työpajatoimintaan ehdotettiin. Nuorille puolestaan suunniteltiin omaa ”parlamenttia”, jossa heidän äänensä kuuleminen ja yhteiskunnallinen vaikuttamismahdollisuus lisääntyisi.

4.2 Pohdinta

Tutkielmaa tehdessä kohtasimme saman haasteen, joka nousi esiin moniammatillisen yhteistyön kehittämiseen liittyvässä aikaisemmassa tutkimuksessa: ”Tarvitaan ilmeisesti käytännön kokemusta tai harjoittelua, ennen kuin moniammatillisuuden merkitys yhteistyössä täysin selviää. Pelkkä teoriaopiskelu ei riitä, mutta antaa ehkä jonkinlaisen valmiuden ja herkkyyden asialle” (Isoherranen 2014, 143). Myös meidän oli tutkielmaa tehdessä vaikea hahmottaa, mistä moniammatillisuudessa käytännön tasolla on kyse ja tutkielman kannalta oleellisten asioiden esille nostaminen osoittautui työlääksi. Yhteenvetoa tehdessä ja tutkimustuloksia tarkastellessa jouduimme toteamaan, että teoreettinen viitekehysemme ei ollut riittävän kattava kehittämisen tarkasteluun ja opinnäytetyön tekemiseen oleellisesti liittyvän kehittämisehdotuksen pohtimiseen. Saimmekin tärkeää palautetta ja neuvoja ohjaavilta opettajilta työn etenemisen tueksi. Näiden neuvojen pohjalta perehdyimme tarkemmin kehittämistä koskevaan tutkimukseen ja saimme luotettavaa vertailupohjaa omille tuloksillemme.

Peilattaessa tutkimustuloksia opinnäytetyössä esitettyyn viitekehykseen sekä aikaisempiin tutkimuksiin tulokset osoittavat, että työpajaohjaajien ja sirkusohjaajien välinen moniammatillinen yhteistyö etsii vielä muotoaan. Kuvaamalla toteutunutta yhteistyötä sosiaalisen sirkuksen pajoissa, Tenho-hankkeen aikana yhteistyön kehittämiselle on rakennettu pohja, jota voidaan hyödyntää kehittämisen tukena: sosiaalinen sirkus menetelmänä on tullut eri osapuolille tutummaksi, erilaisten roolien, asiantuntijuuden, nuorten osallistamisen ja vastuun määrittelyn merkitys moniammatillisen yhteistyön kontekstissa tullut näkyväksi ja yhteistyöstä uupumaan jääneitä elementtejä nostettu esille. Aikaisempi tutkimustieto (Isoherranen 2014, 4) osoittaa, että moniammatillisen yhteistyön kehittäminen ei ole helppoa. Onnistumisen kannalta huomiota tulisi kiinnittää joustaviin rooleihin, vastuukysymysten määrittelyyn, yhteisen tiedon luomisen käytäntöihin, tiimityön ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen sekä organisaation rakenteisiin liittyviin mahdollisuuksiin ja rajoihin. Myös tämän tutkielman aineistosta nousi esiin samoja teemoja, joista erilaisia rooleja ja niihin liittyviä vastuita onkin jo tarkasteltu opinnäytetyön tulososuudessa. Tutkimustuloksista syntyi vaikutelma, että huolimatta osapuolten välisestä luottamuksesta ja arvostuksesta toistensa ammatillista osaamista kohtaan sekä yhdessä pidetyistä palavereista,

joissa toimintaa suunniteltiin, yhteistyö jäi vielä pinnalliseksi ja yhteistyön osapuolet toimivat ”toisistaan irrallaan”. Tavoitteiden, erilaisten roolien ja vastuiden määrittelyyn sisältyi epäselvyyttä.

Tuloksista ilmeni, että sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välisessä tiedonkulussa oli haasteita, eikä eri osapuolten mielessä olleita yhteistyön kannalta tärkeitä asioita ja toiveita aina nostettu avoimeen keskusteluun. Moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä yhteisen tiedon luomisessa ja prosessoinnin käytännöissä tulisikin kiinnittää huomiota eri osapuolten vuorovaikutustaitoihin. Aikaisemmassa tutkimuksessa (Isoherranen 2014) on todettu, että moniammatillisessa yhteistyössä asiantuntijan keskeistä osaamista ovat taitavan keskustelun ja dialogin taidot. Oleellista on, että osaa esittää oman mielipiteensä ymmärrettävästi, on valmis perustelemaan sen ja on valmis kuuntelemaan toisia näkökantoja ratkaisuja tehtäessä. Tarvitaan siis keskustelemaa asiantuntijuutta. Keskustelutaitoja tarvitaan toisten ammattilaisten, asiakkaiden ja heidän omaistensa sekä toisten organisaatioiden edustajien kanssa kommunikoidessa. (Isoherranen 2014, 157.) Keskustelutaidot ja yhteisen ymmärryksen varmistaminen taideohjaajien ja työpajaohjaajien välisessä yhteistyössä on tärkeää, jotta jo olemassa olevaa tieto-taitoa sekä toiminnan aikana syntyvää uutta tietoa pystytään käsitellä ja hyödyntää kokonaisvaltaisesti ja asiakaslähtöisesti.

Moniammatillista yhteistyötä kehitettäessä muutosprosessin tulisi käynnistyä osapuolten välisestä yhteisestä suunnittelusta, jossa kehitetään omaan kontekstiin sopiva toimintamalli. Yhteistyötä tulisi myös kehittää ja arvioida reflektoiden jatkuvasti. (Isoherranen 2012, 150.) Tämän tutkielman tuloksissa nousi esiin, että sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välisissä palavereissa käytiin läpi erilaisia vaihtoehtoja sirkustoiminnan sisällöistä, mutta varsinainen päätöksenteko ja tavoitteet olivat sirkusohjaajien vastuulla. Sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välistä yhteistyötä olisikin hyvä suunnitella laajemmin saman pöydän ääressä, kaikkien osapuolten läsnä ollessa. Suunnittelussa tulisi määritellä yhteiset linjat ja tavoitteet tulevalle yhteistyölle sekä sopia erilaisista rooleista ja rooleihin liittyvistä odotuksista ja vastuista. Myös roolirajojen ylityksistä olisi hyvä keskustella etukäteen yhdessä. Yhteistyön osapuolten erilaisesta osaamisesta olisi hyvä olla tietoinen ja tarvittaessa hyödyntää yli ammattirajojen. Yhdessä olisi hyvä sopia aikatauluista ja ryhmien erityistarpeista sen suhteen, missä vaiheessa työpajan normaalia toimintaa sirkustoiminta tukisi nuoria parhaiten. Yhdessä tulisi myös sopia tiedon luomisen ja jakamisen menetelmistä. Nuorten ottaminen mukaan palavereihin ja toiminnan suunnitteluun sekä avoimeen yhteistyöhön on erityisen tärkeää. Moniammatillisen yhteistyön onnistumiseksi on tärkeää, että kaikilla yhteistyön osapuolilla on yhteinen näkemys siitä, mihin yhteistyöllä pyritään. Myös viitekehyksessä nousi esiin, että ”yhdessä tekeminen vahvistaa sekä osallistumisen että osallisuuden kulttuuria. Toimintatapana yhdessä toimiminen korostaa avoimuutta, osallisuutta, vuorovaikutusta, jakamista, kokeilemista, arviointia, kehittämistä sekä oppimista. Toimintamotivaatio lujittuu, kun tekemisen perusteet on määritelty yhdessä.

Sitoutuminen yhdessä toimimiseen vahvistuu, kun toimijat saavat kokemuksen siitä, että he hyötyvät konkreettisesti sen tuloksista” (Helminen 2017, 27).

Moniammatillisen yhteistyön kokonaisvaltaiseksi kuvaamiseksi ja kehittämiseksi nuorten kokemusten ja mielipiteiden kartoittaminen olisi tärkeää ja tämä voisikin olla yksi jatkotutkimuksen aihe. Tässä tutkielmassa ei kuulunut toimintaan osallistuneiden nuorten oma ääni. Viitekehyksessä nostettiin esiin tutkimukseen pohjautuvia koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten valintojen tekemisen taustalla vaikuttavia malleja. Niissä nousi esiin eritasoisia tavoitteiden asettamiseen ja päätöksentekoon liittyviä haasteita. (Mäki-Ketelä 2012.) Myös tämän tutkielman aineistosta nousi esiin, että nuorten osallistumisessa tavoitteiden laatimiseen ja oman mielipiteen kertomisessa oli ohjaajien mukaan haasteita. Tämän ei tulisi kuitenkaan automaattisesti tarkoittaa sitä, etteikö nuoria tulisi ottaa mukaan yhteistyön prosessiin, päinvastoin. Kansainvälisissäkin tutkimuksissa on tullut ilmi, että taiteen positiivisten vaikutuksien syntyminen on riippuvainen myös useista taideprojektien toteuttamiseen ja taideprosesseihin liittyvistä tekijöistä, kuten esimerkiksi nuorten mahdollisuudesta vaikuttaa toiminnan sisältöihin ja prosesseihin sekä osallistua päätöksentekoon. Tutkimuksissa on myös huomattu, että nuorten taidemakujen huomioiminen on toimintaa järjestettäessä tärkeää; jotta nuoret tulevat mukaan ja sitoutuvat toimintaan, taidetoiminnan täytyy olla nuorille kulttuurisesti relevanttia. (Lehikoinen & Vanhanen toim. 2017, 41.)

Moniammatillista yhteistyötä tässä kontekstissa ei olla aikaisemmin tutkittu ja myös yhteistyön muotona sirkusohjaajan ja työpajaohjaajan välinen yhteistyö oli uutta. Nämä ovat näkökulmia, jotka on hyvä ottaa tuloksia pohdittaessa huomioon. Tutkielmaa tehdessä jäi epäselväksi, olivatko työpajaohjaajat tietoisia siitä, että sirkuspajatoiminnassa oli kyse myös moniammatillisen yhteistyön kehittämisestä. Tuloksista syntyi vaikutelma, että yhteistyön osapuolilla oli erilaiset lähtökohdat moniammatillisen yhteistyön toteuttamiselle. Sirkusohjaajilla oli takanaan Tenho-hankkeen organisaation tuki. Heille hanke piti sisällään sirkuspajojen lisäksi paljon erilaisia tapaamisia, palavereja ja seminaareja, joissa Tenho-hankkeen teemoja ja tavoitteita ja myös moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä käsiteltiin. Herääkin kysymys, oliko työpajaohjaajilla taustallaan samanlaista organisaation tukea? Sirkusohjaajat tiesivät moniammatillisesta yhteistyöstä ja se tuli näkyväksi erityisesti kehittämisehdotuksissa, joissa he olisivat toivoneet yhteistyön laajentamista kattamaan muutakin kuin sirkustoimintaa sekä nuorten ottamista mukaan yhteisiin palavereihin ja tavoitteiden laatimiseen. Työpajaohjaajien kehittämisehdotuksissa pohdittiin enemmän sirkustoiminnan sisältöön ja nuorten huomioimiseen toiminnan aikana liittyviä näkökulmia. Aikaisemmat tutkimustulokset osoittavat, että yhteisiin kehittämistavoitteisiin on vaikea päästä, jollei kaikkia ammattiryhmiä kouluteta yhteistyöhön samalla tavalla (Isoherranen 2014, 143). Organisaatioiden tuki moniammatillisessa muutosprosessissa sekä koulutuksen

järjestämisessä on oleellisen tärkeää ja jopa edellytys koko prosessille. (Isoherranen 2012, 150.)

Tuloksissa nousi voimakkaasti esiin, että sosiaalinen sirkus menetelmänä oli työpajaohjaajille ja nuorille uusi ja vieras ja tällä arveltiin olevan suuri merkitys siihen, että yhteinen suunnittelu ja tavoitteiden laatiminen ei ollut mahdollista moniammatillisen yhteistyön edellyttämällä tavalla. Taidelähtöisiä menetelmiä sovellettaessa hyvinvointialoilla on tärkeää, että ohjaajilla on omaa kokemusta taidetoiminnassa mukana olemisessa. Aikaisemmassa tutkimuksessa (Känkänen 2013) onkin todettu, että taide erillisenä, kuormittavana lisänä tai projektiluonteisena ja määräaikaisena hankkeena ei välttämättä palvele tarkoitustaan. Menetelmien käyttäminen pitää sisällään myös eettisen vastuun: Se mitä työskentelyllä avataan, pitää osata ottaa myös vastaan ja käsittelemään. Tässä tarvitaan ohjaajalta erityisiä taitoja. Kun eri menetelmillä tarjotaan mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja nähdyksi, pitää ohjaajalla olla taitoa kohdata kätkössä olevia tunteita ja myös pärjätä niiden kanssa. Tämä mahdollistuminen vaatii yleensä sen, että ohjaaja itse on ollut osallisena taidetyöskentelyssä ja oman kokemuksen kautta on oppinut hyödyntämään sitä. (Känkänen 2013, 69, 106, 114.) Vastuukysymykset nousivat merkittäväksi myös tässä tutkielmassa. Sekä sirkusohjaajat että työpajaohjaajat toivat esille nuorten elämäntilanteen ja sen haavoittavuuden. Nuoren voi olla vaikeaa, jopa mahdotonta ottaa vastaan kehon antamia viestejä ja ymmärtää ja reflektoida kokemaansa, jos hänellä ei ole aikaisempaa kokemusta taidelähtöisestä työskentelystä. Tällaisessa tilanteessa ohjaajien vastuu käsitellä näitä tunteita yhdessä nuorten kanssa korostuu entisestään. Tällöin on myös erityisen tärkeää, että vastualueet yhteistyön aikana määritellään ja käydään läpi ohjaajien kesken.

Koska sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välinen moniammatillinen yhteistyö tässä muodossa liittyi hanketoimintaan ja oli ajaltaan rajattua se, päästäänkö tämän tutkimuksen tuloksia hyödyntämään samassa kontekstissa jää epävarmaksi. Toivomme kuitenkin että tutkielmassa mukana olo herätti osallistujia pohtimaan moniammatillisuuteen liittyviä kysymyksiä ja tutkielmamme tulokset avaavat uusia näkökulmia tulevaisuudessa tehtävälle moniammatilliselle yhteistyölle, toteutetaan sitä sitten sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välillä tai uusissa yhteistyön muodoissa. Tutkielma osoitti, että sellaisilla yksittäisillä kokemuksilla, jotka ovat poikenneet totutusta toiminnasta ja jotka ovat murtaneet perinteisiä ja odotettuja rooleja on ollut mieleenpainuva merkitys. Näin avautuu mahdollisuus saada uusia näkökulmia ennalta tuttuun aiheeseen tai tilanteeseen. Vaikka nuorten osallisuus jäi tulosten mukaan kuulemisen tasolle, kehittämisosuuden tuloksissa osallisuuden vahvistaminen nousi tärkeäksi ja on tämän tutkielman kannalta merkityksellinen tulos. Tutkielmassa sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välillä vallitseva arvostus ja luottamus toisiaan kohtaan oli arvo sinänsä. Halu tehdä yhteistyötä nuorten auttamiseksi ja tukemiseksi muodostaa erittäin positiivisen kokonaislähtökohdan.

Kun nuori itse osallistuu ja kokee jotakin taidetoiminnan avulla, pääsee hän osalliseksi taiteelliseen toimintaan sisältyvistä ja sen kautta saatavista hyödyistä. Tutkimuksissa on huomattu, että sosiaalisesti aktiiviset ja vanhempien kannustamat nuoret osallistuvat taidetoimintaan eniten ja tavoittavat taidepalvelut parhaiten. On olemassa riski, että taidetoiminnalla vahvistetaan tai lisätään sosiaalista eriarvoisuutta, mikäli hyödyt kertyvät epätasaisesti niille, joilla on jo ennestään runsaasti taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista pääomaa. Taidepalveluja suunniteltaessa tulisikin huomioida, miten tavoitetaan ja saadaan mukaan toimintaan ne nuoret, jotka ovat vaarassa jäädä palvelujen ulkopuolelle ja jotka erityisesti hyötyisivät toiminnasta. (Lehikoinen & Vanhanen toim. 2017, 42.) Nuorten työpajat ovatkin tärkeässä asemassa näiden nuorten tavoittamisessa ja heidän mahdollisuuksien parantamisessa olla mukana taidelähtöisessä toiminnassa ja päästä osalliseksi toiminnassa mukana olemisen hyödyistä. Siksi sosiaalisen sirkuksen kaltaisten menetelmien juurruttaminen nuorisotyöhön on erityisen tärkeää. Juurruttamisen onnistumiseksi ja työn vaikuttavuuden lisäämiseksi moniammatillisuus on tärkeää. Yhdistämällä taidesektorin ja nuorisotyön osaamista monipuolisesti ja laaja-alaisesti, organisaatioiden ylempiä portaita myöten, voidaan luoda pitkäjänteistä ja tuloksellista toimintaa.

Opinnäytetyön tekeminen parityönä loi matkan varrelle omat haasteensa. Henkilökohtaisista syistä johtuen työn loppuun saattaminen yhdessä ei ollut meille aikataulullisesti mahdollista. Aineiston analyysivaiheen jälkeen jaoimme syntyneet tulokset keskenämme ja teimme tulosten auki kirjoittamista ja tarkastelua kumpikin omilla tahoillamme. Lopullisessa opinnäytetyöraportissa onkin osuuksia, joissa kahden eri tekijän kirjoittamia tuloksia, tulosten tarkasteluja ja pohdintoja on liitetty yhteen, ilman mahdollisuutta yhteiselle tarkastamiselle. Tästä syystä raportissa voi ilmetä irrallisuutta ja eroavaisuutta tyyllisesti. Kaikki tulokset on kuitenkin esitetty alkuperäisessä muodossaan, eikä niiden sisältöä ole muutettu. Näin on varmistettu, että tulokset pohjautuvat kerättyyn aineistoon ja luotettavuus säilyy. Opinnäytetyömme valmiiksi saattaminen oli meille molemmille mahdollisuus henkilökohtaiseen oppimiseen kiireisessä, stressaavassa ja paineita synnyttävässä tilanteessa. Tällaisessa tilanteessa korostui omassa työskentelyssämme yhteistyön, yhteisen sopimisen ja joustavan ja ymmärtävän ohjauksen merkitys.

4.3 Luotettavuus ja etiikka

Laadullista tutkimusta tehdessä luotettavuus ja eettisyys tuli huomioida työskentelyssä läpi koko prosessin. Tämä edellytti meiltä tekijöiltä huolellisuutta, johdonmukaisuutta sekä sitä, että tarkkailimme työskentelyämme ja valintojamme kriittisesti läpi koko prosessin, opinnäytetyön ohjaajan sekä työelämän yhteistyökumppanin neuvoja ja toiveita kuunnellen. Tutkielman uskottavuus ja luotettavuus pohjautuvatkin pitkälti tehtyihin eettisiin ratkaisuihin sekä omaan käsityksemme siitä, että kaikki tutkimuksen työvaiheet tehtiin oikein.

Lähtökohtana oli, että tutkimustulokset ja johtopäätökset perustuivat tutkittuun tietoon ja tiedonkeruussa ja analyysissä noudatettiin tieteellisiä menetelmiä. Tutkielman tekijöinä olimme myös vastuussa tutkimuksen luotettavuudesta, koska päätimme tutkimukseen liittyvistä asioista. Muiden tutkimustulokset ja lähdemateriaalit merkittiin selkeästi viitteillä. Tutkimusmateriaalien hankkimista ja hyödyntämistä varten hankittiin asianmukainen tutkimuslupa.

Moniammatillinen yhteistyö voidaan nähdä yhteiskunnallisena ilmiönä. Sille on tyypillistä alati jatkuva kehitys, ympäristön muuttuessa myös ihminen muuttuu, oppimisen kautta. Tutkittavien mielipiteet, olosuhteet ja käsitykset tutkittavista asioista saattavat muuttua tutkimuksen aikana tai sen jälkeen. Saattaa siis olla, ettei saadut tulokset olekaan enää hetken päästä luotettavia ja paikkansa pitäviä. Yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tehdessä, tutkijat ottavat aina tietoisin riskin siitä, että tutkimuksen luotettavuuden takaaminen saattaa olla ongelmallista. Tutkijoiden täytyy vain hyväksyä se tosiasia, että tuloksen luotettavuuden tulkinta on väistämättä aina subjektiivista. Objektiivisen luotettavuuden tavoittelemisen on erittäin haasteellista, jopa epärealistista. (Kananen 2014, 145- 146.) ”Erityisesti silloin, kun tutkitaan, miten henkilöt käyttäytyvät, ajattelevat tai toimivat, on miltei mahdotonta vakioida tutkimustilanteita ja tutkimustilanteet ovat ainutkertaisia ja alttiita mahdollisille häiriötekijöille” (Kananen 2014, 145- 146).

Haastattelututkimuksessa käytetyt menetelmät valitaan harkiten, sillä niillä on tutkimusetiikkaan tiivis yhteys (Kananen 2014, 146). Teimme haastattelut henkilökohtaisessa ja välittömässä kanssakäymisessä tutkittaviemme kanssa. Varmistimme tutkimuksemme eettisyyden ja luotettavuuden huomioimalla työelämän yhteistyökumppanin toiveen erillisten haastattelujen järjestämisestä sirkusohjaajille ja työpajaohjaajille. Ennen varsinaisia haastattelutilaisuuksia lähetimme tutkittaville kyselylomakkeen, jonka kysymykset oli laadittu niin, että vastaajat pääsivät tutustumaan haastattelun teemoihin. Saatekirjeeseen liitimme yhteystietomme, jos tutkittaville heräsi kysyttävää tutkimukseen liittyen.

Osallistuminen kyselytutkimukseen ja varsinaiseen haastatteluun oli vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistumisesta oli mahdollisuus kieltäytyä ilman perustelujen esittämistä, tutkielman tekijöinä kunnioitimme kunkin tahtoa. Kerroimme kaikille haastateltaville, että he olivat oikeutettuja kieltäytymään haastattelusta. Lisäksi he saivat milloin vain, niin halutessaan, lopettaa tutkimukseen osallistumisen. Ennen haastattelujen alkua kertosimme vielä haastateltavien anonymiteetin säilyttämistä koskien tutkimusprosessia kokonaisuudessaan. Tarkensimme haastateltaville, että tutkimusprosessiin kuuluvat sekä itse tutkimus että sen jälkeinen aika. Toimimme esille myös sen, että tutkielman tekijöinä olimme vaitiolovelvollisia kuulemistamme asioista. Pyrimme näin herättämään haastateltavissa luottamusta meihin ja vapauttamaan tunnelmaa avoimelle keskustelulle otolliseksi. Haastateltaviemme joukko oli suhteellisen pieni ja haastateltavat helposti tunnistettavissa,

joten erityisen tärkeäksi muodostui raportoinnin aikainen luottamuksellisuus ja tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetin varmistaminen. Henkilöllisyyden salassa pitäminen on olennainen tutkimusetiikan peruste: tutkijoiden näkökulmasta tutkittavien anonymiteetti antaa mahdollisuuden arkaluontoistenkin asioiden puheeksi ottamiseen, tunnistamattomuus puolestaan suojaa tutkittavia, eikä tutkijoilla ole pelkoa siitä, että tutkittaville aiheutetaan hankaluuksia (Mäkinen 2006, 114).

Opinnäytetyöraportissa haastateltavien tunnistamattomuus varmistettiin käyttämällä eri kirjainyhdistelmiä haastateltaviin viittaavissa suorissa lainauksissa. Liitteenä olevassa tutkimusluvassa tunnistetiedot mustattiin. Raportissa tunnistettavissa olevissa ilmauksissa käytettiin kirjainta X. Anonymiteetin varmistamiseksi raportista jätettiin pois yksi tekstiviite ja lähdeviite. Tutkimuksemme kohteena olivat kuitenkin organisaatiot ja tämä edellytti, että meidän oli nostettava esiin joitain niitä koskevia havainnollistavia seikkoja ja esiteltävä tutkimukseen osallistuneiden rooleja niissä. Tutkielman tekijöinä velvollisuutemme oli kuitenkin kaikin keinoin huolehtia tutkittaviemme henkilöllisyyden salaaminen, koska asianomaisten kanssa oli asiasta niin sovittu. (Mäkinen 2006, 115.)

Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa tutkitaan oikeita asioita ja että aineiston analyysi tehdään oikein. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten pysyvyyttä. (Kananen 2008, 133-136.) Pysyvyys terminä tarkoittaa tilannetta, jossa tehdään uusintatutkimus, josta saadaan samat tulokset kuin edellisestä tutkimuksesta. Toisin sanoen tutkimustulokset varmistavat saadut tutkimustulokset. Tutkimuksen validiteetti liitetään läheisesti tutkimuksen suunnitteluvaiheeseen eli tutkimusasetelmaan. (Kananen 2014, 147.) Luotettavuustarkkailun edellytys on riittävä dokumentointi, sekä tehtyjen valintojen perustelu. Yksi luotettavuutta parantava tekijä on se, että tietoa kerätään mahdollisimman monesta lähteestä. Saturatiolla eli kylläntymisellä voidaan laadullisessa tutkimuksessa vahvistaa tutkimuksen luotettavuus. Saturatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa eri lähteistä saadut tulokset alkavat toistaa itseään. (Kananen 2008, 133-136.)

Tutkielmamme suunnitteluvaiheessa perehdyimme laajasti tutkielman kannalta oleelliseen lähdemateriaaliin. Näin pystyimme valita tarkoituksenmukaiset aineistonkeruu- ja tutkimusmenetelmät sekä suunnitella haastattelukysymyksemme huolellisesti. Myös tiedonantajien valinta oli perusteltua. Tutkimusraportissamme olemme pyrkineet kuvaamaan ja perustelemaan tehtyjä valintoja mahdollisimman kattavasti. Dokumentaatiolla eli arvioitavuudella lisäsimme opinnäytetyömme uskottavuutta. Kun dokumentaatio on kattavaa, lukija voi varmistaa tutkijoiden tekemien ratkaisujen taustat ja perusteet eli ratkaisupolun (Kananen 2014, 153). Valitessamme menetelmiä tiedonkeruuseen, analysointiin ja tulkintaan, kirjasimme ylös valintojemme kriteereitä, syitä taustoja, oivalluksia, tuntemuksia ja elämyksiä. Palasimme näihin monesti opinnäytetyöprosessimme aikana ja löysimme niiden kautta uusia näkökulmia ja oivalluksia asioihin.

Käytimme vahvistettavuuden saavuttamiseksi tutkimuksessamme aineistotriangulaatiota. Aineistotriangulaatio tarkoittaa tapaa, jolla laadullisen tutkimuksen luotettavuutta pyritään lisäämään (Kananen 2014, 152). Kokosimme aineistoa useista eri lähteistä, jonka jälkeen vertailimme niitä omaan näkemykseemme ja tarkastelimme, tukivatko nämä tulokset toinen toistaan. Käytimme vertailuun toisia tutkimuksia sekä muuta kirjallisessa muodossa olevaa aineistoa. Mitä enemmän eri lähdemateriaaleihin perehdytään, sitä enemmän saadaan kokoon evidenssiä eli todistusaineistoa, johon perustuen on mahdollista esittää vahvistusta väitteelle tai ilmiön tukinnalle. Mitä enemmän todisteita väitteemme tukena oli, sitä vahvemman tukinnan se sai. (Kananen 2014, 152.)

Käytimme muistiinpanojamme tukena, kun teimme sisällön analyysiä haastatteluaineistoista. Tutustuimme ennen menetelmien valintaa laajasti alan kirjallisuuteen, jotta osaisimme valita joukosta omaan tutkimukseemme sopivat. Raportissamme kävimme läpi tutkimuksemme vaiheet sekä sen etenemisen. Näin varmistettiin, että lukijan saa selkeän käsityksen tutkimuksemme kulusta. Olimme etsineet samankaltaisuuksia eri tutkimusten tuloksista ja näin pyrkineet omien tutkimustulosten sekä tulkintojemme luotettavuuden lisäämiseen. (Kananen 2014, 153.)

Käytimme tutkimuksessamme merkittävänä luotettavuuden lisääjänä saturaatiota eli kylläntymistä. Termillä tarkoitetaan ilmiötä, jossa eri lähteistä saadut tutkimustulokset alkavat toistaa itseään. Kylläntyminen edellytti useampaa toisintoa aineistossa, kerta ei vielä ollut riittävä. (Kananen 2014, 153- 154.) Sama asia alkoi kerta toisensa jälkeen nousemaan esiin eri tutkimustuloksistamme osoittaen, että tulkintaamme voitiin pitää luotettavana. Asiasta ei saatu enää uutta merkittävää tutkimustietoa.

Kertoessamme haastateltaville tutkimuksemme tutkimusaineiston käytöstä ja sen säilyttämisestä, korostimme, ettei meillä ei ole lupaa kertoa tutkittavillemme saamistamme tiedoista muille. Luottamuksellisuus ja yksityisyys kulkivat rinnakkain tässä kontekstissa. Luottamuksellisuudella käsitteenä tarkoitettiin tutkijoiden lupausta tutkittaville. Hyvään tutkimusetiikkaan kuului keskustella asiasta tutkittavien kanssa prosessin aikana, jotta he saivat halutessaan myöntää tutkijoille suostumuksen tutkimuksen tekemiseen. Selitimme tutkittaville kohta kohdalta, mitä kyseisessä tutkimuksessa luottamuksellisuudella käytännön tasolla tarkoitettiin. Tutkijoiden tuli sisäistää, että tutkittavillemme annettu lupaus luottamuksellisuudesta oli sitova ja siihen piti suhtautua vastuullisesti. Asiasta on säädetty lailla, luottamuksellisuudesta huolehtiminen oli moraalinen velvollisuutemme. (Mäkinen 2006, 116.)

Lähteet

Painetut

Ahola, S. & Galli L. 2010. Nuorten koulupudokkaiden ja heidän ohjaajiensa syrjäytymispuheen ulottuvuudet. Teoksessa Anttila, A-H. Kuussaari, K. & Puhakka, T. (toim.) Ohipuhuttu nuoruus? THL, Nuorisotutkimusverkosto ja Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, 132.

Bardy, M. 2007. Taiteen paluu arkeen. Teoksessa Bardy, M. & Haapalainen, R. & Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Nykytaiteen museo Kiasman julkaisu 106 / 2007. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Björn, T. 2007. Julkisen ja yksityisen terveydenhuollon kumppanuuden koordinointi. Tutkimus julkisen ja yksityisen organisaation kumppanuudesta koordinaatiomekanismien näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. Kuopion yliopisto, Terveystalouden ja - talouden laitos. Kuopio.

Helminen, J. (toim.) 2017. Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Helminen, J. & Sayed, T. 2017. Psykososiaalinen ohjaus- Malli sosiaali- ja terveystalouden asiakastyön ja intergraation kehittämiseen. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 46 - 72.

Helminen, P. & Sukula-Ruusunen, K. 2017. Kokonaisvaltainen asiakkaan kohtaaminen ja tilanearviointi ohjaustyössä. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 46 - 54.

Helminen, J. 2017. Yhdessä tekeminen monialaisuuden ja moniammatillisuuden syventäjänä. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali -ja terveydenhuollossa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 17- 27.

Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hyväri, S. 2017. Asiakaslähtöisyyden periaatteet ja toteutuminen sosiaali- ja terveystaloudissa. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 33 - 43.

Hyypä, M. 2007. Elinvoimaa kulttuurista. Teoksessa Bardy, M. & Haapalainen, R. & Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Nykytaiteen museo Kiasman julkaisu 106 / 2007. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Isoherranen, K., Nurminen, R. & Rekola, L. 2008. Enemmän yhdessä. Moniammatillinen yhteistyö. 1. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Juvenes Print.

Koskinen, I. 2018. Että maailma muuttuisi paremmaksi. Teoksessa Lähde, V. (toim.) & Vehkoo, J. (toim.) Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Laitinen, L. Taiteellinen toiminta ja nuorten hyvinvointi. 2017. Teoksessa Lehikoinen, K. (toim.) & Vanhanen, E. (toim.) Taide ja hyvinvointi katsauksia kansainvälisiin tutkimuksiin. Kokos-julkaisusarja 1 /2017. Taideyliopisto, 41-42.

Lintunen, J. 2011. Taide ja hoiva rajapinnoille. Selvitys taide- ja kulttuurisisältöisten hyvinvointipalvelujen kysynnästä, tarjonnasta ja yhteistyöverkostoista Pohjois-Karjalassa. Reports and Studies in Education, Humanities and Theology. University of Eastern Finland. Joensuu.

Mattila, K-P. 2010. Asiakkaana ihminen työnä huolenpito ja auttaminen. Juva: Ps-kustannus.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Vaajakoski: Gummerius kirjapaino Oy.

Nurminen, N. 2007. Taitelijan rooli yhteiskunnassa. Teoksessa Bardy, M. & Haapalainen, R. & Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja 106 / 2007. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Nätkinniemi, M. 2017. Tenhon projektipäällikön haastattelu 11.12.2017. Lasten ja nuorten säätiö. Helsinki.

Pulkki, M. 2016. Menestyksen pakkokilpajuuku. Teoksessa Lehikoinen, K. (toim.) & Pässilä, A. (toim.) & Martin, M. (toim.) & Pulkki, M. (toim.) Taiteilija kehittäjänä. Taiteelliset interventiot työssä. Kokos Julkaisuja 1/2016. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, 42 - 45, 48.

Rinta-Panttila, K. 2007. Kokemus arvokkuudesta. Teoksessa Bardy, M. & Haapalainen, R. & Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja 106 / 2007. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Sederholm, H. 2007. Taidekasvatus-samassa rytmissä elämän kanssa. Teoksessa Bardy, M. & Haapalainen, R. & Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Nykytaiteen museo Kiasman julkaisu 106 / 2007. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Strandman, P. 2007. Taiteen soveltavaa käyttöä? Teoksessa Bardy, M. & Haapalainen, R. & Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Nykytaiteen museo Kiasman julkaisu 106 /2007. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Taide- ja taiteilijapoliittinen toimikunta TAO, 2002. Helsinki: Opetusministeriö.

Takala, L. 2018. Niukkuus vie voimat. Helsingin Sanomat 8.4. 2018.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sähköiset

Ahola, A. 2011. Käsitteiden mittaaminen kuuluu hyvinvoinnin mittaamiseen. Moniselitteinen käsite vaatii perusteellisen pohdinnan. Luettu 10.12.2018.

http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-09-26_010.html?s=1

Eduskunta. 2013. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Nuorten syrjäytyminen tietoa, toimintaa ja tuloksia? Luettu 9.4.2018.

https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/trvj_1+2013.pdf

Krappe, J. (toim.) & Parkkinen, T. (toim.) & Sinisalo-Juha, E. 2013. Tavarat taskuissa. Nuorten ryhmänohjauksen taidelähtöisiä menetelmiä. Mimo-projekti 2010-2013.

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/71558/978-952-456-156-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

L1285/2016. Nuorisolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285>

Lehikoinen, K. (toim.) & Vanhanen, E. (toim.) 2017. Taide ja hyvinvointi. Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Taideyliopisto. Kokos-julkaisuja 1/2017. Luettu 12.3.2019.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/227963/Kokos_1_2017.pdf?sequence=4

Mankkinen, J. 2015. Nuorisosirkus nostaa päätään euroopassa. Luettu 8.4.2018.

<https://yle.fi/uutiset/3-8207986>

Myrskylä, P. 2012. Hukassa - Keitä ovat syrjäytyneet nuoret. Luettu 23.3.2018.

<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>

Mäki-Ketelä, J. 2012. Kiskot vievät elämään - ammatillisessa ja koulutuksellisessa marginaalissa elävien nuorten elämänrasteja. Tiivistelmä. Luettu 24.3.2018.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-93-1388-4/urn_isbn_978-952-93-1388-4.pdf

Nieminen, K. & Sainio, E. 2013. Luovuutta voimaa ja innovatiivisuutta työelämään. Luettu 25.3.2018. <http://www.soste.fi/media/eila-sainio-ja-kirsti-nieminen.pdf>

Nuori.fi. 2018. Toiminta. Tenho. Toiminta. Luettu 2.4.2018

<http://www.nuori.fi/toiminta/tenho/toiminta/sirkus-magenta/>

Nuori.fi. 2018. Toiminta. Tenho. Luettu 2.4.2018. <http://www.nuori.fi/toiminta/tenho/>

Opetus- ja Kulttuuri-ministeriö. 2016. Uusi nuorisolaki voimaan tammikuussa 2017. Luettu

28.4.2018. [http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uusi-nuorisolaki-voimaan-](http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uusi-nuorisolaki-voimaan-tammikuussa-2017)

[tammikuussa-2017](http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uusi-nuorisolaki-voimaan-tammikuussa-2017)

Pyykkönen, J. 2018. Suomessa on 65941 syrjäytynyttä nuorta. Luettu 9.4.2018

<http://www.mesaatio.fi/ajankohtaista/uutiset/suomessa-on-65-941-syrjaytynytta-nuorta/>

Sirkusmagenta.fi.2018. Sosiaalinen sirkus. Luettu 8.3.2018.

<http://sirkusmagenta.fi/wp3/sosiaalinen-sirkus/>

Tampereen Yliopisto. 2018. Syrjässä. Luettu 9.4.2018

<https://aikalainen.uta.fi/2018/01/25/syrjassa/>

Tanttari, S. 2016. Sosiaalinen sirkus tukee ja rohkaisee oppimaan uutta. Luettu 7.4.2018.

[www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32016/sosiaalinsirkustukeejarohkaiseeoppi-](http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32016/sosiaalinsirkustukeejarohkaiseeoppi-maanuutta.html)
[maanuutta.html](http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32016/sosiaalinsirkustukeejarohkaiseeoppi-maanuutta.html)

TE-palvelut. 2017. Työnhakijalle. Nuoret. Nuorisotakuu. Luettu 23.3.2018.

<http://www.tepalvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/nuoret/nuorisotakuu/index.html>

Thl.fi. 2019. Lapset, nuoret ja perheet. Työn tueksi. taidelähtöiset menetelmät. Luettu

25.3.2019. [https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-](https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/menetelmat/taidelahtoiset_menetelmat)

[perheet/tyon_tueksi/menetelmat/taidelahtoiset_menetelmat](https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/menetelmat/taidelahtoiset_menetelmat)

Viinisalo, K. 2013. Oppisopimus auttaisi nuoria työllistymään. Luettu 23.3.2018.

<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-200002612374.html>

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa	64
Liite 2: Saatekirje	65
Liite 3: Kyselylomake	66

Liite 1: Tutkimuslupa

Viranhaltijapäätös

§ /0 sivu 1

(2)

04.05.2018

VD/4196/13.00.00/2018

Sivistystoimi / Nuorisopalvelut

Nuorisopalveluiden johtaja [REDACTED]

Tutkimuslupa /Sirkusohjaajan ja työpajaohjaajan välinen moniammatillinen yhteistyö syrjäytymisriskissä olevan nuoren hyväksi/Dahlberg Tia, Kiminki Sanna

Tia Dahlberg ja Sanna Kiminki hakevat tutkimuslupaa opinnäytetyölle.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää marraskuussa 2017-helmikuussa 2018 järjestettyihin sirkuspajoihin osallistuneiden ohjaajien kokemuksia ja ajatuksia toteutuneesta moniammatillisesta yhteistyöstä ja siitä, kuinka yhteistyön aikana huomioitiin toimintaan osallistunut nuori ja miten yhteistyö tuki ja edisti nuoren elämäntilannetta. Tavoitteena on myös tuottaa kehittämisideoita moniammatilliselle yhteistyölle.

Tutkimusmenetelmänä kyselylomake, ryhmähaastattelut ja sisällönanalyysi.

Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika on syyskuu 2018.

Nuorisopalveluiden johtaja va:n päätös

Päätän myöntää tutkimusluvan. Tutkimuksessa kerättyjä tietoja saa käyttää vain tutkimustarkoitukseen. Kartoitukseen osallistuvien on sitouduttava salassapitovelvollisuuteen sekä turvaamaan ehdottomasti kartoituksessa tarkastelemiensa henkilöiden identiteetin ja anonymiteetin.

Liitteet: tutkimuslupahakemus
tutkimussuunnitelma

Päiväys [REDACTED] 04.05.2018

Allekirjoitus

Nimen selvennys [REDACTED]

Nuorisopalveluiden
johtaja

Virka-asema

Allekirjoitettu sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.

Täytäntöönpano:

Nuorisopalvelut

ote: Tia Dahlberg ja Sanna Kiminki

Tämä päätöspöytäkirja on yleisesti nähtävänä

Aika: 9.5.2018

Paikka: [REDACTED]

(2)

Liite 2: Saatekirje

SAATEKIRJE

Helsinki 7.5.2018

HYVÄ VASTAANOTTAJA

Opiskelemme Laurea ammattikorkeakoulussa sosionomin tutkintoon johtavassa sosiaalialan koulutuksessa. Teemme opinnäytetyönä tutkimusta Sirkus Magenta ry:lle liittyen Tenho-hankkeen aikana järjestettyihin sosiaalisen sirkuksen työpajoihin. Tutkimuksen avulla on tarkoitus kartoittaa sirkusohjaajien ja työpajaohjaajien välistä moniammatillista yhteistyötä ja kehittää sitä tarpeiden mukaisesti.

Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena, joka on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa pyytäisimme teitä vastaamaan liitteenä olevaan kyselylomakkeeseen ja palauttamaan sen mukana olevassa palautuskuoressa. Vastauksenne toimivat meille tutkimuksen näkökulmasta oleellisina taustatietoina. Toisessa vaiheessa kutsumme teidät osallistumaan ryhmähaastatteluun. Haastattelut järjestetään erikseen sirkusohjaajille ja työpajaohjaajille. Ryhmähaastatteluiden teemana on moniammatillinen yhteistyö.

Osallistuminen tutkimukseen pitää sisällään oheiseen kyselylomakkeeseen vastaamista ja sen palauttamista, sekä ryhmähaastatteluun osallistumista. Osallistuminen on vapaaehtoista ja luottamuksellista, lisäksi sen voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa tutkimusta. Tutkimuksen tekemiseen on saatu asianmukainen lupa [REDACTED] kaupungin nuorisopalveluista. Antamanne vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisesti. Kenenkään vastaajan henkilöllisyys ei tule esiin tutkimuksen tuloksissa.

Jos osallistutte tutkimukseen, pyydämme teitä palauttamaan kyselylomakkeen täytettynä ohessa olevassa vastauskuoressa 18.5 mennessä. Palaamme tarkempaan haastattelupäivään lähitulevaisuudessa. Kiitos yhteistyöstä.

Opinnäytetyömme ohjaajana toimii Ira Stiller Laurea ammattikorkeakoulusta (ira.stiller@laurea.fi). Opinnäytetyömme tullaan julkaisemaan Internetissä osoitteessa www.theseus.fi.

Ystävällisin terveisin,

Tia Dahlberg p. 044 3777873

Sanna Kiminki p. 0407309975

Liite 3: Kyselylomake

Kyselylomake Sirkus Magenta ry:n sirkusohjaajille sekä [REDACTED] kaupungin työpajaohjaajille

1. Kertoisitko koulutustaustastasi
2. Oliko sinulla aikaisempaa kokemusta sosiaalisesta sirkustoiminnasta ennen Tenho-hanketta?
3. Oliko sinulla aikaisempaa kokemusta työpajanuorille järjestetystä sosiaalisesta sirkustoiminnasta ennen Tenho-hanketta?
4. Minkälaisia tavoitteita sirkuspajatoiminnalle oli asetettu?
5. Miten osallistuit sirkuspajojen suunnitteluun?
6. Kuvaile omaa rooliasi ja vastuutasi sirkustoiminnan aikana
7. Kuvaile muiden osallistujien rooleja ja vastuita sirkustoiminnan aikana?
8. Miten ymmärrät käsitteen moniammatillinen yhteistyö?
9. Miten ymmärrät käsitteen asiakaslähtöisyys?

Voit kirjoittaa vastauksesi tälle tai erilliselle paperille.

Kiitos yhteistyöstä,

Tia & Sanna